

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Vilma BARANAUSKIENĖ

**LIETUVIŠKO IR UŽSIENIO KAPITALO BANKŲ,
REGISTRUOTŲ LIETUVOJE, VEIKLOS EFEKTYVUMO
ANALIZĖ IR VERTINIMAS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Vilma BARANAUSKIENĖ

**LIETUVIŠKO IR UŽSIENIO KAPITALO BANKŲ,
REGISTRUOTŲ LIETUVOJE, VEIKLOS EFEKTYVUMO
ANALIZĖ IR VERTINIMAS**

Magistro darbas
Socialiniai mokslai, ekonomika (04 S)

Magistro darbo autorius _____

(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas _____

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas _____

(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETO
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETO
EKONOMIKOS KATEDRA**

**MAGISTRO DARBO
VADOVO ATSLIEPIMAS**

Šiauliai, 2009-.....-.....

Studento vardas, pavardė .....

Magistro darbo tema .....

Magistro darbo aktualumas ir problemos naujumas .....

Studento darbo savarankiškumas .....

Studento darbo sistemingumas ir reglamente numatytų terminų laikymasis .....

Magistro darbo kokybė (privalumai ir trūkumai) .....

Praktinis magistro darbo reikšmingumas .....

Magistro darbo informavimo kokybė .....

Išvados apie magistro darbo reikalavimų atitikimą ir galimybę viešai ginti .....

Magistro darbo įvertinimas .....

Magistro darbo vadovas .....

(parašas, pareigos, vardas, pavardė)

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETO
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETO
EKONOMIKOS KATEDRA**

MAGISTRO DARBO RECENZIJA

Šiauliai, 2009-.....-.....

Magistro darbo autorius .....

Darbo tema .....

Recenzentas .....

1. Tyrimo problematikos ir aktualumo pagrįstumas

.....
.....
.....
.....

2. Temos ir problematikos atitiktis darbo turiniui ir studijų kryptčiai

.....
.....
.....
.....

3. Tyrimo tikslo realizavimo lygis

.....
.....
.....
.....

4. Tyrimo objekto identifikavimas ir tyrimo metodų taikymo kokybė

.....
.....
.....
.....

5. Teorinių šaltinių analizės kokybė

.....
.....
.....
.....

6. Tyrimo rezultatų pagrįstumo lygis

.....
.....
.....
.....

7. Rezultatų naujumas, jų teorinis ir praktinis reikšmingumas

.....
.....
.....
.....
.....

8. Išvadų pagrįstumas, rezultatų, siūlymų, prognozių logiškumas

.....
.....
.....
.....
.....

9. Stilius ir kalbos taisyklingumas

.....
.....
.....
.....
.....

10. Mokslinių šaltinių, dokumentų, statistinių duomenų panaudojimas

.....
.....
.....
.....
.....

11. Darbo techninis įforminimas

.....
.....
.....
.....
.....

12. Recenzento suformuluoti klausimai darbo gynimui

.....
.....
.....
.....
.....

13. Galutinė recenzento išvada, įvertinimas pažymiu

.....
.....
.....
.....

Baigiamojo darbo recenzentas

.....
(pareigos, parašas, vardas, pavardė)

Vilma Baranauskienė. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, veiklos efektyvumo analizė ir vertinimas: ekonomikos magistro studijų baigiamasis darbas / mokslinis vadovas doc. dr. Henrikas Karpavičius; Šiaulių Universitetas, Ekonomikos katedra. – Šiauliai, 2009. – 71 p.

SANTRAUKA

Magistro darbo I dalyje išnagrinėta bankų veiklos samprata bei valdymo ypatumai, pateikti pagrindiniai bankų veiklos apribojimai, jų veiklos efektyvumo vertinimo metodai bei rodikliai.

II dalyje nustatyta bankų, registruotų Lietuvoje, kapitalo kilmė (užsienio ar lietuviškas kapitalas), atliktas bankų veiklos efektyvumo palyginamasis tyrimas ir vertinimas. Nustatyta, kad pelningiausiu užsienio kapitalo banku yra laikomas SEB bankas, lietuviško kapitalo banku – Ūkio bankas. Dėl pasaulinės finansinės krizės komercinių bankų rodikliai 2008 metais nebeaugo tokiu dideliu tempu, o kai kur – ėmė mažėti.

III dalyje nustatyta, kad tarp komercinių bankų akcinio kapitalo ir efektyvumo rodiklių nėra jokio statistinio ryšio, taipogi akcinio kapitalo kilmė neįtakoja bankų efektyvumo rodiklių.

Vilma Baranauskienė. The analysis and evaluation of efficiency of performance of the Lithuanian and foreign capital banks, registered in Lithuania: Master Final Work of Economics / Research Advisor doc. dr. Henrikas Karpavičius; Šiauliai University, Department of Economics. – Šiauliai, 2009. – 71 p.

SUMMARY

The first part of the master work contains the conception of the banking business, main restrictions to the banking activities as well as evaluation approaches and ratios of the efficiency of their performance.

The origin of the capital of the banks registered in Lithuanian (foreign or Lithuanian capital) is defined in the second part of the master work together with the comparative research and evaluation of the efficiency of their performance. It has been determined that most profitable among foreign capital banks is SEB, while among Lithuanian capitals banks – Ūkio bankas. The world financial crisis led to slowing pace of growth of the banks' performance ratios in 2008 and in some cases it led to decrease.

The third part disclosed that there is no statistical reliance between the stock capital and the efficiency ratios of the commercial banks in Lithuania; besides, the origin of the commercial banks capital doesn't influence the efficiency ratios of the banks.

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS	8
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	9
ĮVADAS	11
1. BANKŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORINĖ ANALIZĖ	14
1.1. Bankų veiklos ir bankų sistemos samprata bei valdymas.....	14
1.2. Bankų kapitalo kilmės reikšmė bankų konkurencinėje kovoje	17
1.3. Bankų priežiūra ir veiklos riziką ribojantys normatyvai	18
1.4. Bankų veiklos efektyvumo vertinimo metodai ir rodikliai	21
1.4.1. Pelningumo, likvidumo ir saugumo principų suderinimas efektyvioje banko veikloje	22
1.4.2. Pelningumo rodikliai, buhalterinis ir ekonominis banko veiklos įvertinimo modeliai	23
1.4.3. Rinkos vertės rodikliai	25
1.4.4. Išorinių vertintojų naudojami bankų veiklos rodikliai	26
1.5. Bankų rizikos įtaka veiklos efektyvumo vertinimui ir jos valdymas	28
2. LIETUVIŠKO IR UŽSIENIO KAPITALO BANKŲ, REGISTRUOTŲ LIETUVOJE, VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TYRIMAS	34
2.1. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, apžvalga ir atranka tyrimui	34
2.2. Lietuvos komercinių bankų veiklos efektyvumo palyginamasis tyrimas	40
2.2.1. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, įregistruotų Lietuvoje, veiklos efektyvumo analizė ir lyginimas ..40	
2.2.2. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, įregistruotų Lietuvoje, veiklos rodiklių pagal Hiubnerio reikalavimus tikrinimas	50
2.2.3. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, įregistruotų Lietuvoje, pelningumo rodiklių vertinimas ir lyginimas.....	52
3. LIETUVIŠKO IR UŽSIENIO KAPITALO BANKŲ, REGISTRUOTŲ LIETUVOJE, EFEKTYVUMO RODIKLIŲ PRIKLAUSOMYBĖS NUO AKCINIO KAPITALO DYDŽIO IR KILMĖS TYRIMAS	59
3.1. Koreliacinės analizės rezultatai.....	59
3.2. Vienfaktorinės dispersinės analizės rezultatai.....	61
IŠVADOS	68
LITERATŪRA	71
PRIEDAI	74

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Pagrindiniai komercinių bankų veiklos rodikliai pagal Hiubnerio reikalavimus.....	21
2 lentelė. Pagrindiniai banko pelningumo rodikliai ir jų apskaičiavimo formulės.....	24
3 lentelė. Pagrindiniai banko rinkos vertės nustatymo rodikliai ir jų apskaičiavimo formulės.....	26
4 lentelė. Pagrindinės rizikos rūšys finansinėms įstaigoms.....	29
5 lentelė. Pagrindiniai bankų efektyvumo vertinimo rodikliai.....	33
6 lentelė. Įregistruotas Lietuvos komercinių bankų akcinis kapitalas.....	35
7 lentelė. Lietuvos komercinių bankų kapitalo kilmės procentinė dalis.....	35
8 lentelė. Koreliacijos koeficiento reikšmių skalė.....	59
9 lentelė. Ryšio stiprumas tarp komercinių bankų akcinio kapitalo ir ROE, ROA bei grynojo pelningumo rodiklių.....	60
10 lentelė. ROE rodiklio priklausomybės nuo akcinio kapitalo kilmės vienfaktorinės analizės rezultatai.....	62
11 lentelė. ROA rodiklio priklausomybės nuo akcinio kapitalo kilmės vienfaktorinės analizės rezultatai	64
12 lentelė. Grynojo pelningumo rodiklio priklausomybės nuo akcinio kapitalo kilmės vienfaktorinės analizės rezultatai	65

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Likvidumo, pelningumo, saugumo principų modelis komercinių bankų veikloje.....	22
2 pav. Rizikos valdymo procesų ryšys.....	30
3 pav. AB DnB NORD banko akcininkai 2008 metų III ketvirtį, proc.....	36
4 pav. AB banko „Snoras“ akcininkai 2008 metų III ketvirtį, proc.....	37
5 pav. AB Ūkio banko akcininkai 2008 metų III ketvirtį, proc.....	38
6 pav. AB Medicinos banko akcininkai 2008 metų III ketvirtį, proc.....	39
7 pav. Lietuvos komercinių bankų turto dalis 2008 metais, proc.....	40
8 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, turto (mln. Lt) ir jo pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės.....	41
9 pav. Lietuvos komercinių bankų paskolų dalis 2008 metais, proc.....	42
10 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, paskolų (mln. Lt) ir jų pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės.....	43
11 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, paskolų dalis bendroje turto sumoje, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, proc.....	44
12 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, įsipareigojimų (mln. Lt) ir jų pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės.....	45
13 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, įsipareigojimų dalis bendroje turto sumoje, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, proc.....	46
14 pav. Lietuvos komercinių bankų indėlių dalis 2008 metais, proc.....	47
15 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, indėlių (mln. Lt) ir jų pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės.....	47
16 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, indėlių dalis bendroje įsipareigojimų sumoje, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, proc.....	48
17 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, grynojo pelno (mln. Lt) ir jo pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės.....	49
18 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, likvidumo rodiklio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės.....	51
19 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, kapitalo pakankamumo rodiklio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės.....	52
20 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, ROE rodiklio analizė.....	53
21 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, ROA rodiklio analizė.....	54
22 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, grynosios procentinės maržos analizė.....	55

23 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, grynosios neprocentinės maržos analizė.....	55
24 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, grynojo pelningumo analizė.....	56
25 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, EPS rodiklio analizė.....	57
26 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, grynojo pelno dalies, tenkančios 1 banko darbuotojui (tūkst. Lt), analizė.....	57

IVADAS

Temos aktualumas. Lietuvos atveju dėl staigios bankų griūties 1994-1995 metais, visuomenė ėmė nepasitikėti nacionalinio kapitalo bankais, dėl ko užsienio kapitalo bankų įdėjimai į lietuviškus komercinius bankus buvo ne tik skatinami įstatyminės bazės, tačiau ir palaikomi visuomenės, vėlesniais laikotarpiais jie įgijo vis didesnę pasitikėjimą bei skatino komercinių bankų konkurencingumą šalyje, o tuo pačiu ir – efektyvesnę bankų veiklą.

Atėjęs užsienio kapitalas suteikia veikiantiems rinkoje subjektams didesnes galimybes paskolų teikimo, investicijų srityse, taipogi gerina veiklos efektyvumo rodiklius.

Kartu su užsienio kapitalu į Lietuvą ateina ir bankinių produktų naujovės, šalia bankų kuriasi dukterinės įmonės, kurių kapitalas didele dalimi priklauso tiems patiems bankams. Lietuvoje SEB, Hansabankas, NORD, Parex ir Snoro bankai yra laikomi užsienio kapitalo bankais, o Šiaulių, Ūkio ir Medicinos bankai yra skaitomi lietuviško kapitalo bankais. Todėl minėtų komercinių bankų pavyzdžiu buvo vertinta, ar nuo banko kapitalo kilmės priklauso jų pelningumo rodikliai, o tuo pačiu ir bankų veiklos efektyvumas.

Temos naujumas. Ekonomiškai stiprių pasaulio valstybių finansų sistemos vystėsi dešimtmečius ar net šimtmečius, buvo sukurtos stabilios ir patikimos finansinės institucijos. Lietuvos finansų sistema egzistuoja tik keletą dešimtmečių, tačiau spėjo išgyventi svarbius intensyvios raidos etapus, kuriuos iš esmės lėmė ir pasikeitusios konkurencijos rinkoje sąlygos, ypatingai dėl bankinės kapitalo kilmės. Ekonomikos mokslinėje literatūroje bankų veiklos efektyvumas nagrinėjamas įvairiais pjūviais, pateikiama daug įvairių bankų veiklos efektyvumo vertinimo rodiklių (tiek vidinių, tiek išorinių), kurių pagrindinis – pelningumas. Bankų veiklos priežiūros institucijos vertina ne tik pelningumą, tačiau ir bankų turto kokybės, kapitalo pakankamumo, likvidumo ir kitus rodiklius. Tačiau labai mažai nagrinėjama bankų kapitalo kilmės įtaka jų veiklos efektyvumui ir pelningumui, ypatingai tai aktualu mažoms ir besivystančioms šalims (tokioms kaip Lietuva), kur didžioji bankinio kapitalo dalis susideda ne iš vietinių (nacionalinių) šaltinių. Todėl magistro darbe bus ne tik palygintas visų Lietuvoje registruotų bankų veiklos efektyvumas, tačiau ir statistiniais metodais nustatyta, ar bankų veiklos efektyvumo rodikliams įtakos turi jų kapitalo kilmė.

Darbo tikslas – įvertinti Lietuvoje registruotų lietuviško ir užsienio kapitalo bankų veiklos efektyvumą bei nustatyti, ar bankų veiklos efektyvumo rodikliai priklauso nuo akcinio kapitalo kilmės.

Darbo uždaviniai:

1. Teoriniu aspektu išanalizuoti bankų veiklos sampratą bei valdymo ypatumus, pateikti pagrindinius bankų veiklos apribojimus, jų veiklos efektyvumo vertinimo metodus bei rodiklius (pelningumo, rinkos vertės, turto kokybės, kapitalo pakankamumo, likvidumo) ir apibrėžti riziką,

su kuria susiduria komerciniai bankai savo veikloje; atrinkti pagrindinius rodiklius, kuriais remiantis bus vertinamas Lietuvoje registruotų bankų veiklos efektyvumas.

2. Nustatyti Lietuvoje registruotų bankų kapitalo kilmę ir atlikti jų veiklos efektyvumo vertinimo ir palyginimo analizę bei efektyvumo rodiklių apskaičiavimą, remiantis teorinėje dalyje atrinktais rodikliais.

3. Statistiniais metodais įvertinti, ar bankų akcinio kapitalo dydis (suma) bei kilmė įtakoja Lietuvoje registruotų bankų veiklos efektyvumo rodiklius.

4. Pateikti pagrindines išvadas.

Hipotezės:

- tarp komercinių bankų akcinio kapitalo dydžio ir akcinio kapitalo pelningumo (ROE), turto pelningumo (ROA) bei grynojo pelningumo rodiklių, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, egzistuoja silpnas priklausomybinis ryšys;
- komercinių bankų akcinio kapitalo kilmė (lietuviškas ar užsienio kapitalas) įtakoja akcinio kapitalo pelningumo (ROE), turto pelningumo (ROA) ir grynojo pelningumo rodiklius, t.y. užsienio kapitalo bankų veiklos efektyvumo rodikliai yra geresni nei lietuviško kapitalo bankų.

Tyrimo objektas – lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, veiklos efektyvumas.

Tyrimo dalykai – Lietuvoje registruotų bankų, skirstant juos pagal kapitalo kilmę, efektyvumo rodikliai.

Darbo problema. Nagrinėjant bankų veiklos efektyvumą svarbu yra tinkamai pasirinkti vertinimo metodus. To priežastis – bankų veiklos analizė, reikalinga įvairiems ekonominiams subjektams. Tai aktualu akcininkams, norintiems stebėti banko veiklą ir efektyviai ją valdyti. Potencialūs investuotojai siekia nustatyti nepakankamai įvertintas finansines institucijas (bankus). Priežiūros institucijos privalo atlikti analizę, kad užtikrintų saugų ir efektyvų bankinės sistemos funkcionavimą. Bankų vertinimas svarbus ir valstybinėms institucijoms bei visuomenei, suinteresuotai šio ekonominio sektoriaus efektyvumu bei plėtra. Kiekviena vertintojų grupė turi savas analizės metodikas, kaip iširti bankų veiklos efektyvumą. Bankuose atliekamas vidinis vertinimas dažniausiai apima tik siaurą sritį, kuri susijusi su bankų veiklos rezultatyvumo didinimu bei akcininkų naudos siekimu. Tačiau bankams turėtų būti svarbūs ir išoriniai veiklos rodikliai, suteikiami kredito agentūrų. Todėl magistro darbe bus nagrinėjami visi banko veiklos efektyvumo rodikliai (tiek vidiniai, tiek išoriniai) ir atrenkami keli daugiausiai naudojami.

Tyrimo metodai. Bankų veiklos efektyvumas bus vertinamas, remiantis Kancerevyčiaus G. (2004), Katkaus V. (1998), Kropo S. (1998), Mačerinskienės I. (2000) moksliniais leidiniais, nagrinėjančiais bankų veiklos efektyvumo rodiklius, bei bankų veiklą reglamentuojančiais LR

įstatymais ir teisės aktais. Lietuvoje registruoti komerciniai bankai bus suskirstyti į keletą grupių, priklausomai nuo jų kapitalo kilmės (lietuviškas ar užsienio bankų kapitalas). Siekiant nustatyti, ar komercinių bankų akcinio kapitalo pelningumo (ROE) rodiklis, turto pelningumo (ROA) rodiklis ir grynojo pelningumo rodiklis turi statistinius ryšius su komercinių bankų akcinio kapitalo dydžiu bus pasinaudota koreliacine analize, o siekiant nustatyti, ar minėti rodikliai priklauso nuo kapitalo kilmės - vienfaktorine dispersine analize.

1. BANKŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORINĖ ANALIZĖ

Šiame skyriuje bus išdėstyti pagrindiniai bankų veiklos efektyvumo vertinimo modelių bei rodiklių teoriniai ypatumai. Pirmiausiai bus apibrėžiama banko veiklos samprata, funkcijos, teisės aktai, nustatantys bankų steigimą bei licencijavimą, bankų valdybos funkcijos, teisės bei prievolės, nusakomas bankų statusas. Toliau bus vertinami pagrindiniai Lietuvos Respublikos įstatymų reglamentuoti teisiniai veiklos apribojimai bankams. Bankų veiklos efektyvumas vertinamas skaičiuojant pelningumo, rinkos vertės, turto kokybės, kapitalo pakankamumo ir likvidumo rodiklius. Skyriaus pabaigoje bus pateikta rizikos įtaka ir reikšmė bankų veiklos efektyvumo vertinimui bei pagrindiniai tokios rizikos valdymo būdai.

1.1. Bankų veiklos ir bankų sistemos samprata bei valdymas

Komerciniai bankai – tokie finansiniai tarpininkai, kurie sukaupia lėšas terminuotųjų ir einamųjų indėlių (depozitų) pavidalu iš juridinių bei fizinių asmenų ir sukauptas lėšas naudoja komercinėms, vartotojiškoms, hipotekos (būsto) ir kitokioms paslaugoms teikti (Kancerevyčius G., 2004, p. 12). **Bankas** – tai akcinio kapitalo pagrindu veikianti įmonė, kuri verčiasi indėlių ir kitų gražintinų lėšų priėmimu ar (ir) paskolų teikimu ir prisiima su tuo susijusią riziką bei atsakomybę, taip pat užsiima kita veikla (Lietuvos komercinių bankų įstatymas, 25 straipsnis). **Bankai** yra finansinės institucijos, kurių veiklos objektas yra pinigai ir jiems prilygintos likvidžios priemonės – kvazip pinigai (Ivaškevičius D., Sakalas A., 1997).

Bankai savo veikloje vadovaujasi daugeliu įstatymu: komercinių bankų steigimo tvarką reglamentuoja LR komercinių bankų įstatymas; pačius bendriausius klausimus bankų veikloje reglamentuoja LR Civilinis kodeksas; LR akcinių bendrovių įstatymas; LR įmonių įstatymas, LR įmonių registro įstatymas ir kt. Banko steigėjai gali būti fiziniai ir juridiniai Lietuvos Respublikos asmenys, įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, ir užsienio bankai LR akcinių bendrovių įstatymo nustatyta tvarka sudarę steigimo sutartį, kuri suteikia teisę atsidaryti akcinio kapitalo kaupimo sąskaitą LR įregistruotame banke arba Lietuvos banke. Steigėjų skaičius negali būti mažesnis nei septyni ir kiekvienas iš jų turėtų būti steigiamo banko akcininku, steigimo metu įsigijęs ne mažiau kaip 2 proc. banko akcinio kapitalo. Bankas gali būti steigiamas uždaruoju būdu, t.y. akcijas platinant tik tarp steigėjų ar asmenų, kuriems jos pasiūlomos tiesiogiai, arba atviroju būdu, kai akcijos platinamos viešai, t.y. jas gali įsigyti kiekvienas

norintis, ir apie tokią galimybę yra paskelbiama viešai (Katkus V., 1998, p. 14). Steigimo metu išleistos banko akcijos negali būti platinamos viešai, kol bankas neįregistruotas įstatymų nustatyta tvarka. Veikiančiai akcinei bendrovei arba uždarajai akcinei bendrovei, ketinančiai verstis bankine veikla, taikomos LR akcinių bendrovių įstatyme nustatytos reorganizavimo pertvarkant bendrovę nuostatos. Banko steigėjai, įregistravę banko statutą (įstatus) LR įmonių registro įstatymo nustatyta tvarka, išleidę ir sukaupe pagrindinį kapitalą, kreipiasi į Lietuvos banką su paraiška banko licencijai gauti, tuomet įgyja teisę pradėti veiklą. Pagrindinis banko kapitalas gali būti apmokėtas pinigais arba turtiniu įnašu – jis gali būti tik pastatai, reikalingi normaliai banko veiklai užtikrinti, tačiau ne daugiau kaip 20 proc. bankinio kapitalo (Kropas S. ir kt., 1998).

Pagrindinės bankų vykdomos funkcijos (Ivaškevičius D., Sakalas A., 1997):

1. *Atsiskaitymų funkcija* garantuoja atsiskaitymų saugumą, patikimumą, sumažina grynųjų pinigų poreikius, nes atsiranda nepiniginiai atsiskaitymai tarp klientų. Ji apima ir valiutos, tauriųjų metalų keitimo operacijas, kuriose jie įvairiais kursais keičiami į grynuosius pinigus bei vekselius.

2. *Indėlių priėmimo/deponavimo funkcija* – tai laisvų lėšų surinkimas iš įmonių, privačių asmenų ir reikalingo ūkiui bei gyventojams kredituoti kapitalo sukauptas.

3. *Kreditavimo funkcijos* tikslas – paskirstyti sukauptas lėšas įmonėms ir gyventojams, siekiant didžiausio efektyvumo tiek kreditus gaunančiojo, tiek juos išduodančiojo požiūriu.

Dažnai yra skiriamos antrinės bankų vykdomos funkcijos: *transportavimo* (tai pinigų ar vertybinių popierių perkėlimas erdvėje iš vieno banko į kitą klientams), *saugojimo* (garantuoja patikėtą likvidžių priemonių saugumą; jis aktualus, kai už tam tikrą atlyginimą saugomi klientų brangieji metalai, vertybiniai popieriai, papuošalai) ir *paruošimo* (reikalinga tam, kad greitai atliktų operacijas – pinigai suskaičiuojami, surūšiuojami, parengiami reikalingi dokumentai ir ataskaitos).

Banko valdymo organai yra taryba, banko valdyba ir administracija. Visuotinis akcininkų susirinkimas pagal LR Civilinį kodeksą yra dalyvių susirinkimas. Visuotinis akcininkų susirinkimas yra aukščiausią galią turintis banko organas, kurio kompetencija (Katkus V., 1997):

- priima ir keičia banko įstatus;
- renka ir atleidžia banko tarybos, revizijų tarnybos narius;
- atleisus banko tarybą, sprendžia banko valdybos atleidimo klausimą;
- tvirtina metinį banko balansą, pajamų ir išlaidų sąmatą, pelno paskirstymą, sprendžia nuostolių atlyginimo klausimus;
- sprendžia pagrindinio kapitalo padidinimo ir sumažinimo klausimus;
- priima sprendimus dėl banko likvidavimo ar reorganizavimo;

- tvirtina nepiniginių įnašų vertinimą;
- sprendžia kitus banko tarybos, valdybos, revizorių tarnybos pasiūlytus klausimus;
- nagrinėja akcininkų pasiūlymus ir skundus dėl banko tarybos ir valdybos darbo;
- prima sprendimą kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškelimo bankui pagal LR komercinių bankų įstatymo 45 straipsnį.

Banko tarybą renka visuotinis akcininkų surinkimas iš akcininkų ir banko akcininkams juridiniams asmenims atstovaujančių asmenų, kurie nėra banko akcininkai, ne ilgiau kaip 4-riems metams. Pagrindinės banko tarybos funkcijos: skiria ir atleidžia banko valdybos narius, tvirtina banko valdybos reglamentą, stebi ir analizuoja banko valdybos veiklą, finansinių išteklių naudojimą, valdymo organizavimą ir kt., pateikia visuotiniam akcininkų susirinkimui pasiūlymus ir atsiliepimus apie banko finansinės atskaitomybės duomenis, atstovauja bankui teisme, sudaro banko veiklos planą ir pan. Banko valdybos pirmininkas, jo pavaduotojai ir valdybos nariai skiriami 4-riems metams. Valdyba yra vykdomasis organas, priimantis sprendimus strateginiais ir operatyviniais klausimais. Valdyba svarsto ir tvirtina banko valdymo struktūrą ir pareigybes, administracijos vadovo ir pavaduotojų atlyginimus, pareigines nuostatas, bankų filialų nuostatus ir kt. (Lileikienė A., Martinkienė J., 2005).

Bankų sistema – viena svarbiausių rinkos ekonomikos struktūrų, įtakojama tiek mikroekonominių, tiek makroekonominių veiksnių (Ivaškevičius D., Sakalas A., 1997). Efektyvi bankų priežiūra yra esminis stiprios ekonominės aplinkos komponentas, nes bankų sistema vaidina pagrindinį vaidmenį atliekant mokėjimus, akumuliuojant ir paskirstant santaupas. Pasak Jočienės K. ir Staškevičiaus J., A. (1998), nors bankų priežiūros kaštai yra aukšti, silpnos priežiūros kaštai – dar aukštesni. Vaškelaitis V. (2003) nurodė universalius bankų priežiūros tikslus:

- Indėlininkų ir skolininkų apsauga, t.y. svarbiausias bankų priežiūros tikslas.
- Monetarinio bei finansinio stabilumo palaikymas – šis tikslas suprantamas kaip ūkiui reikalingo optimalaus pinigų kiekio užtikrinimas ir stabilios mokėjimų sistemos palaikymas.
- Reguliavimo sistemos, skatinančios efektyvumą ir konkurenciją, kurie priklauso nuo rinkoje veikiančių bankų skaičiaus bei galimybės kitiems bankams jungtis į bankų sistemą, sukūrimas.
- Vartotojų interesų gynimas – vartotojų atžvilgiu bankų priežiūros ir reguliavimo tikslas yra užtikrinti, kad priimant indėlius ir teikiant paskolas visi vartotojai būtų traktuojami vienodai.

Pagal Jočienę K. ir Staškevičių J. A. (1998), išskiriamos kelios būtinos sąlygos efektyviai bankų priežiūrai:

- Makroekonominės politikos pagrįstumas ir tęstinumas – kai šalyje vykdoma „netinkama“ ekonominė politika, bankų priežiūrai keliami reikalavimai tampa sunkiai įgyvendinami, taigi ekonominės politikos pagrįstumas bei tęstinumas yra būtinas ne tik šalies bankų, bet ir viso finansinio sektoriaus stabilumo užtikrinimas.
- Gerai išvystytos šalies infrastruktūros priemonės: verslą reglamentuojanti įstatymų sistema, apibrėžianti apskaitos principus ir taisykles, saugi bei efektyvi mokėjimų ir kliringo sistema.
- Efektyvi rinkos disciplina – rinkos dalyviams turi būti pateikiama išsami bei patikima informacija apie bankų veiklą; informacija turi būti pateikiama laiku, reikiama forma bei sudaryti sąlygas priimti tinkamus sprendimus.
- Efektyvios procedūros bankų problemoms spręsti – būtina nustatyti procedūras bankų problemoms spręsti tinkamai ir laiku, kad nesukeltų grėsmės visai bankų sistemai.

Kiekvienos šalies bankų sistemos bei jos elementų veiklą suvokimas ir įvertinimas leidžia geriau suprasti ir pažinti bankus supančią aplinką, nes bankinė konkurencija – tai dinaminis varžybų procesas, kurio metu stengiamasi užimti kuo geresnę padėtį kreditų ir bankinių paslaugų rinkose, o tai parodo bankų veiklos efektyvumo rodiklių analizė. Todėl kitame poskyryje bus nurodyta bankų kapitalo kilmės reikšmė bankinei konkurencijai, o kartu ir jų veiklos efektyvumo rodikliams.

1.2. Bankų kapitalo kilmės reikšmė bankų konkurencinėje kovoje

Banko finansinis pajėgumas priklauso nuo jo dydžio, todėl bankų veikloje veikia stiprios bankų kapitalo koncentravimo tendencijos

Pažymėtina, kad Lietuvoje, įvertinus bankinės sistemos vystimąsi, visuomenės pasitikėjimas bankais apima bankų nuosavo ir užsienio kapitalo vertės aspektus. Lietuvoje istoriškai mažo kapitalo, nacionalinių lėšų įstatinio kapitalo bankai buvo neefektyvūs kreditinių santykių dalyviai, tačiau komercinių bankų atsiradimas Lietuvoje paveikė šalies ekonominius santykius – finansų rinkoje atsirado konkurencija (Pukelienė V., VIDAUSKAITĖ S., 2002, p. 175). Kapitalo augimas buvo sąlygotas Lietuvos banko valdybos nutarimo, kuriuo remiantis komerciniai bankai 1993 metais privalėjo padidinti akcinį kapitalą iki 5 mln. Lt ir taip priartėti prie Europos Bendrijų reikalavimų bei gebėjimo konkuruoti su užsienio kapitalo bankais ir augančių užsienio investicijų bei poreikio plėsti veiklą ir įgyti konkurencinių pranašumų prieš kitus rinkoje veikiančius bankus.

Neigiama bankų krizės įtaka Lietuvos ekonomikai (1994-1995 metais) paskatino Lietuvos banką aktyviau kontroliuoti bankų sistemos veiklą. Siekiant sustiprinti Lietuvos finansų

sistemą, 1996 metais užsienio bankams Lietuvoje buvo leista steigti savo filialus – šis sprendimas iš esmės pakeitė konkurencijos sąlygas Lietuvos bankų sistemoje, kadangi Lietuvos bankai neteko iki tol buvusios tiesioginės valstybės paramos. Nuo 2000 metų užsienio bankų filialų Lietuvoje veikla išsiplėtė, jie galėjo steigti savo investicines, lizingo ir kitas finansines paslaugas teikiančias bendroves ir taip dar labiau didinti konkurencijos lygį Lietuvoje finansinių paslaugų rinkoje.

Užsienio investicijos į Lietuvos bankus sustiprino jų konkurencingumą tiek tiesiogine prasme (padidinant bankų akcinį kapitalą), tiek netiesiogiai (užsienio investuotojų atstovai tapo bankų valdymo organų nariais ir taip galėjo perteikti valdymo patirtį, aktyviau bendradarbiauti su užsienio finansiniais fondais), kas teigiamai atsiliepė bankų veiklos rodikliams. Suaktyvėjusią užsienio bankų veiklą, o tuo pačiu ir užsienio kapitalo kilmės didėjimą Lietuvos komercinių bankų veikloje galima paaiškinti keliais argumentais (Pukelienė V., Vidauskaitė S., 2002, p. 177-178):

- sustiprėjo Lietuvos ekonomika, stabilizavosi finansinė situacija;
- įstatyminė bazė tapo palankesnė investavimui;
- šalyje atsirado didelių įmonių, kurios yra patrauklūs klientai užsienio bankų kapitalui.

Pažymėtina, kad pastaruoju metu išryškėjo dar viena tendencija – dėl Lietuvos bankinės rinkos konkuruoja Vakarų bankai (daugiausiai Skandinavijos).

Apibendrinant reikia pažymėti, kad Lietuvos atveju dėl staigios bankų griūties 1994-1995 metais, visuomenė ėmė nepasitikėti nacionalinio kapitalo bankais, dėl ko užsienio kapitalo bankų įdėjimai į lietuviškus komercinius bankus buvo ne tik skatinami įstatyminės bazės, tačiau ir palaikomi visuomenės. Ilgainiui užsienio kapitalo bankai įgijo vis didesnę pasitikėjimą bei skatino komercinių bankų konkurencingumą šalyje, o tuo pačiu ir – efektyvesnę bankų veiklą.

1.3. Bankų priežiūra ir veiklos riziką ribojantys normatyvai

Finansinio stabilumo požiūriu bankų sektorius yra pats svarbiausias šalies ekonomikos sektorius, nes, nors jis ir yra mažiausias dalyvių skaičiumi, tačiau jame yra sutelkta daugiau kaip $\frac{3}{4}$ visos šalies finansų sistemos turto bei sudaro daugiau nei $\frac{2}{3}$ bendrojo šalies vidaus produkto (Bankų kapitalas ir priežiūros sistema – kriterijai, rodikliai, 2007). Pagrindiniai bankų patikimumo bei jų priežiūros kriterijai yra bankų dydis, kapitalo pakankamumas, turto kokybė (neveiksnios paskolos), rezervai, banko veiklos rodikliai (pajamos, pelnas, skolinimo limitai, kapitalizacijos lygis), banko akcininkai (patirtis, veikla, reputacija, veiklos rodikliai), banko įvaizdis (darbuotojų kompetencija, visuomeniškumas, vertybės), finansinis užnugaris,

likvidumas, teikiamos indėlių garantijos, jautrumas rinkos rizikai ir kt. (Pagonytė B., 2007).
Efektvios bankų priežiūros tikslus apima:

- šalies bankų sistemos stiprinimas – priežiūros institucijos turi skatinti efektyvios ir konkurencingos šalies bankų sistemos, teikiančios rinkai kokybiškas paslaugas už priimtina kainą, vystimąsi;
- prisidėti prie didesnio šalies finansų sektoriaus stabilumo – turi būti užtikrinamas ne tik stabilumas, bet ir pasitikėjimas šalies finansų sistema;
- skatinti rinkos discipliną, gerą bankų valdymą, siekti didesnio skaidrumo;
- užtikrinti, kad bankų patiriama rizika būtų tinkamai valdoma, bankai turėtų pakankamai išteklių šiai rizikai padengti (kapitalo pakankamumas);
- sušvelninti neigiamą išorinių šokų poveikį šaliai.

Normatyvų dydžius ir apskaičiavimo metodiką nustato priežiūros institucijos teisės aktai. Priežiūros institucija turi teisę nustatyti bankui individualius normatyvų dydžius, o specializuotiems bankams turi teisę netaikyti dalies ar visų nustatytų normatyvų, taip pat teisės aktais nustatyti kitokius, nei nustatyta komerciniams bankams, normatyvus, normatyvų dydžius ir jų apskaičiavimo metodikas. Lietuvos bankas teisės aktais gali nustatyti kitus normatyvus, neprieštaraujančius Bazelio bankų priežiūros komiteto rekomendacijomis ir Europos Sąjungos direktyvoms.

Lietuvoje bankų priežiūros institucijų vaidmenį atlieka Lietuvos bankas ir Vertybinių popierių depozitoriumas. LR komercinių bankų įstatymo 26 straipsnyje nustatyti bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, kurių taikymą detalčiai reglamentuoja atskiri Lietuvos banko nutarimai. Lietuvos banko valdybos 2001 m. birželio 28 d. nutarime Nr. 114 „Dėl Lietuvos banko valdybos 1996 m. kovo 7 d. nutarimo Nr. 54 „Dėl banko veiklos riziką ribojančių normatyvų“ dalinio pakeitimo“ bendrai išdėstyti visi normatyvai ir pateikiamas reikalavimas jų laikytis:

1. *Kapitalo pakankamumo normatyvas* skaičiuojamas vadovaujantis 2006 m. lapkričio 9 d. nutarimu Nr. 138 „Dėl kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrųjų nuostatų“, kuris nustato kapitalo pakankamumo skaičiavimo tvarką, maksimalios atvirosios pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvą, maksimalios paskolos vienam skolininkui ir didelių pozicijų (paskolų) normatyvą. Kapitalo pakankamumo (mokumo) rodiklis – tai banko kapitalo ir kapitalo, reikalingo kredito rizikai, prekybos knygoje įvardijamai rizikai ir operacinei rizikai padengti, poreikių sumos santykis, padaugintas iš 0,08. Šis rodiklis turi būti ne mažesnis kaip 8 proc.

2. *Likvidumo normatyvas* skaičiuojamas vadovaujantis 2008 m. gegužės 29 d. nutarimu Nr. 87 „Dėl Lietuvos banko valdybos 2004 m. sausio 29 d. nutarimo Nr. 1 „Dėl

likvidumo normatyvų skaičiavimo taisyklių“ pakeitimo“. Likvidumo normatyvas – banko likvidaus turto santykis su einamaisiais įsipareigojimais – negali būti mažesnis kaip 30 proc.

3. *Maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvas* skaičiuojamas vadovaujantis 1999 m. gruodžio 16 d. nutarimu Nr. 197 „Dėl maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvo skaičiavimo taisyklių“. Leidžiamas bendrosios (išskyrus eurus) atviros pozicijos dydis – ne daugiau kaip 25 proc. banko kapitalo, o vienos valiutos (išskyrus eurus) ar tauriųjų metalų atviros pozicijos dydis – ne daugiau kaip 15 proc. banko kapitalo.

4. *Didelių paskolų normatyvas* skaičiuojamas vadovaujantis 2000 m. gegužės 18 d. nutarimu Nr. 76 „Dėl maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų apskaičiavimo taisyklių“. Maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui normatyvas yra 25 proc. banko kapitalo. Paskolų suma, suteikta jį patronuojančiai įmonei, kitoms šios patronuojančios įmonės dukterinėms įmonėms arba savo paties dukterinėms įmonėms, kiekvienam skolininkui negali viršyti 75 proc. banko kapitalo, jeigu Lietuvos bankas vykdo konsoliduotą visos finansinės grupės priežiūrą. Jeigu Lietuvos bankas nevykdo konsoliduotos visos finansinės grupės priežiūros, paskolos suma, banko suteikta jį patronuojančiai įmonei, kitoms šios patronuojančios įmonės dukterinėms įmonėms arba savo dukterinėms įmonėms, kiekvienam skolininkui negali viršyti 20 proc. banko kapitalo. Banko suteiktų didelių paskolų suma neturi viršyti 800 proc. banko kapitalo.

5. Kitų Lietuvos banko teisės aktų nustatyti normatyvai, neprieštaraujantys Bazelio bankų priežiūros komiteto rekomendacijoms.

JAV ir Didžiosios Britanijos bankų priežiūros tarnybų iniciatyva Bazelio tarptautinių atsiskaitymų išlyginimo banke (BIZ) dirbantis Kuko komitetas suformulavo oficialią bankų kapitalo įvertinimo ir tarptautinių normų suartėjimo rekomendaciją (*International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*) (Ivaškevičius D., Sakalas A., 1998). Rekomendacijose yra akcentuojamas aktyvių kreditinių bankų operacijų rizikos apribojimas, susiejant jas su turimo nuosavo kapitalo suma. Banko priežiūros balanso struktūros normas sudaro finansavimo taisyklės ir nuosavo kapitalo pakankamumo taisyklės. Finansavimo taisyklės reikalauja užtikrinti mokumą, o kapitalo pakankamumo taisyklėse konkretizuojami reikalavimai likvidumui. Taisyklėse reikalaujama, kad ilgalaikiai banko įdėjimai neviršytų ilgalaikio finansavimo lėšų (čia akcentuojamos tokios pozicijos, kurios skiriamos gamybai paruošti, riboto prekingumo vertybiniais popieriais įsigyti bei ilgalaikiams kreditams). Taip pat reikalaujama, kad aktyvo ir pasyvo pozicijos (iki 4-rių metų trukmės) būtų tarpusavyje palyginamos (skiriami šie likvidumo padengimo šaltiniai: pirminiai rezervai, antriniai rezervai, tvirtai procentuoti vertybiniai popieriai, kurie negali būti nuostolingi dėl kurso pasikeitimo). Taip pat reikalaujama,

kad daiktiniai įdėjimai (į pastatus, žemę, įrengimus), įdėjimai į ne bankus ir kiti finansiniai įdėjimai neviršytų nuosavo kapitalo.

1 lentelė

Pagrindiniai komercinių bankų veiklos rodikliai pagal Hiubnerio reikalavimus

Rodiklis	Formulė*	Reikalavimas
1. Likvidumas	$\frac{\text{Gryni pinigai, vertybiniai popieriai}}{\text{Trumpalaikiai įsipareigojimai}}$	Ne <30 proc.
2. Sunkiai realizuotinių aktyvų dalis	$\frac{\text{Sunkiai realizuoti aktyvai}}{\text{Aktyvai}}$	Ne >3 proc.
3. Kapitalo pakankamumas	$\frac{\text{Kapitalas}}{\text{Aktyvai}}$	Ne < 8 proc.
4. Daiktinių įdėjimų dalis	$\frac{\text{Daiktiniai įdėjimai}}{\text{Akcinis kapitalas}}$	Ne daugiau už nuosavą kapitalą
5. Likvidumo rizika	$\frac{\text{Akcinis kapitalas}}{\text{Aktyvai}}$	Ne > 0,3

Šaltinis: sudaryta autorės.

*sunkiai realizuoti aktyvai – visos banko nekilnojamas turtas; daiktiniai įdėjimai – visas materialus turtas

Apibendrintai yra naudojami Hiubnerio reikalavimai, įgyvendinant Bazelio II rodiklių sistemą, pagal kurią bankai turi laikytis reikalavimų balansui (žr. 1 lentelę).

Taigi, Lietuvoje bankų priežiūros institucijų vaidmenį atlieka Lietuvos bankas ir Vertybinių popierių depozitoriumas. LR bankų įstatyme nustatyti bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, kuriuos privalo vykdyti Lietuvos komerciniai bankai: kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais, maksimalios paskolos vienam skolininkui, didelių paskolų bei kiti priežiūros institucijos teisės aktų nustatyti normatyvai. Taipogi yra skaičiuojami komercinių bankų veiklos rodikliai, kurie turėtų atitikti Hiubnerio reikalavimus, atitinkančius Bazelio II rodiklių sistemą.

1.4. Bankų veiklos efektyvumo vertinimo metodai ir rodikliai

Bankų veiklos efektyvumo vertinimo metodikos yra įvairios, jos gali skirtis priklausomai nuo srities, tikslų, metodai gali būti grupuojami. Strumicko M. ir Valančienės L. (2006) teigimu, „American Society of Appraisers“ sugrupavo bankų veiklos efektyvumo vertinimo metodus į šias grupes:

1. *Pelno (pajamų) vertinimu pagrįsta metodų grupė* apima tokius metodus (pelno kapitalizavimo diskontuotų pinigų srautų, P/E koeficiento ir kt.), kurie naudojami norint nustatyti visą ekonominę naudą, atsiradusią dėl nuosavybės teisių į banką.

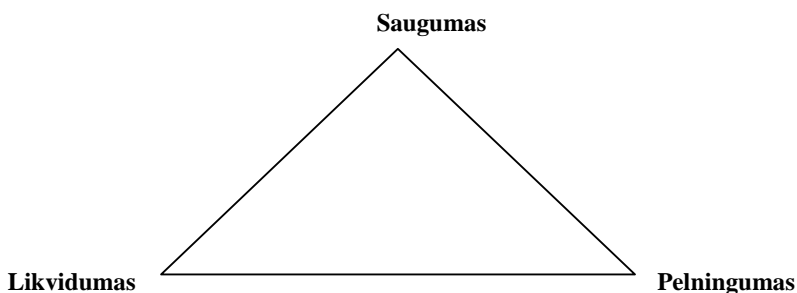
2. *Palyginimu pagrįstų metodų grupėje* analizuojami ankstesni rinkos sandoriai (ankstesnė banko rinkos bei tiesioginių sandorių kaina, panašių bankų rinkos kaina, akcijos rinkos sekimas ir t.t.) ir pagal juos numatoma banko vertė.

3. *Turtu pagrįstų metodų grupė* skirta nustatyti viso banko ilgalaikio materialaus ir nematerialaus turto rinkos kainas; vėliau iš gautos sumos atėmus teisingą įsiskolinimų rinkos kainą, gaunamas turtas grynąja verte arba tikroji nuosavybės rinkos kainą. Šiai metodų grupei priskiriamas balansinės vertės, pakoreguotos balansinės vertės metodai ir kt.

Darbe bus nagrinėjami, pelningumo, rinkos vertės, turto kokybės, kapitalo pakankamumo, likvidumo vertinimo rodikliai bei pateiktas buhalterinis – ekonominis banko veiklos įvertinimo modelis, tačiau prieš tai bus įvertinta auksinė bankų taisyklė – pelningumo, likvidumo ir saugumo principų suderinamumas.

1.4.1. *Pelningumo, likvidumo ir saugumo principų suderinimas efektyvioje banko veikloje*

Komeracinio banko veiklos sėkmės laidas yra tinkamai suformuoti strategiją, o formuojant strategiją bankas turi ypatingai rūpintis savo paskolų portfeliu. Pagal Tarailą (2001) komercinio banko strategija turi suderinti tris pagrindinius principus: **pelningumą, likvidumą, saugumą**, siekiant efektyvinti banko veiklą (žr. 1 paveikslą).

1 pav. Likvidumo, pelningumo, saugumo principų modelis komercinių bankų veikloje

Šaltinis: Кидуев, Д., С., Петерсон, Р., Л., Блекует П. (2001). Финансовые институты, рынки и деньги. Москва.

Visų šių trijų principų pasiekti tuo pačiu metu neįmanoma, todėl susidaro konfliktinė situacija, kurioje komerciniai bankai turi tiksliai apibrėžti, kuriam vienam iš šių principų atiduoda pirmenybę, nes nuo šio pasirinkimo priklauso bankų veiklos rezultatai (Mačerinskienė, Ivaškevičiūtė, 2000, p. 42). Siekdamas trijų pagrindinių principų, komercinis bankas turi priimti prieštarigus sprendimus (Lileikienė A., Martinkienė J., 2004, p. 118):

- norėdamas pasiekti aukštą pelningumo lygį, bankas privalo maksimizuoti ilgalaikių paskolų kiekį;
- norėdamas palaikyti reikiamą likvidumą, bankas privalo optimizuoti trumpalaikių paskolų kiekį;
- norėdamas užtikrinti saugumą, bankas privalo būti selektyvus, rinkdamasis klientus.

Kaip matyti iš 1 paveikslė, optimaliai suderinti šiuos tris principus yra pagrindinis banko veiklos efektyvumo rodiklis.

Mačerinskienė I., Ivaškevičiūtė L. (2000) teigia, kad *likvidumas* – tai sugebėjimas laiku vykdyti savo mokestinius įsipareigojimus bei galimybė turimus išteklius paversti grynais pinigais ir vėliau juos panaudoti mokestinimas įsipareigojimams vykdyti. Ivaškevičius D., Sakalas A. (1997), teigia, kad *likvidumo* sąvoka reiškia komercinio banko gebėjimą turimas finansines ir materialines vertybes paversti pinigineis lėšomis, dažniausiai grynaisiais pinigais, ir tais pinigais padengti įsiskolinimus. Likvidumo matai, rodantys potencialų bankų skolinimosi pajėgumą:

- nuosavo kapitalo ir aktyvų santykis;
- rizikos aktyvų ir bendrųjų aktyvų santykis;
- paskolų netekimo ir grynąjų paskolų lygis;
- pagrindinių depozitų ir bendrojo turto dydžio santykis;
- nepastovių (įsigytų) pasyvų ir likvidžių aktyvų santykis;
- indėlių struktūra.

Dažniausiai pagrindinis komercinio banko formavimo uždavinys – išlaikyti pusiausvyrą, sprendžiant „pelningumo-likvidumo“ dilemą (Lileikienė A., Martinkienė J., 2004, p. 120). *Pelningumas* – komercinio banko veikla, kuri turi sukurti bankui pelną. Komercinių bankų veiklos pelningumo valdymas numato jų pajamų ir išlaidų, pritrauktų lėšų, sąnaudų ir kreditavimo bei investicijų pajamų, finansinio rezultato stabilumo laidavimo, nuostolių rizikos kontrolę (Lileikienė A., Martinkienė J., 2004, p. 120).

Taigi, komercinis bankas, norėdamas išvengti pavojaus, siekia laikytis pelningumo, likvidumo ir saugumo principų suderinamumo savo veikloje, kuri vadinama auksine bankininkystės taisykle – harmonijos arba konkordacijos siekimo.

1.4.2. Pelningumo rodikliai, buhalterinis ir ekonominis banko veiklos įvertinimo modeliai

Svarbiausi banko pelningumo rodikliai pateikiami 2 lentelėje. Akcinio kapitalo pelningumas ROE parodo grynojo pelno dydį, kurį akcininkai gauna investuodami savo akcinį kapitalą. Turto pelningumas ROA parodo pelno dydį, kurį akcininkai gauna už turimą banko turtą. Grynoji veikos (procentinė) marža bei neprocentinė marža yra efektyvumo ir pelningumo rodikliai, kurie parodo, kaip banko vadovai ir darbuotojai išlaikė aukštesnius pajamų augimo tempus nei išlaidų augimas. Nepalūkaninės pajamos yra indėlių aptarnavimo, kitų komisinių mokesčių pajamos, o nepalūkaninės išlaidos yra darbo užmokesčio, remonto, techninio

aptarnavimo, nurašytų paskolų išlaidos. Banko reguliariai naudojami pajamų šaltiniai – kreditai, investicijos, komisiniai mokesčiai (Strumickas M., Valančienė L., 2006, p. 159).

2 lentelė

Pagrindiniai banko pelningumo rodikliai ir jų apskaičiavimo formulės

Rodiklis	Formulė*
1. Akcinio kapitalo pelningumas (ROE)	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Banko kapitalas}}$
2. Turto pelningumas (ROA)	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Banko turtas}}$
3. Grynoji procentinė marža	$\frac{\text{Palūkaninės pajamos} - \text{Palūkaninės išlaidos}}{\text{Palūkaninės pajamos}}$
4. Grynoji neprocentinė marža	$\frac{\text{Nepalūkaninės pajamos}}{\text{Nepalūkaninės išlaidos}}$
5. Grynasis pelnas iš specialiųjų operacijų	$\frac{\text{Pelnas iš įprastų šaltinių}}{\text{Pajamos}}$
6. Grynasis pelnas akcijai (EPS)	$\frac{\text{Tiesioginis pelnas} - \text{dividendai pagal privilegijuotas akcijas}}{\text{Vidutinis paprastųjų akcijų skaičius}}$
7. Pajaminė aktyvų bazė arba pelnas iš aktyvų (AY)	$\frac{\text{Pajamos}}{\text{Vidutiniai banko aktyvai}}$
8. Pelno marža	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Pajamos}}$

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Strumickas M., Valančienė L. (2006). Bankų vidinio vertinimo efektyvumo didinimas // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 37.

Pelnas vienai akcijai yra vienas iš pagrindinių rodiklių, naudojamų lyginti įmonės, kurios akcijos laisvai platinamos Vertybinių popierių biržoje, patrauklumą investuotojams. Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai IAS/IFRS ir US-GAAP nustato pelno apskaičiavimo vienai akcijai ir atskaitomybės reikalavimus metinėje atskaitomybėje. Kai apskaičiuotas EPS yra žemiau nulio, galima kalbėti apie nuostolį vienai akcijai. Pelnas vienai akcijai apskaičiuojamas įvertinant apyvartoje esantį akcijų skaičių, vadinamas akcijos bazinis pelnas.

Vienas iš plačiai mokslinėje ekonomikos teorijoje paplitusių banko veiklos analizės būdų yra Du Ponto modelis, pagal kurį analizuojami turto ir nuosavybės grąžos pelningumo rodikliai:

$$ROE = ROA \times L,$$

kur L – finansinis svertas, apskaičiuojamas pagal formulę $L = \text{Banko turtas} / \text{Banko kapitalas}$.

Šios analizės tikslas – palyginti banko veiklos tendencijas su panašių į jį bankų tendencijomis. Pavyzdžiui, jeigu bankas turi santykinai žemą ROA, bet aukštą ROE dėl didelio finansinio sverto, tai bus perspėjimas, kad padidėjo mokumo rizika ir atsiranda kapitalo valdymo problemų. Žemas ROA gali būti perspėjimas apie problemas, kylančias palūkanų normos valdymo bei kitose srityse. Atvirkščiai, aukštas ROA ir žemas ROE signalizuoja apie nepakankamą finansinį svertą ir neefektyvų kapitalo naudojimą.

Toliau atliekant DU Ponto analizę ROA suskaidomas į dvi sudedamąsias dalis – pelno maržą arba pelningumo indeksą (PM) ir pelną iš aktyvų (AY):

$$ROA = PM \times AY.$$

Pažymėtina, kad PM gali signalizuoti apie palūkanų normos bei kitas rizikas, o AY – apie likvidumo bei kredito rizikas. Tuomet nuosavybės gražą arba pelningumą galima išreikšti tokia formule:

$$ROE = \frac{Pajamos \times Turtas}{Turtas \times Nuosavas kapitalas}$$

Kadangi minėtus duomenis DU Ponto analizei galima apskaičiuoti, remiantis banko finansinės atskaitomybės (balanso, pelno (nuostolio) ataskaitos ir kitais) duomenimis, tai jis yra vadinamas *buhalterinis banko veiklos įvertinimo modelis*. Išplėstinė banko turto pelningumo analizė pateikiama 1 priede, o nuosavybės pelningumo analizė – 2 priede.

Tačiau banko apskaitos duomenys atskleidžia tik tai, kas jau buvo, t.y. pelną, kuris yra uždirbtas, kapitalą, kuris priklauso banko savininkams ir t.t., tačiau nei iš balanso, nei iš pelno (nuostolio) atskaitos negalima spręsti, koks pelnas bus uždirbamas ateityje, todėl yra naudojamas *ekonominis banko veiklos įvertinimo modelis*, kuris yra pagrįstas būsimų pinigų srautų diskontuotos vertės nustatymu: $DV = \sum_{i=1}^{\infty} \frac{Gs}{(1+k)^t}$, kur DV – dabartinė vertė, Gs – grynasis pinigų srautas, t – laikotarpis, k – diskonto norma. Grynasis pinigų srautas – tai aktyvų sukuriama pajamų pinigų srautas atėmus banko išpareigojimų sukuriama išlaidų pinigų srautą (Katkus V., 1998).

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindiniai bankų pelningumą atspindintys rodikliai yra turto ir nuosavybės graža bei pelningumo indeksas.

1.4.3. Rinkos vertės rodikliai

Banko, kaip ir bet kokios įmonės, veikiančios rinkos ekonomikos sąlygomis, finansinis tikslas – didinti akcininkų turtą ir banko rinkos vertę. 3 lentelėje pateikiami bankų veiklos efektyvumo vertinimo rinkos vertės rodikliai.

Likvidžiose rinkose, kur bankų akcijos yra kotiruojamos vertybinių popierių biržose, skaičiuojama rinkos vertė (RV). Kai akcijos buhalterinė vertė (BV) didesnė už 1, reiškia, kad banko vadovybė sukuria papildomą vertę, kuri yra savininkų nuosavybė, ir atvirkščiai, jeigu koeficientas mažesnis už 1, tai bankų savininkų tikslas – ieškoti efektyvesnės banko veiklos strategijos.

Pagrindiniai banko rinkos vertės nustatymo rodikliai ir jų apskaičiavimo formulės

Rodiklis	Formulė*
1. Rinkos vertė (kapitalizacija) (RV)	<i>Akcijos rinkos kaina x Išleistų akcijų vertė</i>
2. Akcijos buhalterinė vertė (BV)	$\frac{\text{Akcijos rinkos kaina}}{\text{Akcijos buhalterinė vertė}}$
3. Kainos ir buhalterinės vertės santykis (Kaina/BV)	$\frac{\text{Kaina}}{\text{BV}}$
4. Dividendų išmokėjimo rodiklis (DPR)	$\frac{\text{Išmokama dividendų suma}}{\text{Grynasis pelnas}}$
5. Dividendų pelningumas (DY)	$\frac{\text{Dividendai, tenkantys 1 akcijai}}{\text{Akcijos rinkos kaina}}$
6. Akcijos pelningumo rodiklis (AP)	$\frac{\text{Grynasis pelnas}}{\text{Akcijų skaičius}}$
7. Akcijos kainos - pelningumo santykis (P/E)	$\frac{\text{Akcijos rinkos kaina}}{\text{AP}}$

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Katkus V. (1998). Šiuolaikinės bankininkystės principai. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas.

Akcijos kainos – pelningumo santykio (P/E) rodiklis laikomas vaizdžiausiu, nes jis integruoja ne tik buhalterinį, bet ir ekonominį vertės aspektą. Bendruoju atveju P/E rodiklis būti funkcinė priklausomybė nuo akcijos pelningumo augimo rodiklio, dividendų išmokėjimo rodiklio bei rizikos, t.y. be buhalterinių davinių, skaičiuojant P/E rodiklį atsiranda rizika, t.y. didesnės rizikos investicija visuomet bankui gali atnešti didesnę pelną nei mažesnės rizikos investicija. Tai reiškia, kad jei bankas yra rizikingas, jo P/E yra mažesnis, o patikimo ir lengvai prognozuojamo banko P/E yra didesnis.

Reziumuojant reikia pažymėti, kad pagrindinis bankų rinkos vertę atspindintis rodiklis yra akcijos kainos – pelningumo (P/E) santykis.

1.4.4. Išorinių vertintojų naudojami bankų veiklos rodikliai

Aukščiau aptarta bankų veiklos vidinio vertinimo metodika yra orientuota į akcininkų tikslų pasiekimo analizę bei kontrolę, tačiau banko savininkai dažnai per mažai dėmesio skiria banko veiklos rizikai. Dėl šios priežasties banko veiklos vidinio efektyvumo vertinimas nėra pakankamas, kad finansinė institucija būtų analizuojama visapusiškai. Išorinių vertintojų (pavyzdžiui, kredito reitingo agentūrų) atliekama bankų veiklos efektyvumo vertinimo analizė pasižymi kompleksišku. Pagrindiniai faktoriai, kurie yra neįvertinami atliekant banko pelningumo bei akcijų rinkos vertės analizę yra (Strumickas M., Valančienė L., 2006, p. 160):

1. *Banko turto kokybė.* Kiekvieno banko savininko tikslas – maksimalus akcinio kapitalo pelningumas ir laukiamas dividendų srautas. Atliekant bankų veiklos vidinį vertinimą, dažnai neatsižvelgiama į su pelningumu susijusių blogų paskolų apimties didėjimą. Nors įvairios kredito

reitingo agentūros naudoja daug absoliučių bei santykinų rodiklių, tačiau galima išskirti tokius svarbiausius turto kokybės indikatorius:

- *Blogos paskolos / Bendra paskolų suma* – šis rodiklis ir jo kitimas laike rodo banko paskolų portfelio kokybę;
- *Atidėjimai / Blogos paskolos arba Atidėjimai / Bendra paskolų suma* – leidžia spręsti apie atidėjimų politikos konservatyvumą; lyginant rodiklį su panašių bankų rezultatais bei siejant tai su veiklos efektyvumu, galima spręsti apie banko vadovybės patirtį bei profesionalumą;
- *Blogos paskolos / Akcininkų nuosavybė ir rezervai* – atspindi banko galimybes absorbuoti nuostolius iš blogų paskolų.

2. *Kapitalo pakankamumo vertinimas*. Kiekvieno banko tikslas yra pasiekti kuo aukštesnį pelningumą esant kuo mažesnei investuoto kapitalo kainai. Tai lemia akcininkų siekį dirbti su kuo aukštesniu skolinto kapitalo lygiu. Ilgalaikė pelninga veikla naudojant aukštą kapitalo svertą rodo banko vadovybės profesionalumą, tačiau tai didina banko veiklos riziką ir finansinės būklės jautrumą vidiniams bei išoriniams pokyčiams. Todėl nepakankamai įvertintas nuosavo kapitalo lygis yra vienas pagrindinių vidinės bankų veiklos analizės trūkumas. Pagrindiniai kredito reitingų agentūrų naudojami kapitalo pakankamumo rodikliai:

- *Materialus paprastųjų akcijų kapitalas / BIS rizikos atžvilgiu įvertinti ir užtikrinti aktyvai* – rodo akcinio kapitalo dalį banko turte ir galimybes absorbuoti nuostolius nurašius turtą (blogas paskolas); nuo paprasto nuosavo kapitalo ir turto santykio šis rodiklis skiriasi tuo, kad neapima pelno, kuris gali būti išmokėtas dividendų pavidalu, nes turtas yra įvertinamas pagal BIS kriterijus;
- *Bendras įsiskolinimas / Materialusis paprastųjų akcijų kapitalas* – atspindi finansinę riziką, t.y., kiek bankas savo veikloje naudoja skolinto kapitalo.

3. *Likvidumo vertinimas*. Likvidumo analizė banko vidiniame vertinime, lyginant su pirmosiomis dvejomis analizės dedamosiomis taikoma rečiau. Išorinės bankų priežiūros institucijos paprastai šią sritį vertina mažiau nei blogas paskolas ar kapitalo pakankamumą. Pagrindiniai kredito reitingų agentūrų naudojami likvidumo rodikliai:

- *Bendra indėlių suma (kitimas, sudėtis, valiutos)* rodo banko finansavimo galimybes iš tikslinių deponuotų lėšų sąskaitose; dažniausiai yra nagrinėjami fizinių asmenų indėliai, kaip patikimas ir diversifikuotas lėšų gavimo šaltinis;
- *Likvidus turtas / Indėliai* rodo banko galimybes veikti stresinės situacijos atveju, kai galimas masinis indėlių atsiėmimas;
- *Kapitalo grynujų pinigų pavidalu pozicija* rodo rizikos lygį stresinėmis situacijomis;

- *Pagrindinės veiklos indėliai / Paskolos* leidžia įvertinti banko indėlių panaudojimo galimybes; indėlių lėšos „išaldytos“ paskolose negali būti panaudojamos kaip greita atsiskaitymo priemonė.

4. *Kai kurių pelningumo rodiklių vertinimas.* Pelningumas sieja vidinį ir išorinį bankų vertinimą. Abiem atvejais veiklos pelningumas yra svarbiausias rodiklis, nes glaudžiai koreliuoja su pinigų srautais, likvidumu bei kapitalo pakankamumu. Bankų pajamų ir pelningumo analizė padeda atsakyti į klausimą, koks yra santykis tarp palūkaninių ir nepalūkaninių pajamų, kokia esama ir būsima pelningumo dinamika. Dažniausiai kredito reitingų agentūrų naudojami pelningumo rodikliai:

- *Vidutinis turto pelningumas (ROAA)* – tai yra informatyviausias rodiklis, leidžiantis įvertinti banko veiklos efektyvumą ir jį palyginti su kitų bankų rezultatais, nepriklausomai nuo institucijos dydžio bei apimčių;
- *Grynoji palūkanų marža* – rodo, kaip efektyviai bankas skolinasi ir skolina lėšas;
- *Paprastųjų materialiuųjų akcijų kapitalo grąža* – rodo banko pasirinktos kapitalo struktūros optimalumą.

Taigi, kredito reitingo agentūros, vykdydamos bankų veiklos efektyvumo priežiūrą ir atlikdamos jų analizę, pabrėžia institucijos vadovybės bei kokybinių veiksnių įvertinimo svarbą. Išoriniai vertinimo rodikliai bankų veikloje parodo ne tik veiklos pelningumą, tačiau ir rizikos valdymą.

1.5. Bankų rizikos įtaka veiklos efektyvumo vertinimui ir jos valdymas

Konkurencija ne tik skatina finansų sektoriaus pažangą, bet ir verčia bankus prisiimti didesnę riziką, kartais net keldama grėsmę finansiniam stabilumui. Sisteminiis bankų rizikų valdymo požiūris atskleidžia bankininkystės, kaip rizikos valdymo verslo, reikšmę (Pukelienė V., Vidauskaitė S., 2002, p. 168).

Ekonomine prasme komercinis bankas žlunga tuomet, kai jo turtas yra mažesnis už įsipareigojimus bei prisiimtą riziką. Paprastai tokiu atveju dar prieš banko žlugimo pirmuosius požymius iš jo atimama licencija teikti paslaugas (kaip jau minėta, tą Lietuvoje kontroliuoja Vertybinių popierių komisija). Taigi, kiekvienas komercinis bankas privalo stebėti, kad jo prisiimama rizika ir su ja susiję įsipareigojimai neviršytų turimo kapitalo.

Pagrindinės rizikos rūšys finansinėms įstaigoms

Rūšis	Apibūdinimas
<i>Kredito rizika</i>	Rizika, kai banko skolininkas ar sandorio šalis neįvykdo savo įsipareigojimų taip, kaip sutarta (BCBS, 2000)
	Esama ar būsima rizika pajamoms ir kapitalui dėl skolininko nesugebėjimo įvykdyti savo įsipareigojimų institucijai, kylančių iš bet kokios sutarties; ji apima koncentracijos, likutinę, turto pavertimo vertybiniais popieriais ir pervedimo riziką (CEBS, 2004)
	Rizika dėl sandorio šalies nesugebėjimo atsiskaityti sutartyje nustatyta tvarka (LRS, 2001)
	Rizika, kai skolininko kreditingumo (kredito rizikos) pasikeitimas turės įtakos finansinės įstaigos pozicijos vertei; įsipareigojimų nevykdymas, kai sandorio šalis nenori ar negali įvykdyti sutartyje numatytų įsipareigojimų, yra kraštutinis atvejis (Crouhy M. ir kt., 2001)
	Rizikai, kai skolininkas negrąžins paskolos kaip numatyta pradinėje paskolos sutartyje, o galiausiai gali iš viso neįvykdyti savo įsipareigojimų (Dictionary of Banking Terms, 2000)
	Nežinomybė dėl sandorio šalies gebėjimo įvykdyti savo įsipareigojimus (BCBS, 2004)
	Galimybė patirti nuostolį, skolininkui arba kitai sandorio šaliai negalint arba nenorint vykdyti įsipareigojimų sutartyje numatytomis sąlygomis (Kamienas I., Valvonas V., 2004)
<i>Rinkos rizika</i>	Tikimybė, kad rinkos kintamieji, pavyzdžiui, palūkanų normos, valiutų kursai, nuosavybės vertybinių popierių, biržos prekių kainos ir kt., pasikeis taip, kad finansinė įstaiga dėl sudaryto sandorio patirs nuostolių (LRS, 2001)
	Esama ar būsima rizika pajamoms ir kapitalui dėl nepalankių obligacijų, akcijų, biržos prekių kainų, užsienio valiutos kurso pokyčių įtakos (CEBS, 2004)
	Rizika, kai pokyčiai finansų rinkos kainose ir normose sumažins finansinių įstaigų pozicijų vertę (Crouhy M. ir kt., 2001)
<i>Užsienio valiuto kurso rizika</i>	Rizika, kai finansinė įstaiga, turinti grynąją atvirąją poziciją užsienio valiuta (tauriaisiais metalais), susidariusią dėl prekybinių operacijų užsienio valiuta ir (ar) dėl jo turto ir įsipareigojimų struktūros, patirs nuostolių dėl tam tikros užsienio valiutos keitimo kurso arba kursų svyravimų (LRS, 2001)
<i>Palūkanų normos rizika</i>	Palūkanų normų pokyčiai neigiamai įtaka finansų įstaigų finansinei būklei (BCBS, 2004)
	Esama ar būsima rizika pajamoms ir kapitalui dėl nepalankių palūkanų normų pokyčių įtakos (CEBS, 2004)
<i>Nuosavybės VP kainos rizika</i>	Rizika, kai finansinė įstaiga patirs nuostolių dėl turimų vertybinių popierių kainų svyravimų (LRS, 2001)
<i>Biržos prekių kainos rizika</i>	Rizika, kai finansinė įstaiga, besiverčianti biržos prekių rinkoje, gali patirti nuostolių dėl šių prekių atvirų pozicijų kainų pokyčių; biržos prekė – produktas, kuriuo prekiaujama arba galima prekiauti antrinėje rinkoje (LRS, 2001)
<i>Operacinė rizika</i>	Rizika patirti nuostolių dėl netinkamų arba neįgyvendinamų vidaus kontrolės procesų, darbuotojų klaidų ir (ar) neteisėtų veiksmų bei informacinių sistemų veiklos sutrikimų dėl išorės įvykių įtakos; šiai rizikos rūšiai taipogi priklauso informacinių technologijų, teisinė ir suderinamumo rizikos (LRS, 2001)

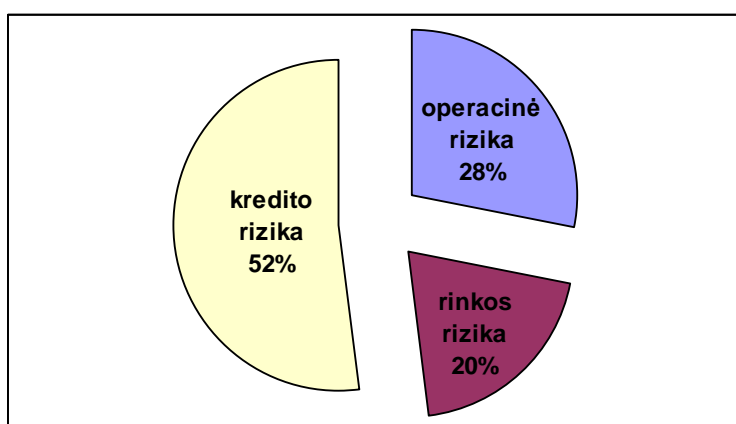
Šaltinis: sudaryta autorės.

Banko veikla susiduria su tam tikra rizika, be to, įvairios rizikos rūšys taipogi susijusios tarpusavyje, taigi, su kreditavimu susijusi rizika gali būti būdinga ir kitoms banko atliekamoms operacijoms, pavyzdžiui, nepalankus valiutos kurso pasikeitimas aktualus ir atliekant operacijas su vertybiniais popieriais, skolininko įsipareigojimų nevykdymas – investuojant į obligacijas, o darbuotojų klaidos gali turėti neigiamų pasekmių bet kurioje banko veiklos srityje. 3 priede bus pateikta komercinio banko patiriamos rizikos klasifikacija pagal rizikos klases. Žinant pagrindines atliekamas finansų įstaigos operacijas, galima išskirti pagrindines rizikos rūšis būdingas komerciniam bankui – išvardintų 3 priede rizikos rūšių apibūdinimai įvairiuose literatūros šaltiniuose pateikiami 4 lentelėje.

Kaip jau minėta, pagrindinis banko rizikos padengimo šaltinis yra jo kapitalas. Rizikos įveikimo arba mažinimo metodus banke apima (Vaškelaitis V., 2003):

- rizikos draudimas arba užstato naudojimas;
- rizikos išskyrimas;
- rizikos išsklaidymas;
- rizikos apribojimas, taikant tam tikrus normatyvus.

Nyderlandų centrinio banko užsakymu „Oliver, Wyman & Company” atliktame tyrime, kuriame tirti 9 Europos ir Šiaurės Amerikos bankai, yra nurodyta, kaip bankai paskirsto savo ekonominį kapitalą atskiroms rizikos rūšims (2 paveikslas).

2 pav. Rizikos valdymo procesų ryšys

Šaltinis: OW&C, 2001

Kaip matome iš aukščiau pateikto paveikslo, pati didžiausia komercinių bankų (kaip ir visų finansinių institucijų) rizika yra *kredito rizika*, nes paskolų portfelis paprastai sudaro pačią didžiausią banko aktyvų dalį. Apibendrintai kredito riziką galima įvardinti kaip riziką, kada kita sandorio šalis neįvykdys savo įsipareigojimų arba įvykdys nepilnai, tuomet smuks banko veiklos efektyvumo rodikliai. Apskritai kredito rizika gali susidaryti tokiose srityse: paskolų išdavime; skolos instrumentų nominalios vertės atgavime; palūkanų už paskolą arba obligacijos kupono mokėjimų gavime; depozitų priėmime/davime; išvestinių finansinių instrumentų naudojime.

Kredito rizikos valdymo tikslas – įvertinti galimų nuostolių atsiradimo galimybę, numatyti jų dydį, pateikti informaciją įmonės vadovybei, kad būtų pagerinta susidariusi padėtis. Pagrindiniai kredito rizikos prisiėmimo arba neprisiėmimo principai galėtų būti šie: prisiimti tik tą kredito riziką, kuri yra išmatuojama ir valdoma; valdyti konsoliduotą kredito riziką, vadovaujantis susijusių asmenų principu. Apskritai kredito rizikos valdymo priemonės sudaro (Vaškelaitis V., 2003, p. 132):

- kreditavimo taisyklės ir tvarka;

- kreditavimo procedūros, reglamentuojančios kreditavimo veiklą;
- kredito rizikos limitų sistema;
- kredito rizikos valdymas įmonės padaliniuose;
- kreditavimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas.

Vertinant kredito riziką kiekvienai sandorio šaliai arba tam tikriems vertybiniais popieriams gali būti suteiktas kredito reitingas. Ūkio subjekto reitingas apima subjekto finansinės būklės įvertinimą, kokybines charakteristikas ir verslo perspektyvą. Nuo šių reitingų priklauso koks rizikos koeficientas bus suteiktas sandorio šaliai, jei ji turės įsipareigojimų kitai šaliai.

Rinkos rizika - tai rizika, kai finansinio instrumento ar jų portfelio (tarp jų ir nebalansinių pozicijų) vertė pasikeičia dėl nepalankių rinkos palūkanų normos ar kainų pokyčių; pagrindinai rinkos rizika apima finansinio turto kainų pokyčių riziką. Ši rizika patiriama tik tada, kai investuotojas arba finansinė institucija turi tam tikras atviras kurio nors finansinio instrumento pozicijas. Rinkos rizika standartiškai skirstoma į keturias dalis (Kancerevyčius G., 2003, p. 89):

1. *Palūkanų normų rizika* – rizika, kai palūkanų normų pokyčiai gali neigiamai paveikti instrumento pozicijos vertę arba finansinės institucijos padėtį ir pelną. Tai rizika, kylanti iš obligacijų pelningumo lygio ir nepastovumo pokyčių, o taip pat iš obligacijų pelningumo skirtumų pokyčių. Finansinės institucijos iš visų ūkio subjektų yra jautriausios palūkanų normų pokyčiams, jų prekybinės veiklos rizika kyla dėl atvirų arba neapsaugotų pozicijų, dėl netobulos koreliacijos tarp kompensuojančių viena kitą pozicijų. Palūkanų normos rizikos atveju atviros pozicijos vertinamos tuomet, kai nesutampa pozicijų arba pinigų srautų galiojimo terminai arba perkainojimo datos.

2. *Akcijų kainų rizika* – rizika, kai dėl rinkos sąlygų pokyčių pasikeičia turimos nuosavybės pozicijų vertė.

3. *Užsienio valiutos kurso rizika* – rizika, kai valiutos kurso pokyčiai gali neigiamai paveikti turimų užsienio valiuta denominuotų pozicijų vertę; ji pasireiškia laisvai svyruojant valiutai arba anksčiau buvo fiksuoto kurso valiuta devalvuojama. Lietuvos Banko apibūdinimu, užsienio valiutos kurso rizika – rizika, kai įmonė, turinti grynąją atvirą poziciją užsienio valiuta, susidariusią dėl prekybinių operacijų užsienio valiuta ir (ar) dėl jo turto ir įsipareigojimų struktūros, patiria nuostolių dėl tam tikros užsienio valiutos kursų svyravimo.

4. *Žaliavinių arba biržos prekių kainų rizika* – rizika, kai dėl rinkos sąlygų pasikeitimo pasikeičia turimų žaliavinių prekių vertė. Lietuvos Banko apibūdinimu, biržos prekių kainos rizika - rizika, kai finansinė įmonė, besiverčianti prekyba biržos prekių rinkoje, patiria nuostolių dėl šių prekių atvirų pozicijų kainų pokyčių.

Rinkos rizika taip pat skiriama į dvi grupes – sisteminė arba bendroji (bendrus turto klasei arba visai tam tikro instrumento rinkai kainų pokyčius) ir specifinė arba nesisteminė (tik tam tikram atskiram instrumentui priskiriamus kainų pokyčius).

Operacinės rizikos apibūdinimas taip pat pateikiamas pagal Bazelio priežiūros komiteto siūlomą klasifikaciją (ES direktyva dėl kredito įmonių veiklos vykdymo Nr. 2000/12/EB): išorinės apgavystės; vidinės apgavystės; darbuotojų veikla ir darbo vietos saugumas; klientai, produktai ir verslo paslaugos; fizinio turto sugadinimas; veiklos sutrikimai ir sistemos sutrikimai; atlikimo, pristatymo ir valdymo procesų sutrikimai.

Operacinės rizikos beveik neįmanoma išmatuoti kiekybiškai ar statistiškai, tačiau galima įvertinti kokybiškai. Be to, paskaičiuota, kad įmonėms ši rizika sukelia tikrai didelius nuostolius. Norint valdyti operacinę riziką, reikia surinkti visus prieinamus duomenis, įvertinti problemines sritis bei galimybę sumažinti tokią riziką. Bazelio bankų priežiūros komitetas rekomenduoja tokias operacinės rizikos įvertinimo priemones (ES direktyva dėl kredito įmonių veiklos vykdymo Nr. 2000/12/EB):

- savęs įvertinimas, kai įmonė turi atlikti operacinės rizikos analizę, remdamasi tam tikrais kriterijais, kad įvertintų savo silpnąsias vietas – tai organizacijos savianalizė;
- rizikos „žemėlapis“ sudarymas – operacinė rizika struktūrizuojama pagal padalinius ir funkcijas – tai padeda nustatyti tolesnių rizikos valdymo veiksmų eiliškumą;
- pagrindiniai rizikos indikatoriai – tam tikri statistiniai duomenys, reguliariai kaupiami ir analizuojami;
- apskaitos lentelės – priemonė, padedanti paversti kokybinę informaciją kiekybine;
- tiesioginis nuostolio matavimas – naudojamas, kai įmonė gali pasinaudoti savo istoriniais duomenimis.

Siekiant valdyti operacinę riziką, būtina aiškiai išskirti tam tikrų asmenų atsakomybę, sukurti stiprią vidaus kontrolės sistemą, reguliariai planuoti ypatingas situacijas. Yra skiriami du pagrindiniai šios rizikos mažinimo būdai (Kancerevyčius G., 2003, p. 98):

1. Vidinės kontrolės metodais: funkcijų atskyrimu; dvigubiniu; perskaičiavimu; perspėjimo sistema; priedų kontrole.

2. Išorinės kontrolės metodais: patvirtinimu; kainų patikrinimu; autorizacija; išoriniu ir vidiniu auditu.

Apibendrinant reikia pažymėti, kad išanalizavus mokslinę bankų veiklos efektyvumo vertinimo literatūrą bei kredito agentūrų dažniausiai naudojamus bankų veiklos efektyvumo rodiklius, galima sudaryti svarbiausių (pagrindinių) rodiklių sąrašą (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Pagrindiniai bankų efektyvumo vertinimo rodikliai

Rodiklis	Ataskaitose rodiklį pateikiantys Lietuvos bankai									Kredito reitingo agentūros, laikančios rodiklį svarbiu		
	SEB	NORD	Hansa	Snoras	Ūkio	Medicinos	Šiaulių	Parex	Danske	Standard & Poor's	Fitch IBCA	Moody's
Bendras išiskolinimas/ Materialiųjų paprastųjų akcijų kapitalas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
ROA	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+
ROE	+	+	+	+	+	-	+	+	-	+	+	+
Atidėjimai/ Bendra paskolų suma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Blogos paskolos / (Akcininkų nuosavybė + rezervai)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Atidėjimai / Blogos paskolos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Blogos paskolos/ Pelnas prieš atidėjimus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	-
Pridėtinių išlaidų dalis pajamose	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+
Grynasis pelnas	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-
Indėliai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+	+

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Strumickas M., Valančienė L. (2006). Bankų vidinio vertinimo efektyvumo didinimas // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 37.

Vertinant bankų veiklos efektyvumą, svarbesnę reikšmę turi santykiniai rodikliai, leidžiantys palyginti bankus nepriklausomai nuo jų apimčių dydžio. Į 5 lentelę nebuvo įtraukti rodikliai, skaičiuotini naudojant sunkiai prieinamus vidinius duomenis, bei užsienio bankų skyriai, nes pilno akcinio kapitalo nebuvimo vertinimas būtų nepilnavertis. Apibendrinant galima teigti, kad tiek Lietuvos komerciniai bankai, tiek kredito reitingo agentūros svarbiausiais bankų veiklos efektyvumo vertinimo rodikliais laiko ROE ir ROA rodiklius bei grynojo pelningumo rodiklį.

2. LIETUVIŠKO IR UŽSIENIO KAPITALO BANKŲ, REGISTRUOTŲ LIETUVOJE, VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TYRIMAS

2.1. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, apžvalga ir atranka tyrimui

Lietuvos banko (www.lb.lt) duomenimis, 2008 metų gruodžio 1 d. Lietuvoje veikė 9 Lietuvos banko licenciją turintys komerciniai bankai:

- 1) AB SEB bankas;
- 2) AB bankas „Hansabankas“ (2008 metais pakeitęs pavadinimą į Swedbank);
- 3) AB DnB NORD bankas;
- 4) AB bankas „Snoras“;
- 5) AB „PAREX“ bankas;
- 6) AB Šiaulių bankas;
- 7) AB Ūkio bankas;
- 8) AB Medicinos bankas;
- 9) AB bankas „Finasta“.

Taipogi 2008 metų pabaigoje Lietuvoje veikė 8 užsienio bankų filialai, ES licencijuoto užsienio banko kontroliuojama finansų įmonė (LR veikianti įsteigus filialą), 5 užsienio bankų atstovybės, Lietuvos centrinė kredito unija, 67 kredito unijos, 209 ES bankai (veikiantys LR neįsteigus filialo) ir 2 ES licencijuotų užsienio bankų kontroliuojamos finansų įmonės (veikiančios LR neįsteigus filialo).

Kadangi AB bankas „Finasta“ nėra Lietuvos bankų asociacijos (www.lba.lt) narys, tai jo duomenys magistro darbe nebus nagrinėjami. 2008 metais AB Sampo bankas tapo Danske Bank A/S (Danija) užsienio filialu Lietuvoje, taipogi Nordea bankas yra Nordea Bank Finland (Suomija) užsienio skyrius Lietuvoje. Dėl to minėti bankai, nors savo veikloje užima pakankamai dideles procentines dalis, tačiau atsižvelgus į magistro darbo temos formulavimą (Lietuvoje registruotų bankų veiklos efektyvumo analizė), jų veiklos rodikliai nebus nagrinėjami. Taigi, magistro darbe bus vertinami tik aukščiau išvardinti pirmieji aštuoni bankai ir jų veiklos rodikliai.

Lietuvos komercinių bankų (analizuojamų magistro darbe) palyginimas pagal įregistruoto kapitalo dydį 2006-2008 metais pateikiamas 6 lentelėje.

Įregistruotas Lietuvos komercinių bankų akcinis kapitalas

Bankai		Įregistruotas akcinis kapitalas, tūkst. Lt		
		2006 12 31	2007 12 31	2008 09 30
1	AB SEB bankas	1.034.575	1.034.575	1.034.575
2	AB DnB NORD bankas	404.536	569.439	868.217
3	AB bankas „Hansabankas“	569.712	569.712	845.936
4	AB bankas „Snoras“	157.267	253.354	253.354
5	AB Ūkio bankas	176.708	196.708	196.708
6	AB Šiaulių bankas	109.039	161.033	180.358
7	AB Parex bankas	62.000	180.000	180.000
8	UAB Medicinos bankas	34.347	68.875	68.875

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos internetiniu puslapiu www.lba.lt bei Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Iš pateiktos lentelės galima teigti, kad didžiausią įregistruotą akcinį kapitalą tarp Lietuvos komercinių bankų turi AB SEB bankas (1035 mln. Lt). 2008 metais akcinį kapitalą didino DnB NORD bankas, Swedbank, AB Šiaulių bankas. Panašaus lygio akcinis kapitalas yra NORD banko bei Swedbank (apie 850 mln. Lt) bei Ūkio, Šiaulių ir Parex bankų (apie 180-190 mln. Lt).

Kadangi magistro darbas skirtas įvertinti, ar bankų veiklos efektyvumo rodikliai (konkrečiai ROA, ROE bei grynasis pelnas) priklauso nuo akcinio kapitalo kilmės (ar bankas yra lietuviško, ar užsienio kapitalo), tai 7 lentelėje yra nurodyta procentinė dalis akcinio kapitalo kilmės (vertinant 2008 metus). Iš analizuojamų aštuonių bankų, 5 bankai (SEB, Swedbank, NORD, Parex ir Snoro bankas) yra užsienio kapitalo bankai (jų akciniame kapitale daugiau nei 50 proc. yra užsienio kapitalo), o likusieji 3 bankai (Šiaulių, Ūkio ir Medicinos bankai) yra skaitomi lietuviško kapitalo bankais, nes jų akciniame kapitale daugiau nei 50 proc. yra lietuviško kapitalo (žr. 7 lentelę).

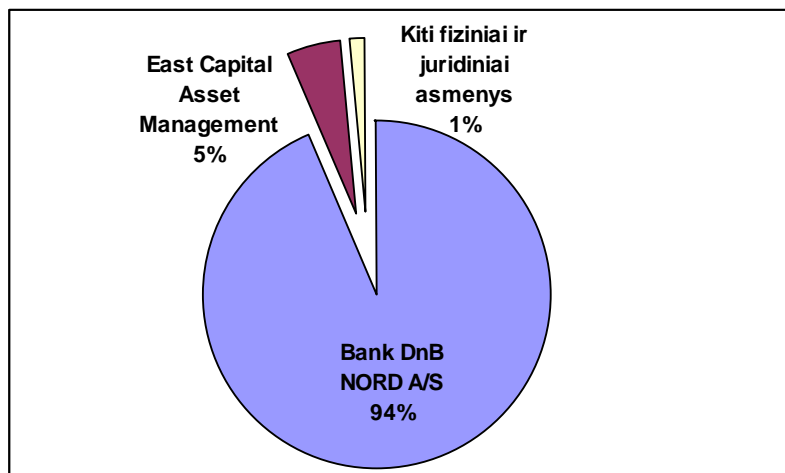
Lietuvos komercinių bankų kapitalo kilmės procentinė dalis

Bankai		Kapitalo kilmė, proc.	
		Lietuviško kapitalo	Užsienio kapitalo
1	AB SEB bankas	0,00	100,00
2	AB DnB NORD bankas	0,00	100,00
3	AB bankas „Hansabankas“	0,00	100,00
4	AB bankas „Snoras“	33,00	67,00
5	AB Ūkio bankas	83,00	17,00
6	AB Šiaulių bankas	71,00	29,00
7	AB Parex bankas	0,00	100,00
8	UAB Medicinos bankas	97,64	2,36
Iš viso bankų:		3	5

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos internetiniu puslapiu www.lba.lt bei Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

AB SEB banką valdo SEB grupė, turinti 98,98 proc. banko akcijų, t.y. užsienio kapitalo bankas. SEB (*Skandinaviska Enskilda Banken, AB*) yra Šiaurės Europos finansų įmonių grupė, veikianti Skandinavijos šalyse, Vokietijoje, Baltijos valstybėse, Lenkijoje, Ukrainoje. SEB yra įmonių, institucijų ir privačių asmenų finansų partnerė, pirmaujanti didelių korporacijų ir finansų institucijų aptarnavimo srityse. SEB dukterinės įmonės Lietuvoje: UAB „SEB lizingas“, UAB „SEB Enskilda“, UAB „SEB gyvybės draudimas“, UAB „SEB investicijų valdymas“, UAB „SEB Venture Capital“, UAB „Litectus“.

„Hansabank“ grupė Lietuvoje pradėjo veiklą 1996 metais įkūrus „Hansa lizingo“ bendrovę. 1999 metais Lietuvoje buvo įkurtas pirmasis „Hansabanko“ skyrius. 2000 metais „Hansabank“ grupė pradėjo derybas su Valstybės turto fondu dėl Lietuvos taupomojo banko privatizavimo. Sandoris buvo baigtas 2001 metais, kai „Hansabank“ įsigijo 90,73 proc. Lietuvos taupomojo banko (LTB) akcijų. 2001 metų pabaigoje LTB buvo sujungtas su „Hansabanku“, o naujasis bankas pavadintas „Hansa – LTB“. 2003 metais banko pavadinimas pakeistas į „Hansabanką“. 2005 metais smulkieji „Hansabank“ grupės akcininkai perleido savo akcijas strateginiam banko investuotojui „Swedbank“, bankas tapo didžiausios Šiaurės ir Baltijos šalyse finansų grupės dalimi. Šiuo metu bankas jau yra pakeitęs pavadinimą į „Swedbank“. 2008 metų duomenimis Estijos Respublikoje registruotam bankui AS Hansapank nuosavybės teise priklausė 56 969 800 vnt. AB banko „Hansabankas“ paprastųjų vardinių akcijų, kas sudaro 99,99 proc. AB banko „Hansabankas“ akcinio kapitalo, todėl galima teigti, kad tai užsienio kapitalo bankas.

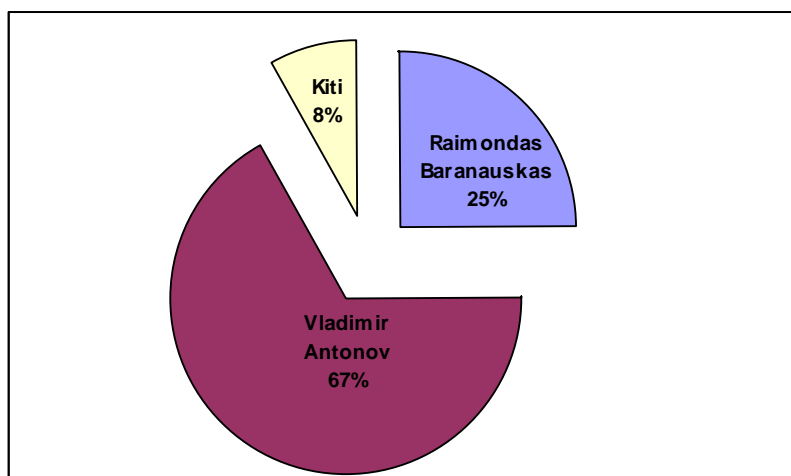
3 pav. AB DnB NORD banko akcininkai 2008 metų III ketvirtį, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos internetiniu puslapiu www.lba.lt bei NORD banko internetiniu puslapiu: www.nord.lt.

2005 m. didžiausia Norvegijos finansinė institucija *DnB NORD Bank ASA* kartu su didžiausiu Šiaurės Vokietijos banku *NORD/LB* įsteigė naują banką Baltijos jūros regionui – *Bank DnB NORD A/S*. Veiklą bankas pradėjo 2006 m. sausį Danijoje, Suomijoje, Estijoje,

Latvijoje, Lietuvoje ir Lenkijoje. Pagrindinė Bank DnB NORD A/S buveinė įsikūrusi Kopenhagoje, Danijoje. Lietuvoje veikiančio AB DnB NORD banko akcininkai 2008 metų pabaigoje nurodyti 3 paveiksle, iš kurio duomenų pažymime, kad tai yra užsienio kapitalo bankas.

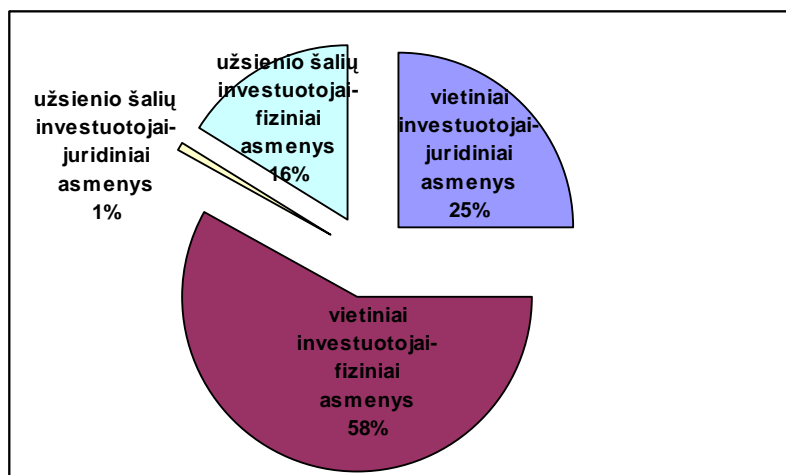
2007 metų pradžioje AB bankas „Snoras“ pertvarkė akcininkų struktūrą, iš kurios matyti, kad tai yra rusiško kapitalo bankas (žr. 4 paveikslą). 2007 metų pabaigoje bendras banko „Snoras“ akcininkų skaičius siekė 2508, iš kurių 2367 – paprastųjų akcijų savininkai ir 309 – privilegijuotųjų akcijų savininkai. Siekiant užtikrinti banko plėtrą ir rizikos padengimą kapitalu, buvo didinamas banko akcinis kapitalas.

4 pav. AB banko „Snoras“ akcininkai 2008 metų III ketvirtį, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos internetiniu puslapiu www.lba.lt bei banko „Snoras“ internetiniu puslapiu: www.snoras.lt.

AB Ūkio bankas yra seniausias privatus Lietuvos komercinis bankas, įsteigtas 1989 m. liepos 27 d. Banko akcijomis prekiaujama Oficialiajame VVPB sąraše. Pagrindinė Ūkio banko veikla – komercinė ir mažmeninė bankininkystė vietinėje rinkoje; kitos veiklos – mokėjimų paslaugos, prekybinė veikla. Grupės mastu taip pat siūlomos išperkamosios nuomos (lizingo) paslaugos, kurių pagrindinė kryptis – mažmeninis lizingas. 2008 metais Ūkio banko akcininkų skaičius buvo 10 241, akcinį kapitalą sudarė 196,7 mln. vnt. parastųjų vardinių akcijų, kurių nominali vertė yra 1 Lt. 2008 m. IV ketvirtyje planuojama išleisti nauja 20 mln. vnt. akcijų emisiją. 5 paveiksle nurodyti Ūkio banko akcininkai, iš kurio matyti, kad tai yra lietuviško kapitalo bankas.

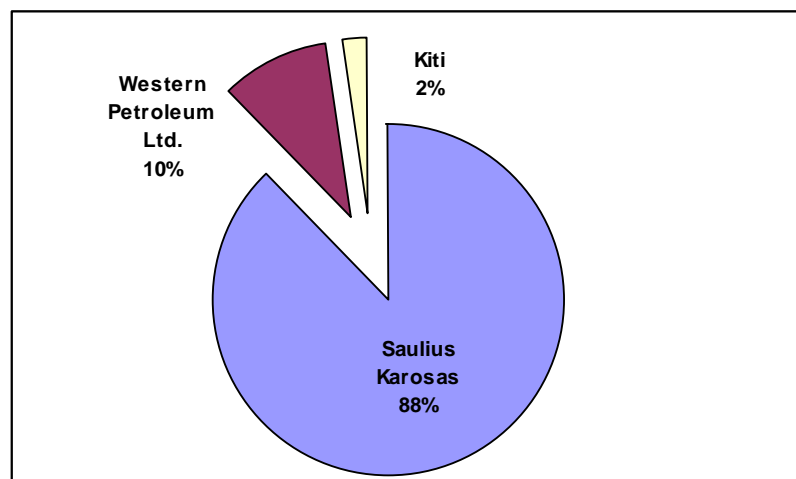
5 pav. AB Ūkio banko akcininkai 2008 metų III ketvirtį, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos internetiniu puslapiu www.lba.lt bei Ūkio banko internetiniu puslapiu: www.ub.lt.

AB „Parex“ bankas priklauso „Parex“ finansinei grupei. Bankas savo veiklą Lietuvoje pradėjo 1996 m. spalio 24 d. kaip UAB „Industrijos bankas“. Šiuo metu 100 proc. „Parex“ banko akcijų priklauso Latvijos bankui AS Parex banka, tai yra užsienio kapitalo bankas. Lietuvoje „Parex“ grupei atstovauja AB „Parex bankas“ kartu su antrine bendrove UAB „Parex faktoringas ir lizingas“ bei UAB „Parex Investicijų valdymas“. 2009 metų pradžioje, susidūręs su finansiniais sunkumais, Latvijos AS Parex banka pardavė 51 proc. Latvijos vyriausybei su šių akcijų atpirkimo teise.

AB Šiaulių bankas įsikūrė 1992 m. vasario 4 d., iki 1999 m. jis įkūrė 14 filialų ir išplėtė savo veiklą šiaurės vakarų Lietuvoje. Nuo 2000 m. Šiaulių bankas pradėjo formuoti padalinių tinklą visoje šalyje, dabar Šiaulių bankas turi 59 teritorinius padalinius veikiančių 33-juose šalies miestuose. Šiaulių bankas šiuo metu turi 3 antrines įmones: UAB „Šiaulių banko lizingas“, UAB „Šiaulių banko investicijų valdymas“ ir UAB „Šiaulių banko turto fondas“. 2008 metais banko akcinį kapitalą sudarė 180 357 533 paprastųjų vardinių akcijų, kurių kiekvienos nominali vertė buvo 1 litas. AB Šiaulių bankas yra lietuviško kapitalo bankas (71 proc. vietinio kapitalo). Septyni akcininkai – Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB), UAB prekybos namai „Aiva“, UAB „Mintaka“, AB „Alita“, Algirdas Butkus, Gintaras Kateiva ir Arvydas Salda, - veikiantys kartu pagal pasirašytą Akcininkų sutartį valdo 39,73 proc. akcijų. 2008 metų pabaigoje bankas turėjo 3669 akcininkus.

UAB Medicinos bankas – Lietuvos komercinis bankas, teikiantis finansines paslaugas verslo ir privatiems klientams nuo 1992 m. Medicinos banko akcininkai pateikiami 6 paveiksle, iš kurio matyti, kad t.y. lietuviško kapitalo bankas.

6 pav. AB Medicinos banko akcininkai 2008 metų III ketvirtį, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos bankų asociacijos internetiniu puslapiu www.lba.lt bei Medicinos banko internetiniu puslapiu: www.medbank.lt.

Reziumuojant reikėtų pasiremti ne vieno analitiko išsakyta mintimi, kad Lietuvoje bankų yra per daug. Remiantis Europos patirtimi, Lietuvai pakaktų 4-5 bankų. Manoma, kad komercinius bankus privers jungtis esamos rinkos sąlygos (ypatingai ekonominės krizės metu). Labiausiai tikėtinas jungimasis gali vykti mažesniųjų bankų grupėje. Lietuvos bankai, palyginus su ES bankais, yra ženkliai mažesni pagal kapitalo dydį, tačiau bankų veikloje svarbiau yra ne kapitalo dydis, o kapitalo pakankamumo rodiklis, kuris Lietuvoje yra skaičiuojamas pagal Lietuvos banko patvirtintas kapitalo pakankamumo apskaičiavimo taisykles, kurios grindžiamos Bazelio komiteto pateiktomis rekomendacijomis. Nustatytas Lietuvos banko kapitalo pakankamumo rodiklis turi būti ne mažesnis kaip 8 proc., tai bus analizuojama toliau.

Teorija bei kitų šalių praktika rodo, kad atėjęs užsienio kapitalas suteikia Lietuvos komerciniams bankams didesnes galimybes paskolų tiekimo, investicijų srityse, gerina bankų veiklos efektyvumo rodiklius. Yra manoma, kad kartu su užsienio kapitalu į Lietuvą ateina ir bankinių produktų naujovės, šalia bankų kuriasi dukterinės įmonės, kurių kapitalas didele dalimi priklauso tiems patiems bankams. Todėl minėtų (atrinktų) bankų veiklos rodiklių pavyzdžiu bus vertinamos magistro darbo pradžioje iškelto hipotezės.

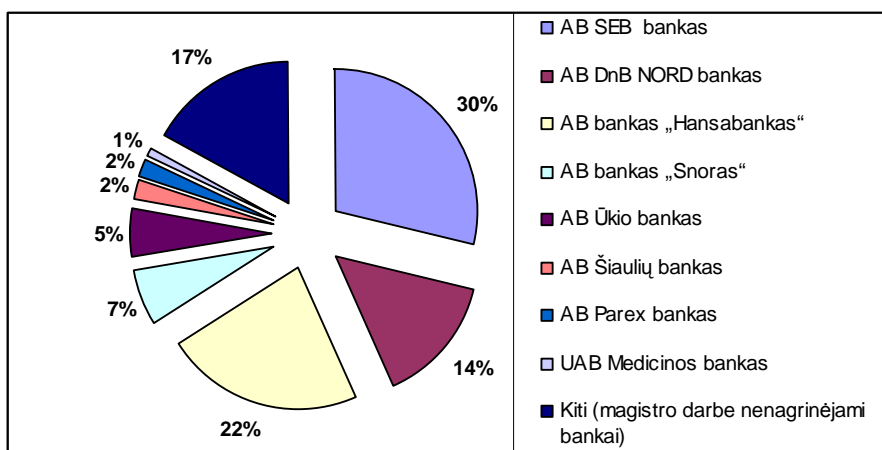
2.2. Lietuvos komercinių bankų veiklos efektyvumo palyginamasis tyrimas

2.2.1. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, įregistruotų Lietuvoje, veiklos efektyvumo analizė ir lyginimas

Analizei surinkti duomenys (Lietuvos komercinių bankų turto, paskolų, įsipareigojimų, indėlių ir akredityvų rodikliai 2006-2008 III ketvirčio laikotarpyje, vertinant paketvirčiui) yra pateikiami 4 priede.

Lyginant 2006 metų I ketvirtį bei 2008 metų III ketvirtį bendras šalies komercinių bankų turtas (aktyvai) padidėjo 90,2 proc. ir 2008 metų III ketvirtį sudarė 89 896 mln. Lt (žr. 4 priedą). Didžiausias procentinis turto padidėjimas analizuojamu periodu fiksuojamas Parex banke (257 proc.), mažiausias – Ūkio banke (50 proc.) ir Swedbanke (59 proc.).

2006 metų pradžioje rinkos lyderis pagal turimą aktyvų dalį buvo SEB bankas (14690 mln. Lt), lyderio pozicijas jis išlaikė ir 2008 metais (apie 30 proc. rinkos dalies, žr. 7 paveikslą). 2008 metais mažiausią rinkos dalį turėjo UAB Medicinos bankas (apie 1 proc.). Antrasis pagal aktyvų dydį Lietuvos komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, tarpe buvo Swedbank (22 proc. rinkos dalies, žr. 7 paveikslą). Bendroje sumoje užsienio kapitalo bankai, įregistruoti Lietuvoje, 2008 metais turėjo 75 proc. komercinių bankų turto rinkos dalies Lietuvoje, o lietuviško kapitalo bankai – tik 8 proc.

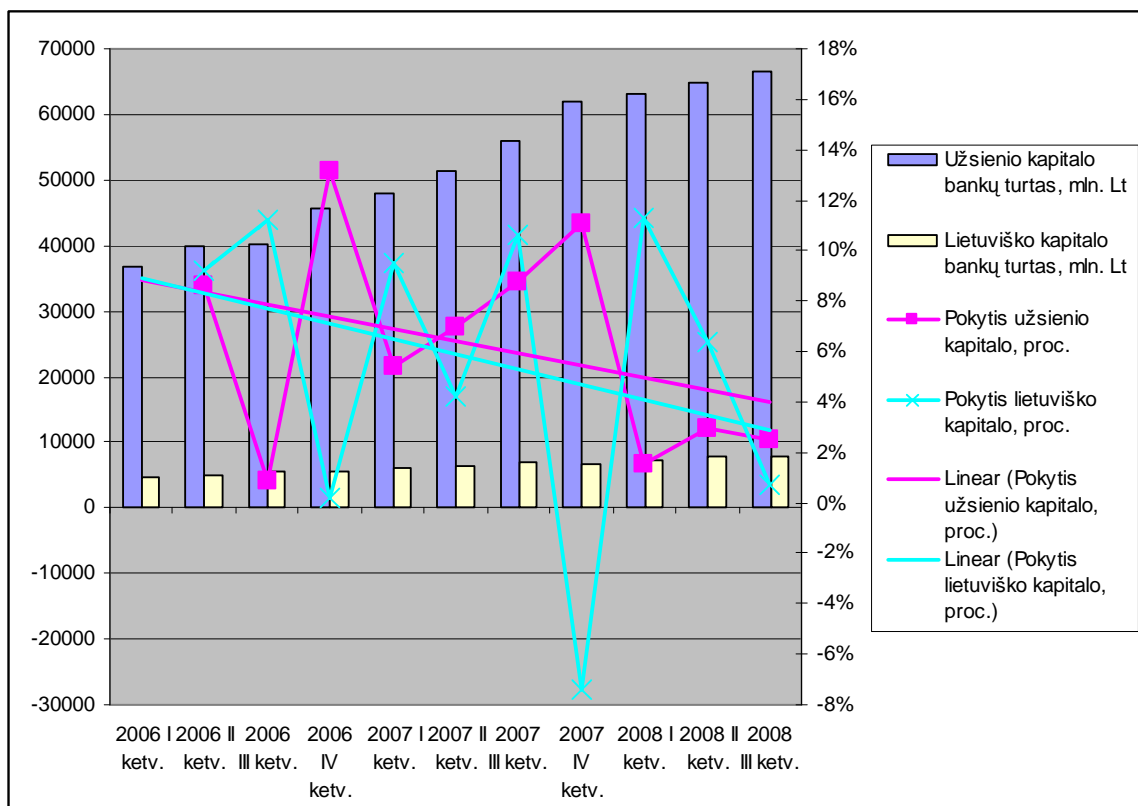

7 pav. Lietuvos komercinių bankų turto dalis 2008 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Siekiant nustatyti, kaip analizuojamu laikotarpiu kito Lietuvos komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, turtas priklausomai nuo banko kapitalo kilmės (lietuviškas ar užsienio kapitalo bankas), 8 paveiksle yra nurodyta aktyvų dinamika, išskiriant bendrą aktyvų sumą lietuviško kapitalo bankams ir bendrą aktyvų sumą užsienio kapitalo bankams.

8 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, turto (mln. Lt) ir jo pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

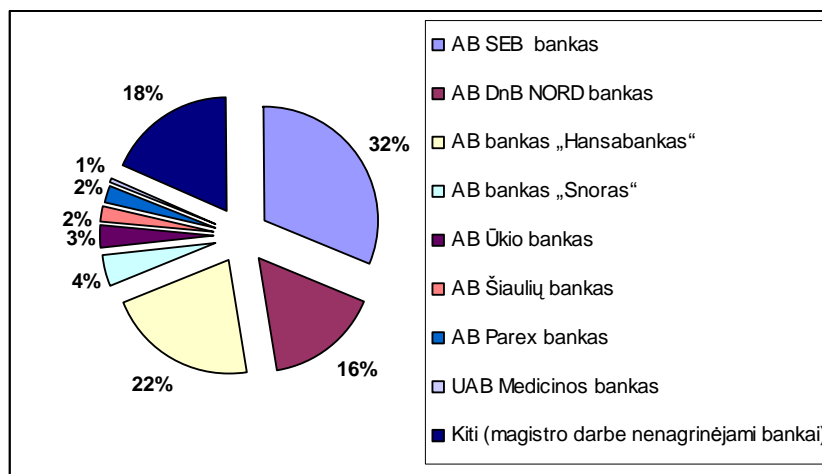
Kaip jau minėta, Lietuvoje užsienio kapitalo bankai disponuoja ženkliai didesne aktyvų dalimi nei lietuviško kapitalo bankai. 2006 metų I ketvirtį užsienio kapitalo bankų turtas sudarė 36 782 mln. Lt, o lietuviško kapitalo bankų – 4 620 mln. Lt (t.y. tik 12,6 proc. viso užsienio kapitalo bankų turto ir tik 9,8 proc. viso Lietuvos komercinių bankų turto). 2008 metų III ketvirtį minėtas rodiklis užsienio kapitalo bankuose padidėjo 80,9 proc., o lietuviško kapitalo bankuose – beveik 70 proc., ir sudarė 11,8 proc. užsienio kapitalo bankų aktyvų bei 8,7 proc. viso Lietuvos komercinių bankų turto. Tai reiškia, kad nagrinėjamu laikotarpiu lietuviško kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, turtas didėjo mažesniu tempu nei užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, turtas (žr. 8 paveikslą).

Tarp užsienio ir lietuviško kapitalo bankų aktyvų pokyčio dinamikos matoma atvirkštinė priklausomybė, t.y. atitinkamame laikotarpyje išaugus užsienio kapitalo bankų turtui, lietuviško kapitalo bankų turtas sumažėja ir atvirkščiai (žr. 8 paveikslą). Didžiausias turto šuolis užsienio kapitalo bankų veikloje pastebimas 2006 IV ketvirtį (13,2 proc. augimas), o lietuviško kapitalo bankų veikloje – 2008 I ketvirtį (11,3 proc. augimas). Tuo tarpu nei vienu nagrinėjamu periodu užsienio kapitalo bankų turtas nemažėjo, o lietuviško kapitalo bankų turtas 2007 metų IV ketvirtį sumažėjo 7,4 proc.

Vertinant bankų aktyvų pokyčio tendų kreives, nustatyta, kad tiek užsienio, tiek lietuviško kapitalo bankų turto pokytis analizuojamu laikotarpiu yra mažėjantis, nes tendų tiesės leidžiasi žemyn. Tai reiškia, kad bankų turto prieaugis kiekvienu analizuojamu periodu yra mažesnis nei prieš tai buvusiam periode (tai gali būti ekonominės pasaulinės krizės pasekmė). Tačiau, kaip jau minėta, lietuviško kapitalo bankų turto pokyčio tendencijos prastesnės nei užsienio kapitalo, t.y. užsienio kapitalo bankų turtas auga sparčiau.

2008 metų III ketvirčio pabaigoje Lietuvos komerciniai bankai buvo suteikę paskolų už 68065 mln. Lt, daugiausiai paskolų suteikė trys bankai-lyderiai – SEB, Swedbank ir DnB NORD bankas – iš viso už 46 714 mln. Lt, kas sudarė 68,6 proc. paskolų rinkos (žr. 4 priedą). Per trejus metus, kai nekilnojamojo turto rinka vis dar plėtojosi, nors kai kur jau buvo pastebimos stabilizavimosi ar lėtėjimo tendencijos, Lietuvos komerciniai bankai išdavė 137,8 proc. daugiau paskolų litine išraiška. Maksimaliai savo paskolų portfelį išplėtė Parex bankas analizuojamu laikotarpiu – 373 proc., mažiausias paskolų portfelio pokytis fiksuojamas Swedbank – tik 108 proc.

Pagal 9 paveikslo duomenis, matome, kad didžiausią paskolų rinkos dalį (beveik trečdali) 2008 metais turėjo SEB bankas, antroje vietoje – Swedbank (22 proc.) – abu jie užsienio kapitalo bankai. Mažiausią paskolų rinkos dalį turi Medicinos bankas (apie 1 proc.). Lietuvoje neregistruoti bankai (užsienio bankų filialai arba skyriai) turi 18 proc. rinkos dalies, pagrindinai t.y. Danske ir Nordea bankai. Taigi, užsienio kapitalo bankai, įregistruoti Lietuvoje, yra užėmę net 76 proc. Lietuvos komercinių bankų suteikiamų paskolų rinkos, tuo tarpu lietuviško kapitalo bankai – tik 6 proc.

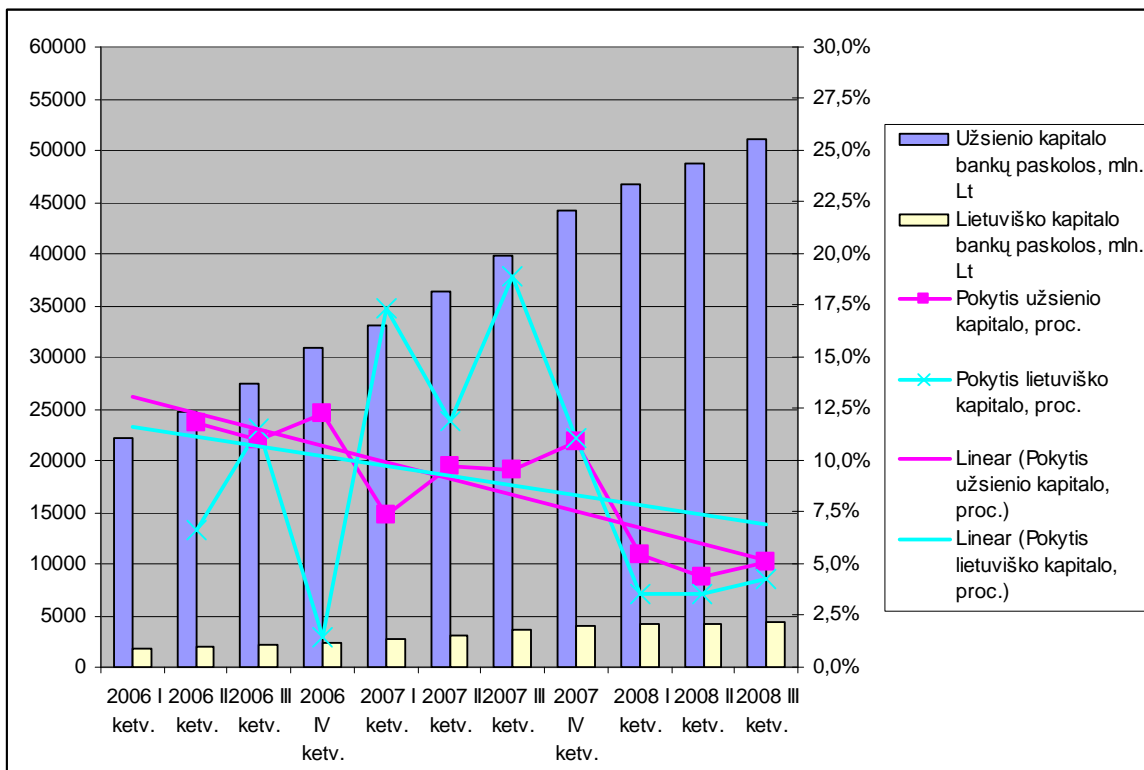
9 pav. Lietuvos komercinių bankų paskolų dalis 2008 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Kaip jau minėta, Lietuvoje užsienio kapitalo bankai disponuoja ženkliai didesne paskolų portfelio dalimi nei lietuviško kapitalo bankai. 2006 metų I ketvirtį užsienio kapitalo bankų

paskolos sudarė 22 160 mln. Lt, o lietuviško kapitalo bankų – 1 895 mln. Lt (t.y. 8,6 proc. visų užsienio kapitalo bankų paskolų ir tik 6,6 proc. viso Lietuvos komercinių bankų paskolų portfelio). 2008 metų III ketvirtį minėtas rodiklis užsienio kapitalo bankuose padidėjo 130,8 proc., o lietuviško kapitalo bankuose – 133,9 proc., ir sudarė 8,7 proc. užsienio kapitalo bankų paskolų bei 6,5 proc. visos Lietuvos komercinių bankų paskolų sumos (žr. 10 paveikslą).

Tarp užsienio ir lietuviško kapitalo bankų paskolų pokyčio dinamikos matoma atvirkštinė priklausomybė, t.y. atitinkamame laikotarpyje sumažėjus užsienio kapitalo bankų paskoloms, lietuviškos kapitalo bankų paskolos padidėja ir atvirkščiai (žr. 10 paveikslą). Tai galima susieti su bendromis bankų vykdomomis akcijomis, kai 2007-2008 metais maži bankai (daugiausiai jie buvo lietuviško kapitalo bankai) stengėsi pritraukti kuo daugiau klientų pasiimti paskolas būtent iš jų banko. Dėl tokios situacijos bankų paskolų portfelio pokytis ryškesnis buvo lietuviško kapitalo bankuose – čia matomas didžiausias paskolų portfelio augimas (2007 metų III ketvirtį) bei kritimas (2006 metų IV ketvirtį). Vertinant 2008 metus ir lietuviško, ir užsienio kapitalo bankuose paskolų portfelio augimas stabilizavosi, t.y. jis nebebuvo toks ženklus, tai galėjo įtakoti prasidėjusi pasaulinė ekonominė krizė.

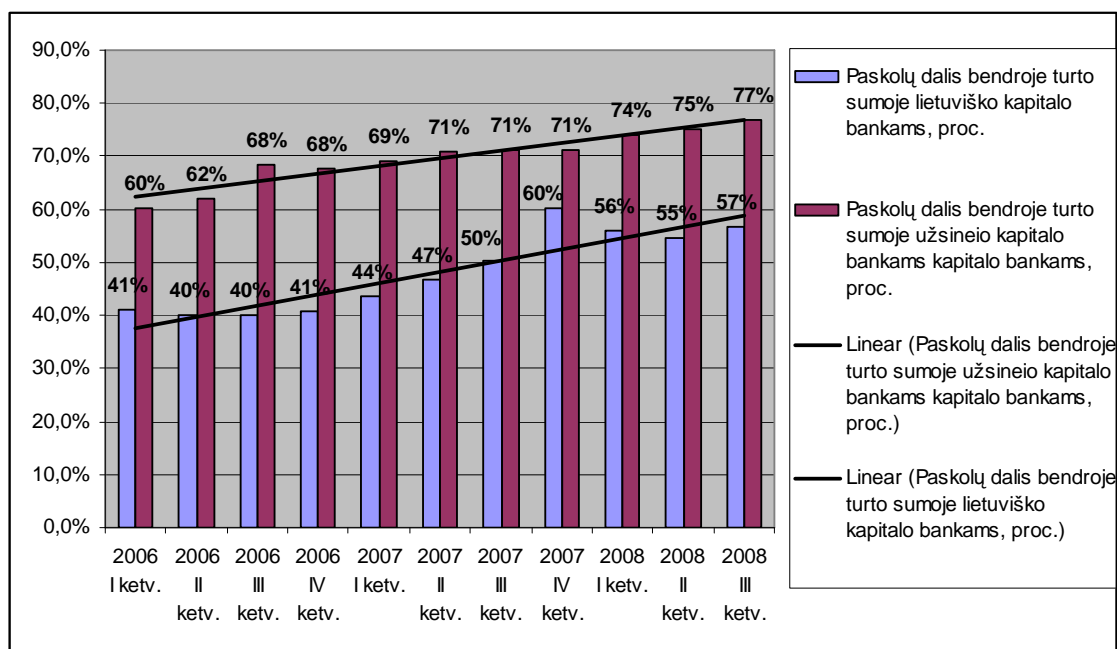

10 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, paskolų (mln. Lt) ir jų pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Nustatyta, kad užsienio kapitalo bankai, kurie yra rinkos lyderiai, analizuojamu laikotarpiu nebevykdė tokios intensyvios paskolų augimo politikos, tuo tarpu lietuviško kapitalo bankai (o iš jų labiausiai – Medicinos bankas) intensyviai plėtė savo paskolų portfelį. Tai atvaizduoja 10 paveiksle esančios trendų linijos, kurios rodo, kad užsienio kapitalo bankų paskolų portfelio pokyčio mažėjimas buvo spartesnis nei lietuviško kapitalo bankų, nes užsienio kapitalo trendų linija leidžiasi sparčiau nei lietuviško kapitalo.

11 paveiksle nurodyta paskolų dalis bendroje turto dalyje, atitinkamai lietuviško ir užsienio kapitalo bankuose, iš kurio matyti, kad užsienio kapitalo bankai yra linkę labiau rizikuoti arba jie yra patrauklesni Lietuvos fiziniams ir juridiniams asmenims, nes savo turto dalyje jie turi didesnę dalį paskolų portfelių (60-77 proc.) nei lietuviško kapitalo bankai (40-57 proc.). Tiek užsienio, tiek lietuviško kapitalo bankų paskolų dalis bendroje turto sumoje analizuojamu laikotarpiu didėjo (tai rodo ir trendų linijos), padidėjimas buvo maždaug vienodas – 16-17 proc. punktų, vadinasi, negalima išskirti, kurie bankai (lietuviško ar užsienio kapitalo) paskolų išdavimo srityje plėtėsi labiau.

11 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, paskolų dalis bendroje turto sumoje, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, proc.

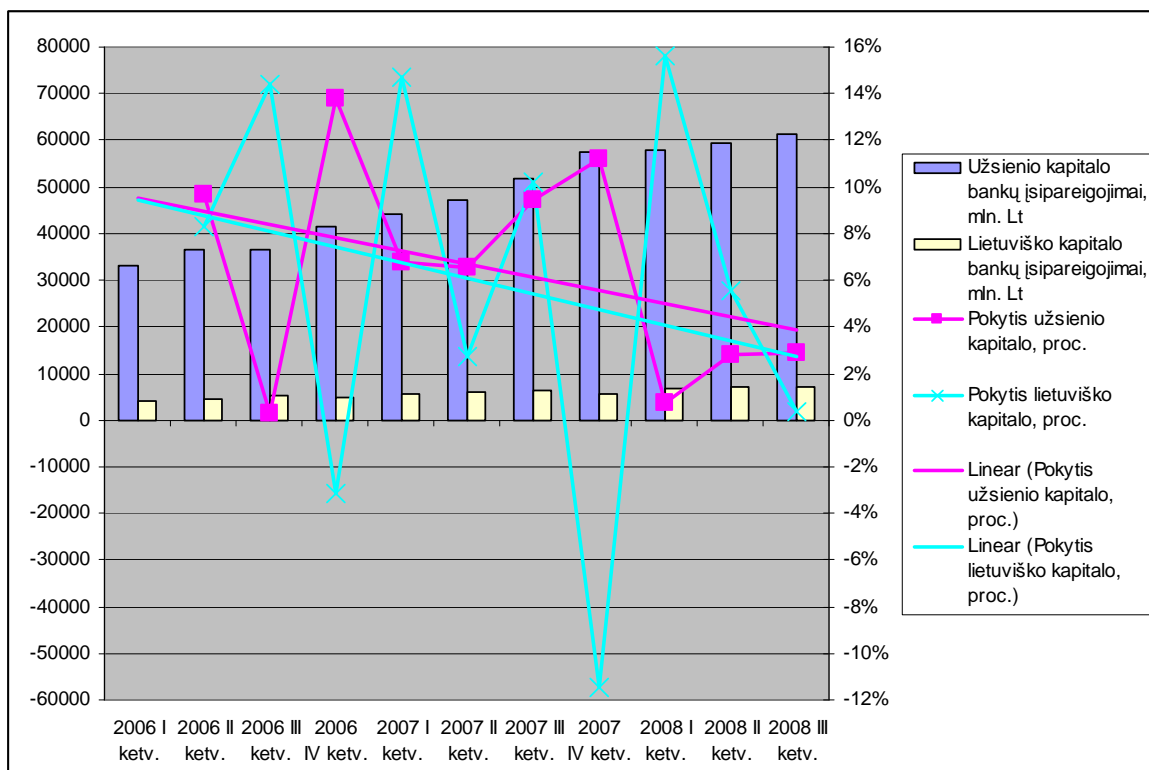
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Bendri Lietuvos komercinių bankų įsipareigojimai nagrinėjamu periodu padidėjo 82,7 proc., t.y. jie didėjo mažesniu tempu nei bankų aktyvai (žr. 4 priedą). Labiausiai įsipareigojimai didėjo Parex banke (249 proc. padidėjimas) bei Medicinos banke (213 proc. padidėjimas); mažiausias pokytis fiksuojamas Ūkio banke – tik 51 proc. Iš vienos pusės tai liudija apie tai, kad

bankai pritraukia naujų klientų (indėlininkų), tačiau iš kitos pusės tai gali signalizuoti apie apyvartinių lėšų trūkumą.

Lietuvoje užsienio kapitalo bankų įsipareigojimų dalis 2006 metų I ketvirtį sudarė 33 178 mln. Lt, o lietuviško kapitalo bankų – 4 164 mln. Lt (t.y. 12,6 proc. visų užsienio kapitalo bankų įsipareigojimų). 2008 metų III ketvirtį minėtas rodiklis užsienio kapitalo bankuose padidėjo 84,4 proc., o lietuviško kapitalo bankuose – 69,1 proc., ir sudarė 11,5 proc. užsienio kapitalo bankų įsipareigojimų (žr. 12 paveikslą).

Tarp užsienio ir lietuviško kapitalo bankų įsipareigojimų pokyčio dinamikos matoma atvirkštinė priklausomybė, t.y. atitinkamame laikotarpyje sumažėjus užsienio kapitalo bankų įsipareigojimams, lietuviško kapitalo bankų įsipareigojimai didėjo ir atvirkščiai (žr. 12 paveikslą). Įsipareigojimų pokytis nagrinėjamu laikotarpiu buvo mažėjantis, t.y. tiek užsienio, tiek lietuviško kapitalo bankų įsipareigojimų dalis didėja mažesniu tempu lyginant su prieš tai buvusiu laikotarpiu (tai nurodo trendų tiesės, žr. 12 paveikslą).

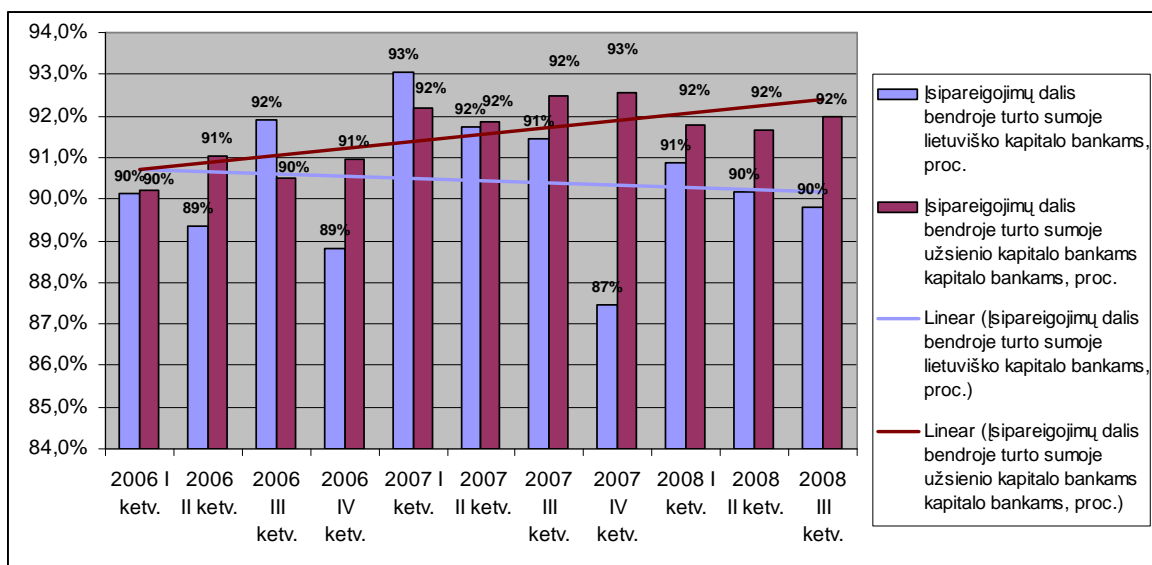

12 pav. Komerčių bankų, įregistruotų Lietuvoje, įsipareigojimų (mln. Lt) ir jų pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komerčių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Įsipareigojimų dalis bendroje turto dalyje yra maždaug vienoda tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankams (apie 87-93 proc., žr. 13 paveikslą). Tik lietuviško kapitalo bankų trendų linija yra mažėjanti, o užsienio kapitalo – didėjanti, tai reiškia, kad lietuviško kapitalo

bankų įsipareigojimai bendroje turto dalyje mažėjo nagrinėjamu laikotarpiu, o užsienio kapitalo bankų – didėjo.

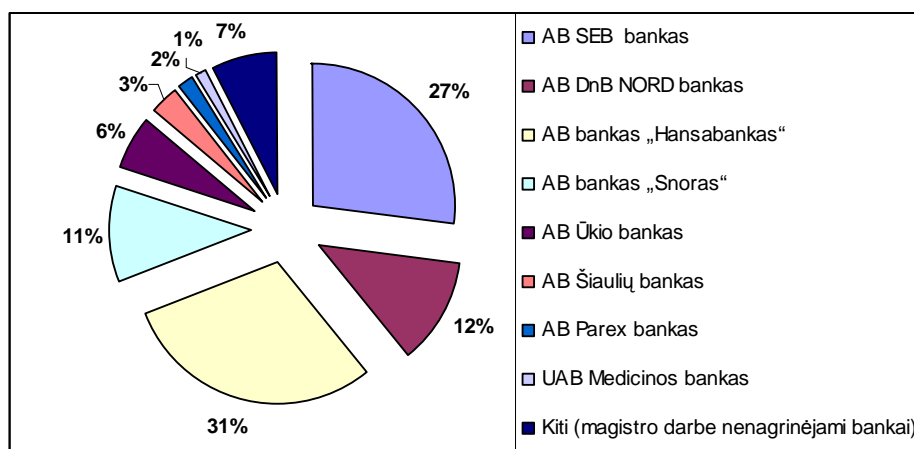
13 pav. Komerčių bankų, įregistruotų Lietuvoje, įsipareigojimų dalis bendroje turto sumoje, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Lietuvos komerciniuose bankuose įsipareigojimus taipogi sudaro ir kitų bankų paskolos, todėl toliau bus nagrinėjama klientų indėlių bei akredityvų kitimo analizė, siekiant nustatyti, ar bankų įsipareigojimai didėjo iš indėlių, ar skolinantis iš kitų kreditinių institucijų.

2008 metais Lietuvoje komerciniuose bankuose pinigų indėlių forma buvo padėta už 42041 mln. Lt, ir nuo 2006 metų indėlių suma išaugo 62 proc. (žr. 4 priedą). Labiausiai indėliai analizuojamu periodu augo Medicinos banke (264 proc. augimas) bei Parex banke (151 proc. augimas). Tai reiškia, kad įsipareigojimai minėtuose bankuose daugiausiai didėjo dėl išaugusių indėlių sumos. Mažiausias augimas fiksuojamas SEB banke (44 proc.).

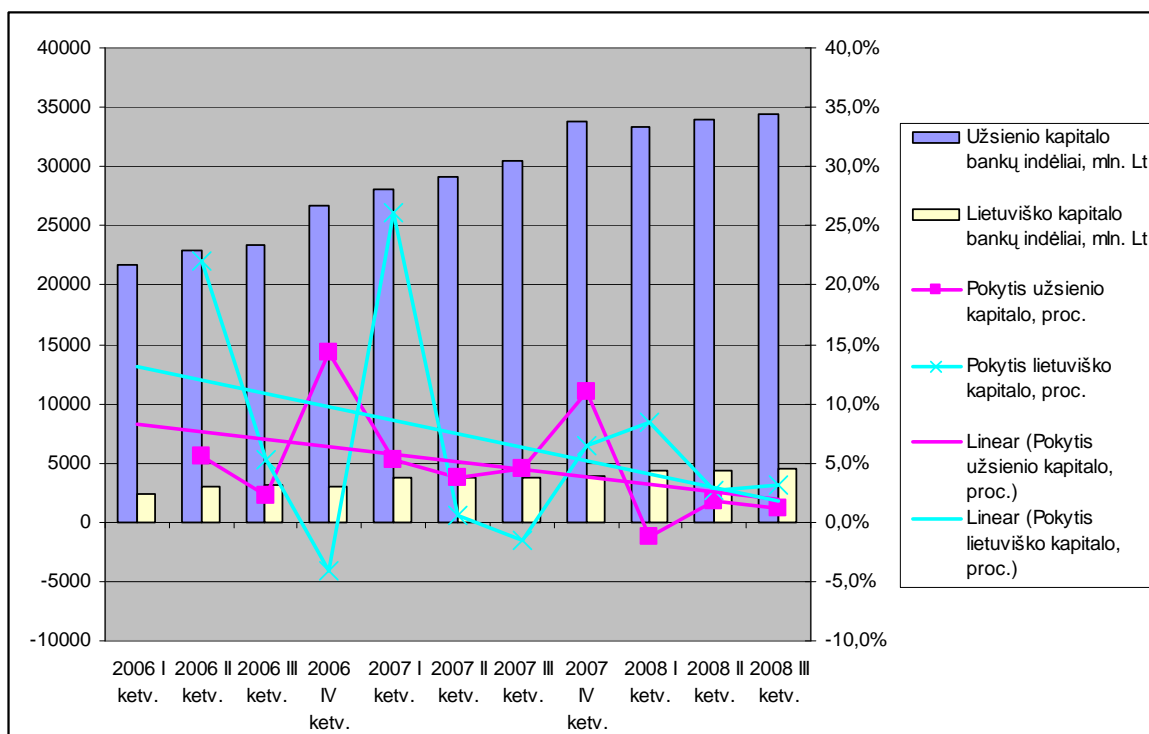
Didžiausią rinkos dalį, vertinant indėlius Lietuvos komerciniuose bankuose, 2008 metais turėjo Swedbank (31 proc. rinkos dalies), o mažiausią dalį – Medicinos bankas (apie 1 proc. rinkos dalies, žr. 14 paveikslą). Pažymėtina, kad 2008 metais užsienio kapitalo bankuose, įregistruotų Lietuvoje, indėlių dalis siekė 83 proc., tuo tarpu lietuviško kapitalo bankuose – tik 10 proc., Lietuvoje neįregistruotų bankų indėlių dalis – 7 proc. (žr. 14 paveikslą).

14 pav. Lietuvos komercinių bankų indėlių dalis 2008 metais, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Užsienio kapitalo bankų indėliai 2006 metų I ketvirtį sudarė 21 656 mln. Lt, o lietuviško kapitalo bankų – 2 418 mln. Lt (t.y. 11,2 proc. visų užsienio kapitalo bankų indėlių sumos ir 9,3 proc. visų Lietuvos komercinių bankų indėlių sumos). 2008 metų III ketvirtį minėtas rodiklis užsienio kapitalo bankuose padidėjo 58,7 proc., o lietuviško kapitalo bankuose – 87,7 proc., ir sudarė 13,2 proc. užsienio kapitalo bankų indėlių sumos arba 10,8 proc. visų Lietuvos komercinių bankų indėlių sumos (žr. 15 paveikslą).

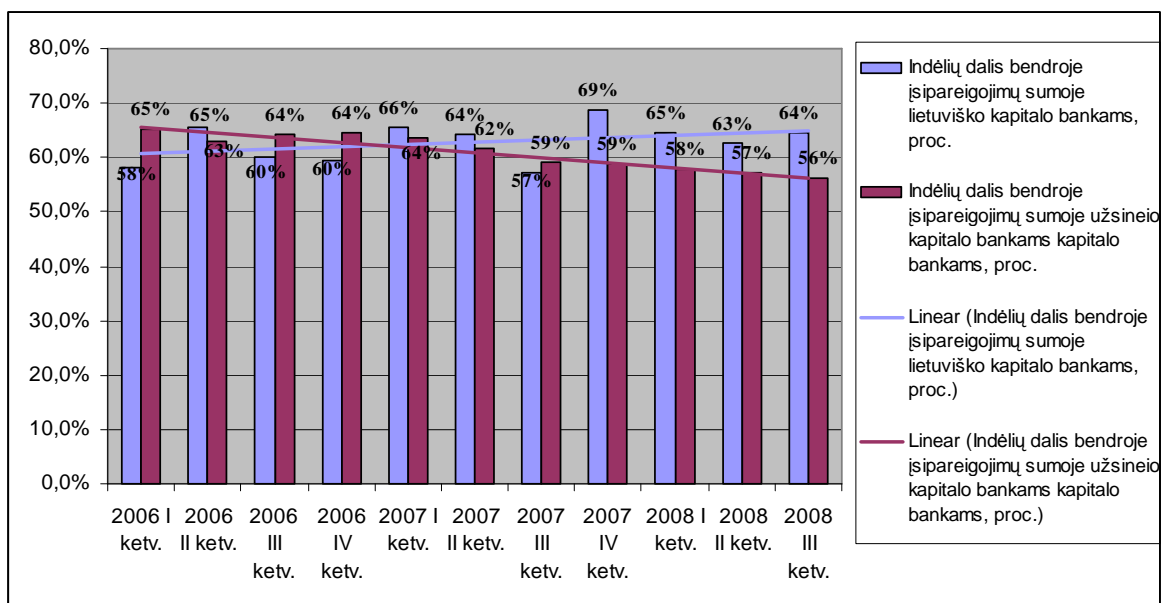

15 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, indėlių (mln. Lt) ir jų pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Tarp užsienio ir lietuviško kapitalo bankų indėlių pokyčio dinamikos taipogi galima pastebėti atvirktinę priklausomybę, kai atitinkamame laikotarpyje sumažėjus užsienio kapitalo bankų indėliams, lietuviškos kapitalo bankų indėliai didėjo ir atvirktšiai (žr. 15 paveikslą). Indėlių pokytis nagrinėjamu laikotarpiu buvo mažėjantis, t.y. indėlių dalis didėjo mažesniu tempu lyginant su prieš tai buvusiu laikotarpiu (tai nurodo trendų tiesės, žr. 15 paveikslą). Taipogi pažymėtina, kad tas pokyčio mažėjimas ryškesnis buvo lietuviško kapitalo bankuose, t.y. minėto rodiklio trendų linija leidosi spartesniu tempu.

Indėlių dalis bendroje įsipareigojimų sumoje 2006 metais buvo didesnė užsienio kapitalo bankams, o nuo 2007 metų pradžios – lietuviško kapitalo bankams (žr. 16 paveikslą). Tai reiškia, kad užsienio kapitalo bankų indėlių dalis bendroje įsipareigojimų sumoje mažėjo, o lietuviško kapitalo bankų – didėjo (tą rodo ir 16 paveiksle esančios trendų tiesės). Tai gali liudyti apie tai, kad lietuviško kapitalo bankai arba vykdė pakankamai efektyvias akcijas, siekdami pritraukti daugiau klientų iš užsienio kapitalo bankų, arba tai gali signalizuoti apie apyvartinių lėšų trūkumą.

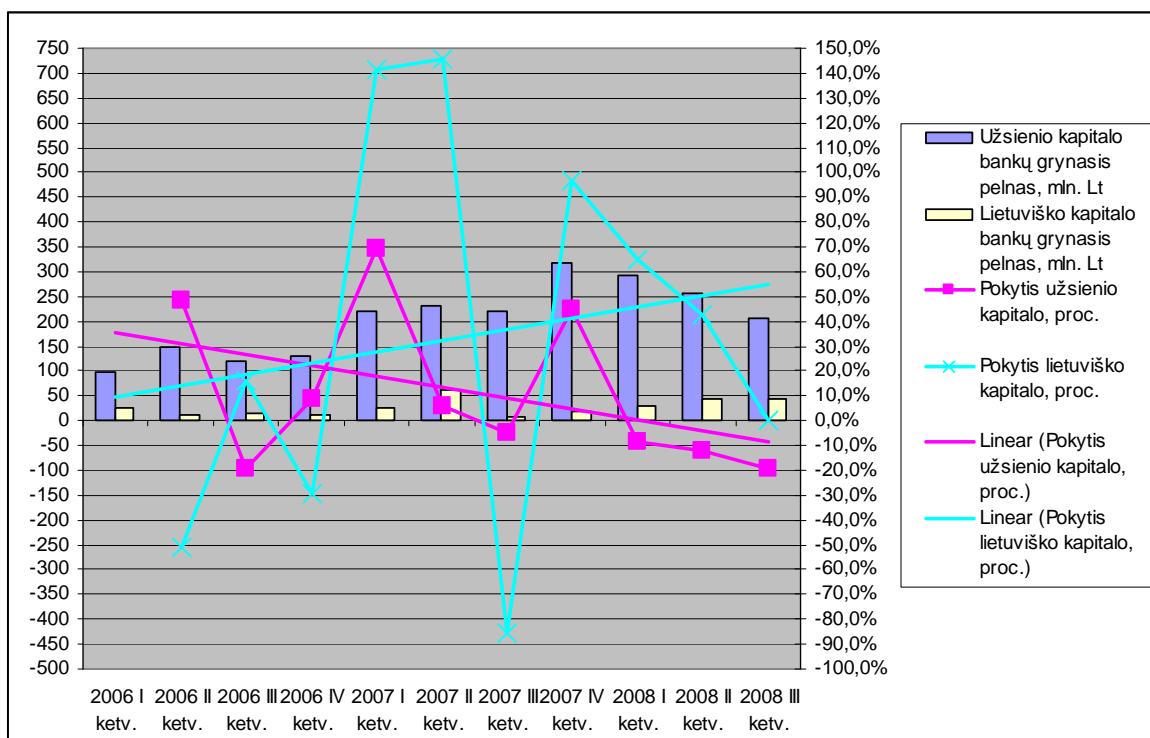
16 pav. Komerinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, indėlių dalis bendroje įsipareigojimų sumoje, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Vertinant analizuojamo laikotarpio finansinį rezultatą (grynąjį pelną po apmokestinimo), nustatyta, kad lietuviško kapitalo bankai uždirbo mažesnę pelną nei užsienio kapitalo bankų (nes jų yra mažiau ir jie užima mažesnę rinkos dalį, žr. 17 paveikslą). Tačiau vertinant trendų tieses, t.y. grynojo pelno pokyčio bendras tendencijas, pastebima, kad lietuviško kapitalo banko grynojo pelno pokytis nagrinėjamu periodu didėjo, o užsienio kapitalo – mažėjo, tai ypač galėjo

įtakoti Parex bankas, kuris 2008 metais patyrė nuostolį). Pagrindiniai komercinių bankų pelningumo rodikliai bus analizuojami 2.2.3 skyrelyje.

17 pav. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, grynojo pelno (mln. Lt) ir jo pokyčio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

Reziumuojant reikia pažymėti, kad tarp Lietuvos komercinių bankų ženkliai didesnę turto, išsipareigojimų, paskolų bei indėlių rinkos dalį turi užsienio kapitalo bankai, įregistruoti Lietuvoje (maždaug apie 75-85 proc. rinkos dalies). Turtas bei išsipareigojimai analizuojamu laikotarpiu lietuviško kapitalo bankuose augo mažesniu tempu nei užsienio kapitalo bankuose. Išsipareigojimų dalis bendroje turto sumoje lietuviško kapitalo bankuose mažėjo, o užsienio kapitalo bankuose – didėjo. Paskolų portfelis lietuviško kapitalo bankų veikloje didėjo didesniu tempu nei užsienio kapitalo bankų, tačiau jos čia sudarė mažesnę turto dalį nei užsienio kapitalo bankuose. Indėliai lietuviško kapitalo bankuose taipogi didėjo didesniu tempu nei užsienio kapitalo bankuose, ir nuo 2007 metų pradžios jie sudarė didesnę išsipareigojimų dalį nei užsienio kapitalo bankuose. Tai gali liudyti apie lietuviško kapitalo bankų vykdytas efektyvias programas, siekiant persivilioti klientus iš užsienio kapitalo bankų arba apie apyvartinių lėšų trūkumą. Tarp užsienio ir lietuviško kapitalo bankų finansinių rezultatų fiksuojama atvirkštinė priklausomybė, t.y. pavyzdžiui, išaugus užsienio kapitalo bankų paskoloms, lietuviško kapitalo bankų paskolos sumažėja ir atvirkščiai. Taipogi, tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankų finansinių rezultatų augimo tempai 2008 metais stabilizavosi ir nebeaugo taip sparčiai, kaip ankstesniais laikotarpiais

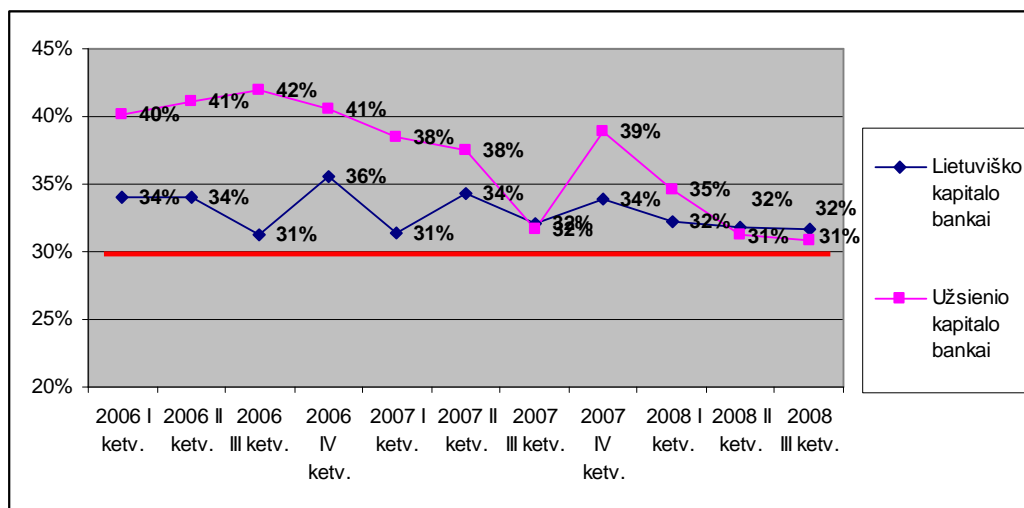
– pasaulinės ekonominės krizės pasekmės. Nagrinėjamu periodu lietuviško kapitalo bankai, nors ir bendroje sumoje uždirbo mažesnę grynojo pelno dalį dėl mažesnės jų rinkos dalies, tačiau jų pelno augimo tendencijos buvo didėjančios. Tuo tarpu užsienio kapitalo bankų – mažėjančios (tai galėjo įtakoti ir „Parex“ banko finansinis rezultatas, kuris per pirmus tris 2008 metų ketvirčius buvo neigiamas).

2.2.2. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, įregistruotų Lietuvoje, veiklos rodiklių pagal Hiubnerio reikalavimus tikrinimas

Siekiant įvertinti lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, įregistruotų Lietuvoje, veiklos rodiklius, bus pasinaudota Hiubnerio reikalavimais (žr. 1 lentelę). Nagrinėjamų bankų likvidumo, sunkiai realizuotinių aktyvų dalies, kapitalo pakankamumo, daiktinių įdėjimų bei likvidumo rizikos rodikliai pateikiami 5 priede (raudonai užpildyti langeliai reiškia blogą rodiklio reikšmę).

Likvidumo rodiklis turi būti ne mažesnis kaip 30 proc., todėl galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu SEB bankas, Snoras, Ūkio bankas, Parex bankas bei Medicinos bankas išpildo likvidumo reikalavimus. Tuo tarpu Šiaulių bankas iki 2007 metų IV ketvirčio turėjo problemų, susijusių su banko likvidumu ir tik pradėjus vykdyti indėlių palūkanų didinimo programas (2007 metų pabaigoje) bankas sugebėjo padidinti savo likvidumą virš reikalaujamų 30 proc. DnB NOR banko ir Hansabank likvidumo rodiklis visu analizuojamu laikotarpiu svyravo ties 30 proc. riba, tačiau 2007 metų pabaigoje-2008 metų pradžioje minėtas rodiklis nebesiekė 30 proc., dėl ko bankai turi apyvartinių lėšų trūkumo problemų, tiksliau kitiems komerciniams bankams Lietuvoje pradėjus vykdyti aktyvas indėlių palūkanų mažinimo programas, tiek Hansabankas tiek NOR bankas (aiškūs fizinių asmenų bankininkystės sektoriaus lyderiai) nebesurenka tiek indėlių normaliam savo likvidumo laipsniui palaikyti (žr. 5 priedą).

Apibendrinta lietuviško ir užsienio kapitalo bankų likvidumo rodiklių dinamika pateikiama 18 paveiksle, iš kurio matome, kad ir užsienio, ir lietuviško kapitalo bankai likvidumo rodiklį išpildo, t.y. jis nei vienu analizuojamu periodu nėra mažesnis nei 30 proc. (žemiau raudonos linijos grafike), nors ir užsienio kapitalo bankų likvidumo rodiklis visu nagrinėjamu periodu iki 2008 metų II ketvirčio buvo didesnis, o nuo 2008 metų antro ketvirčio jis maždaug susilygino su lietuviško kapitalo bankų likvidumo rodikliu.

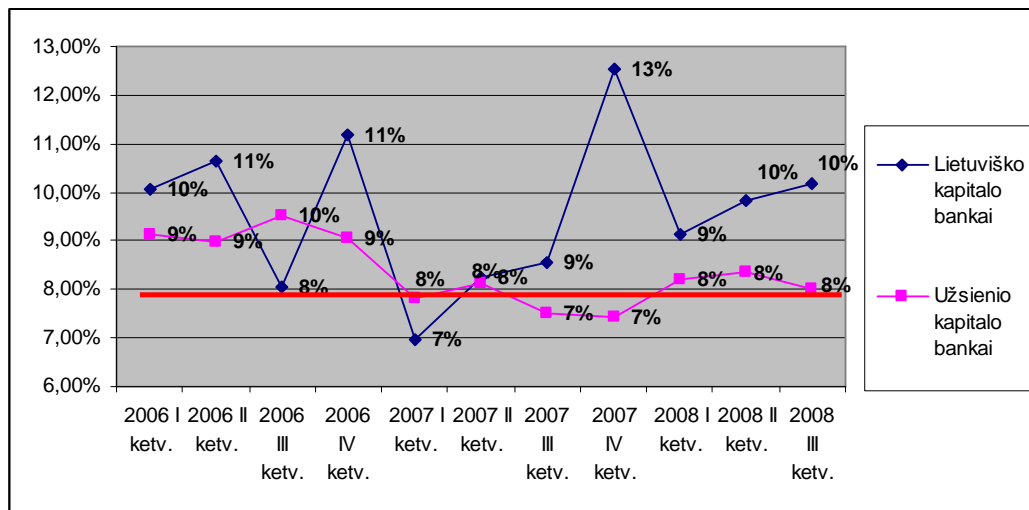
18 pav. Komerčių bankų, įregistruotų Lietuvoje, likvidumo rodiklio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės

Šaltinis: sudaryta autorės.

Pagal Hiubnerio reikalavimus sunkiai realizuotinių aktyvų dalis (visas banko nekilnojamas turtas) bendroje aktyvų sumoje negali viršyti 3 proc., minėtą reikalavimą analizuojamu laikotarpiu įvykdo visi komerciniai bankai, išskyrus Parex banką 2006 metų I ketvirtį, tačiau vėliau rodiklis pagerėjo ir nebevirsėjo 3 proc. ribos (žr. 5 priedą). Taigi, sunkiai realizuotinių aktyvų dalies rodiklį išpildo tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankai nagrinėjamu periodu.

Kapitalo pakankamumo rodiklį pagal Hiubnerio reikalavimus išpildo ne visi komerciniai bankai analizuojamu laikotarpiu (žr. 5 priedą). SEB bankas 2006-2007 metai turėjo sunkumų su kapitalo pakankamumo rodikliu, nes jis nesiekė 8 proc., tačiau nuo 2008 metų I ketvirčio rodiklis pagerėjo ir išpildė reikalaujamą lygį, be to, kiekvieną ketvirtį vis didėjo. NORD banko kapitalo pakankamumo rodiklis tik 2007 metų IV ketvirtį buvo mažesnis nei 8 proc., tačiau vertinant visus 2007 metus, rodiklis buvo aukštesnis nei 8 proc. (analogiška situacija fiksuojama ir Medicinos banke). 2008 metų III ketvirčių kapitalo pakankamumo rodiklis nesiekė 8 proc. Hansabanke, Snore bei Ūkio banke, tačiau reikėtų dar įvertinti 2008 metų IV ketvirtį, kad spręsti apie bankų kapitalo pakankamumo rodiklį. Visu analizuojamu periodu tinkamą kapitalo pakankamumo rodiklį turėjo NORD, Parex, Šiaulių ir Medicinos bankai.

Apibendrinta lietuviško ir užsienio kapitalo bankų kapitalo pakankamumo rodiklių dinamika pateikiama 19 paveiksle, iš kurio matome, kad 2007 metais ne visais ketvirčiais tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankai išpildė kapitalo pakankamumo rodiklio reikalavimus (jis buvo žemiau 8 proc. ribos), tačiau 2008 metais bankų kapitalo pakankamumo rodiklis vėl buvo geras.

19 pav. Komerčių bankų, įregistruotų Lietuvoje, kapitalo pakankamumo rodiklio (proc.) analizė, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės

Šaltinis: sudaryta autorės.

Daiktiniais įdėjimais banko veikloje yra vadinamas visas ilgalaikis materialus turtas. Pagal Hiubnerio reikalavimus daiktiniai įdėjimai neturi viršyti akcinio kapitalo dydžio, minėtas rodiklis negali būti didesnis nei 1. Minėto rodiklio sąlygą išpildo tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo komerciniai bankai, įregistruoti Lietuvoje, visu nagrinėjamu periodu (žr. 5 priedą).

Likvidumo rizikos rodiklį apibrėžia akcinio kapitalo dalis bankų aktyvuose, pagal kurią ji negali būti didesnė nei 0,3. Analizuojamu laikotarpiu tiek užsienio, tiek lietuviško kapitalo komerciniai bankai, įregistruoti Lietuvoje, neturėjo likvidumo rizikos, nes rodiklis buvo mažesnis nei 0,3 (žr. 5 priedą).

Apibendrinant reikia pažymėti, kad analizuojamu laikotarpiu lietuviško ir užsienio kapitalo bankai išpildo visus veiklos rodiklius pagal Hiubnerio reikalavimus, išskyrus kapitalo pakankamumo rodiklį tam tikrais 2007 metų ketvirčiais.

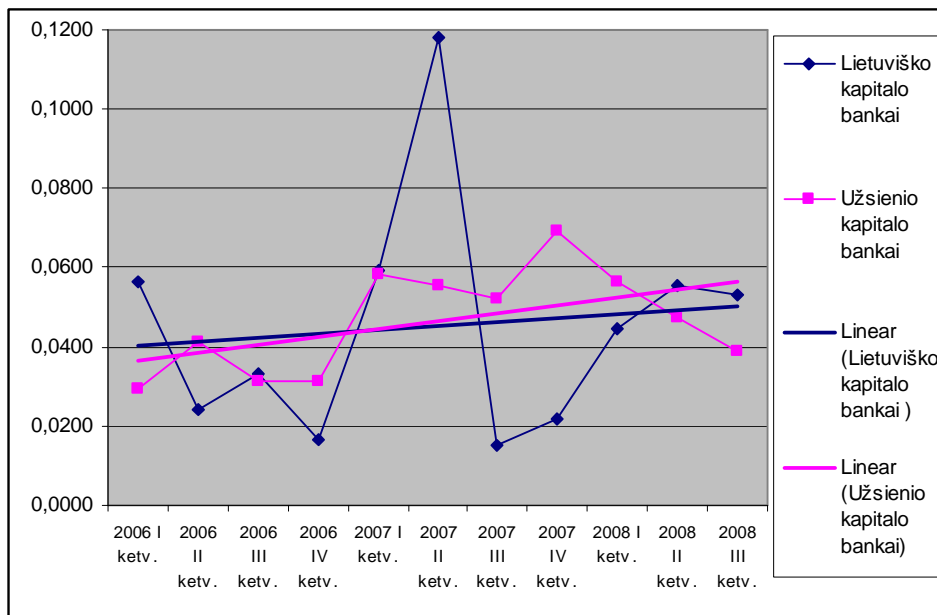
2.2.3. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, įregistruotų Lietuvoje, pelningumo rodiklių vertinimas ir lyginimas

Šiame skyrelyje bus įvertinti komercinių bankų ROE, ROA pelningumo rodikliai, grynoji neprocentinė, grynoji procentinė marža, grynasis pelningumas po apmokestinimo ir grynojo pelno akcijai rodiklis (pagal 2 lentelėje pateikiamas formules).

Komerčių bankų akcinio kapitalo pelningumo (ROE) bei turto pelningumo (ROA) rodikliai pateikiami 6 priede, o jų dinamika, vertinant lietuviško ir užsienio kapitalo bankus, – atitinkamai 20 ir 21 paveiksluose.

Iš 6 priede pateiktų rodiklių matome, kad aukščiausią ROE rodiklį nagrinėjamu periodu turėjo Ūkio bankas, SEB bankas ir Hansabankas. Tuo tarpu mažiausią (neigiamą) ROE rodiklio reikšmę turėjo Parex bankas, t.y. analizuojamu periodu jis patyrė nuostolį.

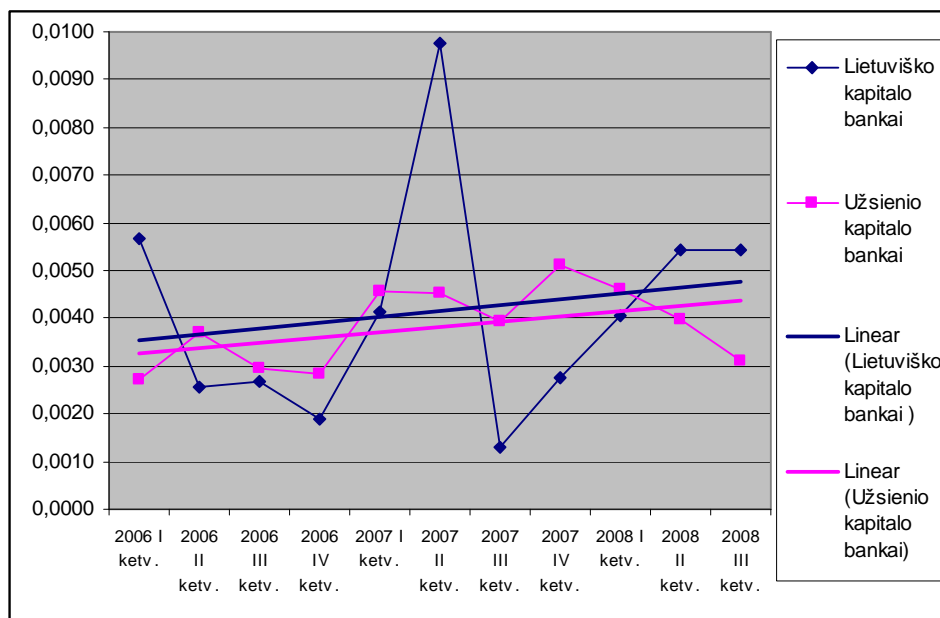
Iš 20 paveikslo galime teigti, kad lietuviško kapitalo bankų ROE rodiklio svyravimai analizuojamu periodu buvo ženklesni nei užsienio kapitalo bankų. Bendra ROE rodiklio tendencija geresnė užsienio kapitalo bankų, nes, nors tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankų ROE rodiklis didėja, bet užsienio kapitalo bankų rodiklio didėjimo tendencijos geresnės (žr. 20 paveikslo trendų tieses).

20 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, ROE rodiklio analizė
Šaltinis: sudaryta autorės.

Panašiomis tendencijomis svyravo ir turto pelningumo (ROA) rodiklis komercinių bankų veikloje, tik jis buvo mažesnis (svyravo nuo -0,039 iki 0,012, žr. 6 priedą). Didžiausią turto pelningumo reikšmę 2007 metų II ketvirtį turėjo Ūkio bankas (0,012), mažiausią (neigiamą) – turėjo Parex bankas 2007 metų IV ketvirtį (-0,039). Analizuojamu laikotarpiu nebuvo pastebėta didelio atotrūkio tarp ROA ir ROE rodiklių, vadinasi, bankai susitvarko su savo mokumo rizika ir moka ją tinkamai valdyti. Žemas ROA rodiklis (ypatingai Parex banko) liudija apie tai, kad bankas turi problemų dėl palūkanų normos valdymo ar kitose srityse.

Iš 21 paveikslo galima teigti, kad ROA rodiklis 2006-2008 metais panašiomis tendencijomis kito tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankuose, t.y. jis didėjo, ir lietuviško kapitalo bankų ROA rodiklis buvo šiek tiek didesnis nei užsienio kapitalo bankų (tai rodo 21 paveiksle esančios trendų linijos).

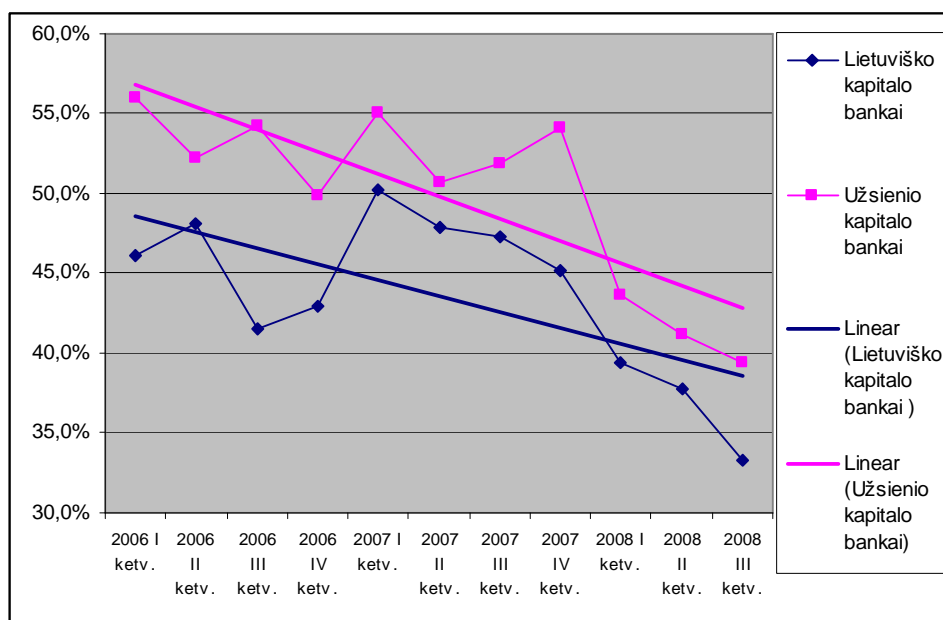

21 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, ROA rodiklio analizė
Šaltinis: sudaryta autorės.

Dažniausiai iš palūkaninės veiklos (t.y. iš tokios veiklos, iš kurios bankas gauna palūkanas kaip pajamas) komerciniai bankai generuoja pelną, o iš nepalūkaninės (įvairios bankinės operacijos ir pan.) – nuostolį, nes prie nepalūkaninių išlaidų prisiskaičiuoja banko ūkinės veiklos išlaidos (administracinės išlaidos, atlyginimai bankų darbuotojams ir pan., žr. 7 priedą).

Didžiausią grynąją procentinę maržą analizuojamu laikotarpiu generavo Ūkio bankas, NORD bankas, Medicinos bankas bei SEB bankas, tačiau 2008 metais Medicinos, SEB ir NORD banko grynosios palūkaninės maržos rodiklis ėmė ženkliai kristi (pagal 7 priedo duomenis), kas gali signalizuoti apie tai, kad gyventojai bei įmonės nebededa indėlių komerciniuose bankuose (dėl esamos pasaulinės finansinės krizės) arba netgi atsiima indėlius, ko pasekoje komercinių bankų pajamos iš palūkaninės veiklos mažėja. Beveik visų bankų grynoji neprocentinė marža yra neigiama, t.y. iš nepalūkaninės veiklos bankai generuoja nuostolį. Geriausia rodiklio reikšmė yra SEB banko (neigiama ji buvo 6 ketvirčius iš 11), blogiausia – NORD banko (žr. 7 priedą). Ši situacija gali būti aiškinama tuo, kad NORD bankas turi pakankamai dideles ūkinės veiklos išlaidas arba taiko mažiausius bankinių operacijų tarifus, vertinant bankų sektorių Lietuvoje.

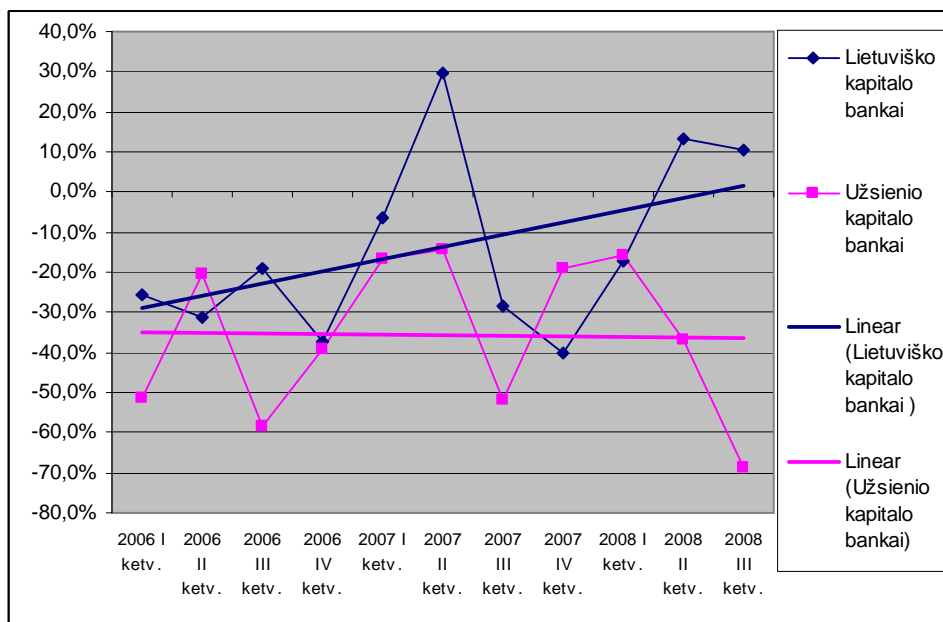
Pagal 22 paveiksle pateiktą grynosios procentinės maržos, priklausomai nuo bankų akcinio kapitalo kilmės, dinamiką, galima daryti išvadą, kad tendencijos yra vienodos tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankams, t.y. grynoji procentinė marža analizuojamu periodu mažėjo (tą rodo ir trendų tiesės). Tačiau užsienio kapitalo bankų grynoji procentinė marža buvo didesnė nei užsienio kapitalo bankų.

22 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, grynosios procentinės maržos analizė

Šaltinis: sudaryta autorės.

Tuo tarpu grynosios neprocentinės maržos, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, tendencijos nėra vienodos: lietuviško kapitalo bankų grynoji neprocentinė marža yra didėjanti ir 2008 metų III ketvirtį tapo teigiama, o užsienio kapitalo bankų grynosios neprocentinės maržos tendencijos svyruoja -35 proc. lygyje (žr. 23 paveikslą). Tai reiškia, kad lietuviško kapitalo bankai, susidūrę su ekonomine krize, ėmė vykdyti ūkinių einamųjų išlaidų taupymo programą.

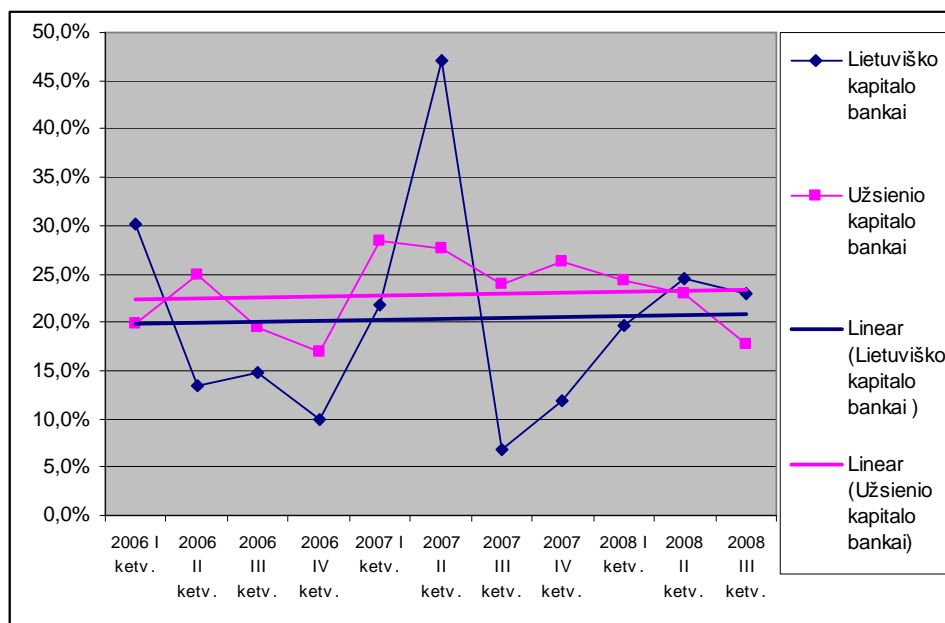

23 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, grynosios procentinės maržos analizė

Šaltinis: sudaryta autorės.

Pelningiausiu ir stabiliausiu banku galima vadinti SEB banką, nes jis didžiausią grynąjį pelningumą generavo 2006 II-IV ketvirčiais, 2007 metų I ir III ketvirčiais bei 2008 metų I-II ketvirčiais. Snoras didžiausią grynąjį pelningumą generavo 2006 I ketvirtį bei 2007 metų IV ketvirtį, Ūkio bankas – 2007 metų II ketvirtį ir 2008 metų III ketvirtį. Vienintelis iš analizuojamų komercinių bankų Parex bankas turėjo nuostolį (2007 metų II ir IV ketvirčius bei 2008 metų III ketvirtį, žr. 8 priedą).

Pagal 24 paveikslo duomenis nustatyta, kad grynojo pelningumo rodiklis kito maždaug tokiomis pat tendencijomis tiek užsienio, tiek lietuviško kapitalo bankuose, tik vertinant bendrąją grynojo pelningumo tendenciją, matome, kad užsienio kapitalo bankų grynasis pelningumas buvo didesnis nei lietuviško kapitalo (pagal 24 paveiksle nurodytas trendo tieses). Paskutinįjį 2008 metų ketvirtį lietuviško kapitalo bankų grynojo pelningumo rodiklis pralenkė užsienio kapitalo bankų rodiklį.

24 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, grynojo pelningumo analizė

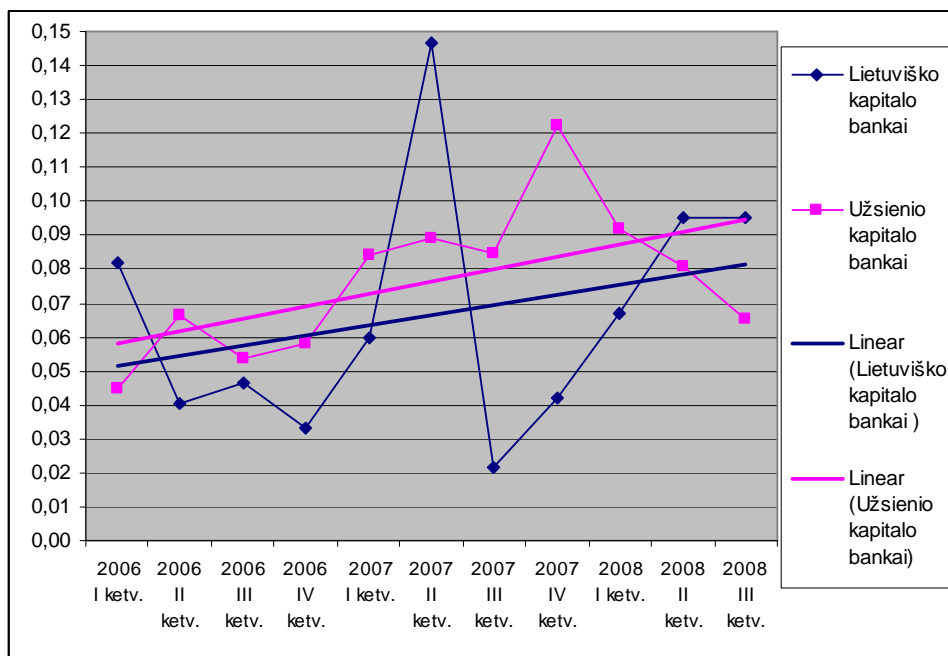
Šaltinis: sudaryta autorės.

Iš 8 priede pateiktų duomenų matome, kad geriausia grynojo pelno, tenkančio vienai komercinio banko akcijai (EPS) rodiklio reikšmė yra fiksuojama Ūkio banke SEB banke bei Hansabanke. Kadangi Parex bankas kai kuriais analizuojamais laikotarpiais generavo nuostolį, tai ir EPS rodiklis atitinkamais laikotarpiais buvo neigiamas, mažomis rodiklio reikšmėmis pasižymi Medicinos ir NORD bankai.

Pagal 25 paveikslo duomenis nustatyta, kad EPS rodiklis kito maždaug tokiomis pat tendencijomis tiek užsienio, tiek lietuviško kapitalo bankuose, tik vertinant bendrąją EPS rodiklio tendenciją, matome, kad užsienio kapitalo bankų EPS rodiklis buvo didesnis nei

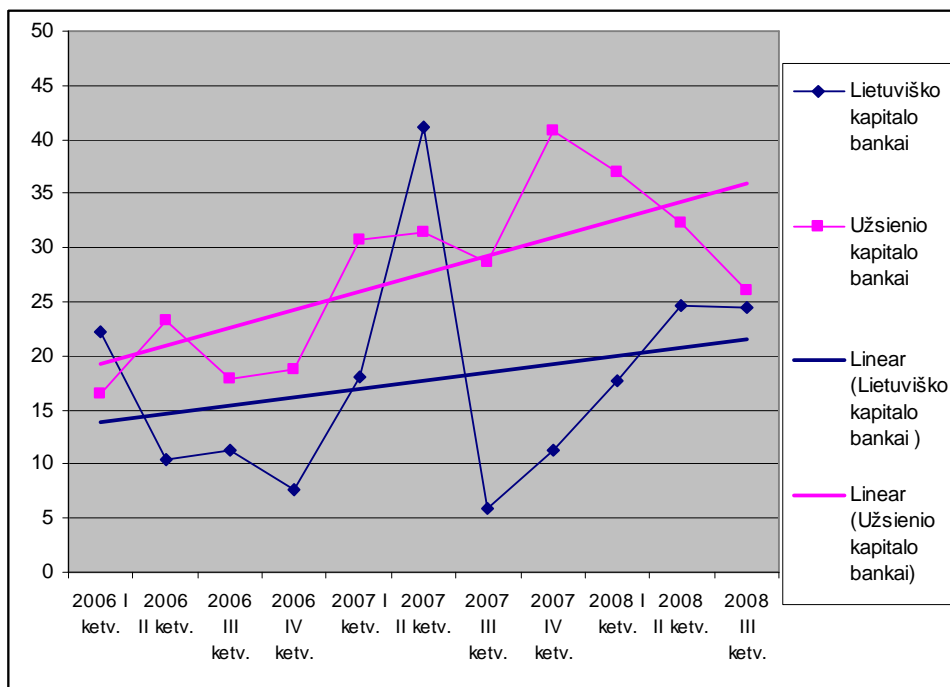

lietuviško kapitalo (pagal 25 paveiksle nurodytas trendo tieses). Paskutinįjį 2008 metų ketvirtį lietuviško kapitalo bankų EPS rodiklis pralenkė užsienio kapitalo bankų rodiklį.

25 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, EPS rodiklio analizė
Šaltinis: sudaryta autorės.

Iš 26 paveikslo nustatyta, kad užsienio kapitalo bankų darbuotojai uždirba daugiau grynojo pelno nei lietuviško kapitalo bankų, t.y. 1 darbuotojui užsienio kapitalo bankuose tenka apie 20-35 tūkst. Lt grynojo pelno, o lietuviško kapitalo bankuose – apie 14-21 tūkst. Lt grynojo pelno.

26 pav. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, registruotų Lietuvoje, grynojo pelno dalies, tenkančios 1 banko darbuotojui (tūkst. Lt), analizė
Šaltinis: sudaryta autorės.

Apibendrinant reikia pažymėti, kad lietuviško kapitalo bankuose tiek ROE, tiek ROA rodiklių svyravimai buvo ženklesni. Bendros analizuojamo laikotarpio ROA ir ROE rodiklių tendencijos – didėjančios. Geresnė ROE rodiklio situacija fiksuojama užsienio kapitalo bankuose, tuo tarpu ROA rodiklis intensyviau augo lietuviško kapitalo bankuose. Tai reiškia, kad komerciniai bankai susitvarko su savo mokumo rizika net ir ekonominės krizės metu ir moka ją tinkamai valdyti (išskyrus Parex banką, kuris 2008 metais patyrė nuostolį). Iš palūkaninės veiklos tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankai generavo pelną, o iš nepalūkaninės – nuostolį. Grynoji procentinė marža nagrinėjamu periodu mažėjo vienodomis tendencijomis tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankų veikloje, o grynoji neprocentinė marža lietuviško kapitalo bankų veikloje didėjo (tai reiškia, kad bankai ieško būdų taupyti lėšas iš ūkinės bankų veiklos). Grynojo pelningumo rodiklio tendencijos buvo labai panašios ir analizuojamu laikotarpiu išliko vienodame lygyje (lietuviško kapitalo bankų – apie 20 proc., užsienio kapitalo bankų – apie 24 proc., tai reiškia, kad 1 pajamų litui lietuviško kapitalo bankai uždirba apie 0,2 lt grynojo pelno, o užsienio kapitalo bankai – apie 0,24 lt grynojo pelno). EPS rodiklio tendencijos komercinių bankų veikloje – didėjančios, šiek tiek didesnį grynąjį pelną, tenkantį vienai akcijai, generavo užsienio kapitalo bankai. Užsienio kapitalo bankų darbuotojai uždirba daugiau grynojo pelno nei lietuviško kapitalo bankų darbuotojai.

3. LIETUVIŠKO IR UŽSIENIO KAPITALO BANKŲ, REGISTRUOTŲ LIETUVOJE, EFEKTYVUMO RODIKLIŲ PRIKLAUSOMYBĖS NUO AKCINIO KAPITALO DYDŽIO IR KILMĖS TYRIMAS

Kadangi teorinėje darbo dalyje buvo nustatyta, jog tiek Lietuvos komerciniai bankai, tiek kredito reitingo agentūros svarbiausiais laiko ROE, ROA ir grynojo pelningumo rodiklius, efektyvumo rodiklių priklausomybės nuo kapitalo dydžio bei kilmės tyrimas vykdytas analizuojant būtent šituos rodiklius.

Siekiant nustatyti, ar komercinių bankų akcinio kapitalo pelningumo (ROE) rodiklis, turto pelningumo (ROA) rodiklis ir grynojo pelningumo rodiklis turi statistinius ryšius su komercinių bankų akcinio kapitalo dydžiu bus pasinaudota koreliacine analize, o siekiant nustatyti, ar minėti rodikliai priklauso nuo kapitalo kilmės - vienfaktorine dispersine analize.

3.1. Koreliacinės analizės rezultatai

Pats koreliacinės analizės metodas neatskleidžia ryšių tarp reikšmių atsiradimo priežasčių, jis tik kiekybiškai išmatuoja jų stiprumą. Koreliacija (arba koreliacijos koeficientas) tikimybių teorijoje ir statistikoje yra statistinio ryšio tarp kintamųjų stiprumo matas. Jeigu dviejų kintamųjų koreliacija lygi nuliui, tai tie kintamieji yra statistiškai nepriklausomi (koreliacijos koeficiento reikšmių skalė pateikiama 8 lentelėje).

8 lentelė

Koreliacijos koeficiento reikšmių skalė

Labai stiprus	Stiprus	Silpnas	Silpnas	Nėra	Nėra ryšio	Nėra	Silpnas	Silpnas	Stiprus	Labai stiprus
-1	< -0.9	> -0.9	< -0.4	> -0.4	0	< +0.4	> +0.4	< +0.9	> +0.9	+1

Šaltinis: sudaryta autoriaus remiantis Kėdaitis V., 2005.

Iš to, kad dviejų kintamųjų koreliacijos koeficientas nelygus nuliui, galima daryti tik tokią išvadą, jog egzistuoja statistinis ryšys, o ne koks nors priežastingumas (t.y. X nebūtinai veikia Y, nors X ir Y yra statistiškai susiję). Koreliacija, kuri tiesiogiai neatspindi priežastingumo, statistikoje vadinama „klaidingąja koreliacija“.

Dviejų atsitiktinių dydžių X ir Y, kurių vidurkiai yra μ_X ir μ_Y , o standartiniai nuokrypiai — σ_X ir σ_Y , koreliacijos koeficientas $\rho_{X,Y}$ apibrėžiamas taip:

$$\rho_{xy} = \frac{\text{cov}(X, Y)}{\sigma_X \sigma_Y} = \frac{E((X - \mu_X)(Y - \mu_Y))}{\sigma_X \sigma_Y}.$$

Čia cov (X,Y) yra dydžių X ir Y kovariacija. Kadangi $\mu_X = E(X)$, $\sigma_X^2 = E(X^2) - E^2(X)$ (ir atitinkamai tą patį galima pasakyti apie Y), tai koreliacijos koeficiento formulę galima užrašyti ir taip:

$$\rho_{xy} = \frac{E(XY) - E(X)E(Y)}{\sqrt{E(X^2) - E^2(X)} \sqrt{E(Y^2) - E^2(Y)}}$$

Kad koreliacijos koeficientas turėtų apibrėžtą reikšmę, standartiniai nuokrypiai σ_X ir σ_Y turi būti baigtiniai ir nelygūs nuliui. Koreliacijos koeficientas visada yra skaičius iš intervalo [-1; 1]. Jei tarp X ir Y egzistuojanti priklausomybė yra tiesinė, tai ρ_{XY} lygus 1 arba -1. Jis lygus 1, kai egzistuoja tokios konstantos $a > 0$ ir b, kad $Y = aX + b$. Jis lygus -1, kai egzistuoja tokios konstantos $a < 0$ ir b, kad $Y = aX + b$.

Koreliacinio ryšio stiprumas buvo matuotas tarp lietuviško ir užsienio kapitalo komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, akcinio kapitalo bei ROA, ROE ir grynojo pelningumo rodiklių, vertinant 2006-2008 metų III ketvirtį paketvirčiui. Duomenys analizei imti iš 6 lentelės (akcinio kapitalo sumos) bei 6 ir 7 priedo lentelių (atitinkamai ROE, ROA rodikliai ir grynojo pelningumo rodikliai). Koreliacinės analizės rezultatai tarp komercinių bankų akcinio kapitalo sumos ir minėtų rodiklių pateikiami 9 lentelėje.

9 lentelė

Koreliacinio ryšio stiprumas tarp komercinių bankų akcinio kapitalo ir ROE, ROA bei grynojo pelningumo rodiklių

<i>Lietuvoje įregistruoti komerciniai bankai</i>	<i>ROE ir įregistruoto akcinio kapitalo dydžio priklausomybės ryšio stiprumas</i>	<i>ROA ir įregistruoto akcinio kapitalo dydžio priklausomybės ryšio stiprumas</i>	<i>Grynojo pelningumo ir įregistruoto akcinio kapitalo dydžio priklausomybės ryšio stiprumas</i>
Lietuviško kapitalo bankai	0,3	0,3	0,2
Užsienio kapitalo bankai	0,4	0,4	0,1

Saltinis: sudaryta autorės.

Iš aukščiau pateiktos lentelės rezultatų galime teigti, kad tarp lietuviško kapitalo bankų įregistruoto akcinio kapitalo dydžio ir ROA, ROE bei grynojo pelningumo rodiklio nėra koreliacinio ryšio; analogiška situacija fiksuojama ir tarp grynojo pelningumo rodiklio ir užsienio kapitalo bankų įregistruoto akcinio kapitalo dydžio. Tuo tarpu tarp užsienio kapitalo bankų įregistruoto akcinio kapitalo dydžio ir ROE bei ROA rodiklių yra silpnas koreliacinis ryšys. Vadinasi, darbo pradžioje iškelta hipotezė dėl komercinių bankų akcinio kapitalo dydžio ir pelningumo rodiklių, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, priklausomybės nepasitvirtino, nes atlikus koreliacinę analizę, nustatyta, kad nors ir su kai kuriomis išlygomis, tačiau tarp komercinių bankų akcinio kapitalo sumos ir bankų pelningumo rodiklių priklausomybinių ryšių nėra.

3.2. Vienfaktorinės dispersinės analizės rezultatai

Vienfaktorinė dispersinė analizė yra Stjudento kriterijaus apibendrinimas keletui nepriklausomų imčių, naudojama tada, kai populiacijas vieną nuo kitos yra skiriamos tik pagal vieną požymį; jos tikslas – nuspręsti, ar priklausomojo kintamojo (tai, ką populiacijoje matuojame) reikšmėms turi įtakos nepriklausomas kintamasis arba faktorius. Kategorinis kintamasis (populiacijos požymis), pagal kurį skiriamos populiacijos viena nuo kitos, vadinamas nepriklausomu kintamuoju arba faktoriumi. Priklausomasis kintamasis – tai, ką visose populiacijose reikia išmatuoti. Dispersinės analizės tikslas – nuspręsti, ar priklausomo kintamojo, išmatuojamo skirtingose populiacijose, vidurkiai skiriasi. Dažniausiai yra taikomi du vienfaktorinės dispersinės analizės modeliai – fiksuotasis ir atsitiktinis. Remiantis fiksuotu modeliu, lyginami visų turimų imčių vidurkiai, o taikant atsitiktinį modelį – matuojamas priklausomas kintamasis daugelyje populiacijų, vidurkiams lyginti atsitiktinai parenkama tik dalis imčių (Čekanavičius V., Murauskas G., 2002, p. 45). Darbe bus nagrinėjamas fiksuotas vienfaktorinės dispersinės analizės metodas.

Teorinis dispersinės analizės modelis reikalauja, kad visi duomenys būtų gauti stebint normaliuosius kintamuosius, kitaip sakant, kad $X_1, X_2, \dots, X_k$ būtų pasiskirstę pagal normalųjį skirstinį; visų populiacijų dispersijos būtų lygios ir visi populiacijų kintamieji $X_1, X_2, \dots, X_k$ būtų nepriklausomi (Čekanavičius V., Murauskas G., 2002, p. 49).

Vienfaktorinė dispersinė analizė yra grindžiama dviejų dispersijos σ^2 įverčių palyginimu, prieš tai apskaičiavus:

- visų kvadratų sumą, t.y. visų duomenų ir bendrojo vidurkio skirtumas

$$Q = \sum_{i=1}^k \sum_{j=1}^{n_i} (X_{ij} - \bar{X})^2; \text{ kai } X_{ij} \text{ yra visi priklausomi kintamieji, o } \bar{X} - \text{ visų imčių vidurkis;}$$

- grupių kvadratų sumą, kuri įvertina imčių vidurkių ir bendrojo vidurkio skirtumus

$$Q_A = \sum n_i (\bar{X}_i - \bar{X})^2; \text{ kai } \bar{X}_i \text{ yra } i\text{-ojo intervalo vidurkis, } \bar{X} - \text{ visų imčių vidurkis, o } n_i - i\text{-ojo intervalo dydis;}$$

- vidinę kvadratų sumą, kuri įvertina kiekvienos imties duomenų sklaidą (apie imties vidurki) $Q_R = Q - Q_A$.

Tuomet, pasinaudoję šiais skaidiniais, reikia sudaryti dispersijos σ^2 įverčius, kurie lygūs,

kai k – intervalų kiekis: $S_R^2 = \frac{Q_R}{N - k}$ ir $S_A^2 = \frac{Q_A}{k - 1}$. Kadangi S_R^2 yra nepaslinktasis (vidinis)

dispersijos įvertis, o S_A^2 yra vidinis dispersijos įvertis tik tuo atveju, kai visų kintamųjų vidurkiai sutampa, tai vienfaktorinės analizės nulinei hipotezei patikrinti naudojamas Fišerio skirstinys,

tiksliu statistika $F = \frac{S_A^2}{S_R^2} \approx F_{1-\alpha}(k-1, n-k)$, kai α yra reikšmingumo lygmuo. Jei $F >$

$F_{1-\alpha}(k-1, n-k)$, tai nulinę hipotezę atmetame – nagrinėjamas faktorius yra reikšmingas arba turi įtakos priklausomiems kintamiesiems, priešingu atveju – faktorius yra nereikšmingas ir neįtakoja priklausomų kintamųjų pasiskirstymo.

Vienfaktorinės statistinės analizės pagrindu atliktas Lietuvos komercinių bankų pelningumo rodiklių (ROE, ROA ir grynojo pelningumo) priklausomybės tyrimas nuo įregistruoto akcinio kapitalo kilmės (lietuviškas, ar užsienio kapitalas), vertinant 2006-2008 metų III ketvirtį paketvirčiui. Duomenys analizei imti iš 6 lentelės (įregistruotas akcinis kapitalas) bei 6 ir 8 priedų (atitinkamai ROA, ROE ir grynojo pelningumo rodikliai) lentelių.

Nagrinėjama I situacija: Lietuvos komercinių bankų akcinio kapitalo pelningumo (ROE) rodiklio priklausomybė nuo įregistruoto akcinio kapitalo kilmės. Iškeliamos hipotezės:

H_0 : ROE lygis nepriklauso nuo akcinio kapitalo kilmės;

H_1 : ROE lygis priklauso nuo akcinio kapitalo kilmės.

10 lentelė

ROE rodiklio priklausomybės nuo akcinio kapitalo kilmės vienfaktorinės analizės rezultatai

	Lietuviškas kapitalas (xi)	Užsienio kapitalas (xj)	Lietuviškas kapitalas (xi)^2	Užsienio kapitalas (xj)^2
ROE rodiklis	0,06511	0,03696	0,00079	0,00000
	0,02594	0,06740	0,00012	0,00092
	0,03480	0,05476	0,00000	0,00032
	0,01839	0,05425	0,00035	0,00030
	0,06594	0,07433	0,00084	0,00139
	0,16187	0,06281	0,01559	0,00067
	0,01311	0,05825	0,00057	0,00045
	0,02830	0,08934	0,00008	0,00274
	0,05356	0,06446	0,00027	0,00075
	0,08841	0,05588	0,00264	0,00036
	0,09236	0,03778	0,00307	0,00000
	0,05382	0,02509	0,00028	0,00014
	0,02134	0,04279	0,00025	0,00003
	0,02721	0,00601	0,00010	0,00096
	0,01333	0,00433	0,00056	0,00107
	0,05759	0,02585	0,00042	0,00012
	0,06670	0,02921	0,00088	0,00006
	0,01374	0,02646	0,00054	0,00011
	0,01129	0,03313	0,00066	0,00001
	0,04000	0,03250	0,00001	0,00002
	0,01389	0,02526	0,00053	0,00014
	0,00847	0,02708	0,00081	0,00010
	0,01150	0,01522	0,00065	0,00047
	0,01403	0,01779	0,00053	0,00037
	0,03749	0,02688	0,00000	0,00010
	0,01349	0,02687	0,00055	0,00010
	0,03679	0,08150	0,00000	0,00198
	0,02450	0,08555	0,00016	0,00236
	0,03326	0,08498	0,00001	0,00230
	0,01538	0,07370	0,00047	0,00135

	0,02861	0,07729	0,00007	0,00162
	0,04225	0,07490	0,00003	0,00144
	0,01434	0,06678	0,00051	0,00089
		0,05271		0,00025
		0,01541		0,00047
		0,01732		0,00039
		0,00233		0,00120
		0,00262		0,00118
		-0,01124		0,00233
		0,05406		0,00029
		-0,03113		0,00464
		0,00256		0,00119
		0,00168		0,00125
		-0,01719		0,00294
		0,06177		0,00061
		0,03257		0,00002
		0,01273		0,00059
		0,03463		0,00001
		0,03492		0,00000
		0,04680		0,00010
		0,00862		0,00081
		0,07830		0,00171
		0,04051		0,00001
		0,00178		0,00124
		0,00174		0,00124
Kintamųjų skaičius ni	33	55	-	-
Kintamųjų suma $\sum x_i$	1,247	2,009	-	-
Intervalo vidurkis $\bar{x}_i$	0,038	0,037	-	-
Visų imčių didumo suma N		88		
Visų elementų suma		3,256		
Visų imčių vidurkis X		0,037		
Intervalų kiekis k		2		
Visų kvadratų suma Q		0,078		
Grupių kvadratų suma Qa		0,000		
Vidinė kvadratų suma Qr		0,078		
Dispersijos įvertis Sr		0,001		
Dispersijos įvertis Sa		0,000		
Fišerio skirstinys F		0,036		
F _{0,95(1, 86)}	251,14		neturi įtakos	

Šaltinis: sudaryta autorės

Kadangi Lietuvos komercinių bankų įregistruoto akcinio kapitalo kilmė gali būtų dviejų tipų – lietuviškas arba užsienio kapitalas, - tai akcinio kapitalo pelningumo rodiklis suskirstytas į du intervalus, kur pirmame pateko Ūkio, Šiaulių ir Medicinos bankų ROE reikšmės, o antrame – likusių bankų ROE reikšmės. Atitinkamai buvo apskaičiuoti kiekvieno intervalo kintamųjų skaičius, kiekvieno intervalo kintamųjų suma, kiekvieno intervalo vidurkių skaičius, visų imčių didumo suma, visų elementų suma, visų imčių vidurkis, intervalų kiekis, grupių kvadratų suma, vidinė kvadratų suma, dispersijos įverčiai, Fišerio skirstinys.

Hipotezei, ar ROE rodiklis priklauso nuo bankų akcinio kapitalo kilmės, tikrinti buvo naudojama Fišerio statistika, kuri apskaičiuota lygi 0,036. Ji turi Fišerio skirstinį $F_{1-0,05}(2-1, 88-2) = F_{0,95}(1, 86) = 251,4$. Kadangi $0,036 < 251,4$, tai nulinė hipotezė negali būti atmetama, o tai reiškia, kad ROE lygis visiškai nepriklauso nuo bankinio kapitalo kilmės.

Nagrinėjama II situacija: Lietuvos komercinių bankų turto pelningumo (ROA) rodiklio priklausomybė nuo įregistruoto akcinio kapitalo kilmės. Iškeliamos hipotezės:

H_0 : ROA lygis nepriklauso nuo akcinio kapitalo kilmės;

H_1 : ROA lygis priklauso nuo akcinio kapitalo kilmės.

11 lentelė

ROA rodiklio priklausomybės nuo akcinio kapitalo kilmės vienfaktorinės analizės rezultatai

	Lietuviškas kapitalas (xi)	Užsienio kapitalas (xj)	Lietuviškas kapitalas (xi)^2	Užsienio kapitalas (xj)^2
ROA rodiklis	0,00601	0,00305	0,00001	0,00000
	0,00280	0,00537	0,00000	0,00000
	0,00255	0,00433	0,00000	0,00000
	0,00205	0,00412	0,00000	0,00000
	0,00345	0,00577	0,00000	0,00001
	0,01192	0,00488	0,00008	0,00000
	0,00083	0,00451	0,00001	0,00000
	0,00369	0,00700	0,00000	0,00001
	0,00355	0,00544	0,00000	0,00001
	0,00707	0,00487	0,00002	0,00000
	0,00795	0,00330	0,00002	0,00000
	0,00546	0,00292	0,00001	0,00000
	0,00200	0,00445	0,00000	0,00000
	0,00245	0,00071	0,00000	0,00001
	0,00150	0,00056	0,00000	0,00001
	0,00633	0,00309	0,00001	0,00000
	0,00688	0,00361	0,00001	0,00000
	0,00195	0,00261	0,00000	0,00000
	0,00151	0,00259	0,00000	0,00000
	0,00539	0,00315	0,00000	0,00000
	0,00185	0,00245	0,00000	0,00000
	0,00111	0,00233	0,00000	0,00000
	0,00223	0,00139	0,00000	0,00000
	0,00188	0,00170	0,00000	0,00000
	0,00464	0,00282	0,00000	0,00000
	0,00148	0,00251	0,00000	0,00000
	0,00359	0,00443	0,00000	0,00000
	0,00216	0,00506	0,00000	0,00000
	0,00279	0,00477	0,00000	0,00000
	0,00114	0,00456	0,00000	0,00000
	0,00351	0,00540	0,00000	0,00000
	0,00510	0,00524	0,00000	0,00000
	0,00169	0,00468	0,00000	0,00000
		0,00448		0,00000
		0,00184		0,00000
		0,00171		0,00000
		0,00024		0,00001
		0,00022		0,00001
		-0,00129		0,00002
		0,00528		0,00000
		-0,00373		0,00005
		0,00029		0,00001
		0,00019		0,00001
		-0,00180		0,00002
		0,00553		0,00001
		0,00266		0,00000
		0,00117		0,00000
		0,00260		0,00000
		0,00299		0,00000
		0,00406		0,00000

		0,00070		0,00001
		0,00621		0,00001
		0,00291		0,00000
		0,00014		0,00001
		0,00011		0,00001
Kintamųjų skaičius ni	33	55	-	-
Kintamųjų suma $\sum i$	0,119	0,160	-	-
Intervalo vidurkis $\bar{x}_i$	0,004	0,003	-	-
Visų imčių didumo suma N		88		
Visų elementų suma		0,279		
Visų imčių vidurkis X		0,003		
Intervalų kiekis k		2		
Visų kvadratų suma Q		0,000		
Grupių kvadratų suma Qa		0,000		
Vidinė kvadratų suma Qr		0,000		
Dispersijos įvertis Sr		0,000		
Dispersijos įvertis Sa		0,000		
Fišerio skirstinys F		1,793		
F _{0,95(1, 86)}	251,14		neturi įtakos	

Šaltinis: sudaryta autorės

Kadangi Lietuvos komercinių bankų įregistruoto akcinio kapitalo kilmė gali būtų dviejų tipų – lietuviškas arba užsienio kapitalas, - tai akcinio kapitalo pelningumo rodiklis suskirstytas į du intervalus, kur pirmame pateko Ūkio, Šiaulių ir Medicinos bankų ROA reikšmės, o antrame – likusių bankų ROA reikšmės. Atitinkamai buvo apskaičiuoti kiekvieno intervalo kintamųjų skaičius, kiekvieno intervalo kintamųjų suma, kiekvieno intervalo vidurkių skaičius, visų imčių didumo suma, visų elementų suma, visų imčių vidurkis, intervalų kiekis, grupių kvadratų suma, vidinė kvadratų suma, dispersijos įverčiai, Fišerio skirstinys.

Hipotezei, ar ROA rodiklis priklauso nuo bankų akcinio kapitalo kilmės, tikrinti buvo naudojama Fišerio statistika, kuri apskaičiuota lygi 1,793. Ji turi Fišerio skirstinį $F_{1-0,05}(2-1, 88-2) = F_{0,95}(1, 86) = 251,4$. Kadangi $1,793 < 251,4$, tai nulinė hipotezė negali būti atmetama, o tai reiškia, kad turto pelningumo lygis visiškai nepriklauso nuo bankinio kapitalo kilmės.

Nagrinėjama III situacija: Lietuvos komercinių bankų grynojo pelningumo rodiklio priklausomybė nuo įregistruoto akcinio kapitalo kilmės. Iškeliama hipotezės:

H_0 : Grynojo pelningumo lygis nepriklauso nuo akcinio kapitalo kilmės;

H_1 : Grynojo pelningumo lygis priklauso nuo akcinio kapitalo kilmės.

12 lentelė

Grynojo pelningumo rodiklio priklausomybės nuo akcinio kapitalo kilmės vienfaktorinės analizės rezultatai

	Lietuviškas kapitalas (xi)	Užsienio kapitalas (xj)	Lietuviškas kapitalas (xi)^2	Užsienio kapitalas (xj)^2
Grynojo pelningumo rodiklis	0,3213	0,2563	0,02239	0,00717
	0,1405	0,3604	0,00097	0,03565
	0,1379	0,3110	0,00114	0,01942
	0,1049	0,2316	0,00445	0,00360
	0,1906	0,3504	0,00036	0,03195
	0,5796	0,3185	0,16644	0,02156
	0,0420	0,2903	0,01680	0,01407
	0,1406	0,3182	0,00096	0,02149

	0,1794	0,2815	0,00006	0,01207
	0,3020	0,3138	0,01701	0,02020
	0,3076	0,2008	0,01848	0,00085
	0,2997	0,2160	0,01641	0,00197
	0,1289	0,3005	0,00183	0,01661
	0,1583	0,0580	0,00018	0,01290
	0,0954	0,0360	0,00581	0,01839
	0,3087	0,2037	0,01879	0,00103
	0,3340	0,2296	0,02637	0,00336
	0,1181	0,1560	0,00286	0,00024
	0,0877	0,1509	0,00704	0,00043
	0,2524	0,1865	0,00652	0,00022
	0,1023	0,1396	0,00480	0,00103
	0,0608	0,1375	0,01228	0,00116
	0,1018	0,0941	0,00488	0,00601
	0,0874	0,1207	0,00710	0,00259
	0,2001	0,1601	0,00081	0,00013
	0,0687	0,1568	0,01060	0,00022
	0,1696	0,2748	0,00000	0,01064
	0,0986	0,2907	0,00534	0,01418
	0,1302	0,2719	0,00172	0,01006
	0,0507	0,2539	0,01461	0,00677
	0,1462	0,2730	0,00065	0,01027
	0,1877	0,2781	0,00026	0,01132
	0,0668	0,2461	0,01099	0,00555
		0,2310		0,00352
		0,1021		0,00483
		0,0993		0,00523
		0,0118		0,02556
		0,0129		0,02520
		-0,0760		0,06135
		0,2173		0,00208
		-0,2485		0,17652
		0,0152		0,02448
		0,0088		0,02651
		-0,0966		0,07196
		0,3316		0,02557
		0,1461		0,00065
		0,0647		0,01144
		0,1674		0,00002
		0,1951		0,00055
		0,2255		0,00290
		0,0488		0,01510
		0,3213		0,02241
		0,1448		0,00072
		0,0075		0,02693
		0,0060		0,02743
Kintamųjų skaičius ni	33	55	-	-
Kintamųjų suma $\sum i$	5,701	9,404	-	-
Intervalo vidurkis $\bar{x}_i$	0,173	0,171	-	-
Visų imčių didumo suma N		88		
Visų elementų suma		15,104		
Visų imčių vidurkis X		0,172		
Intervalų kiekis k		2		
Visų kvadratų suma Q		1,293		
Grupių kvadratų suma Qa		0,000		
Vidinė kvadratų suma Qr		1,293		
Dispersijos įvertis Sr		0,015		
Dispersijos įvertis Sa		0,000		
Fišerio skirstinys F		0,004		
F0,95(1, 86)	251,14		neturi įtakos	

Šaltinis: sudaryta autorės

Kadangi Lietuvos komercinių bankų įregistruoto akcinio kapitalo kilmė gali būtų dviejų tipų – lietuviškas arba užsienio kapitalas, - tai akcinio kapitalo pelningumo rodiklis suskirstytas į du intervalus, kur pirmame pateko Ūkio, Šiaulių ir Medicinos bankų grynojo pelningumo reikšmės, o antrame – likusių bankų grynojo pelningumo reikšmės. Atitinkamai buvo apskaičiuoti kiekvieno intervalo kintamųjų skaičius, kiekvieno intervalo kintamųjų suma, kiekvieno intervalo vidurkių skaičius, visų imčių didumo suma, visų elementų suma, visų imčių vidurkis, intervalų kiekis, grupių kvadratų suma, vidinė kvadratų suma, dispersijos įverčiai, Fišerio skirstinys.

Hipotezei, ar grynojo pelningumo rodiklis priklauso nuo bankų akcinio kapitalo kilmės, tikrinti buvo naudojama Fišerio statistika, kuri apskaičiuota lygi $0,004$ Ji turi Fišerio skirstinį $F_{1-0,05}(2-1, 88-2) = F_{0,95}(1, 86) = 251,4$. Kadangi $0,004 < 251,4$, tai nulinė hipotezė negali būti atmetama, o tai reiškia, kad grynojo pelningumo lygis visiškai nepriklauso nuo bankinio kapitalo kilmės.

Apibendrinant galima teigti, kad antroji darbo pradžioje iškelta hipotezė taip pat nepasitvirtino, nes nei akcinio kapitalo pelningumo, nei turto pelningumo, nei grynojo pelningumo rodiklių neįtakoja bankinio kapitalo kilmė. Vadinasi, nuomonė, kad kartu su bankiniu užsienio kapitalu į Lietuvą atėjusi darbinė patirtis bei efektyvesni bankų veiklos valdymo metodai įtakoja bankų pelningumą, yra tik mitas.

IŠVADOS

Atlikus Lietuvos komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, veiklos efektyvumo analizę bei efektyvumo rodiklių priklausomybės nuo bankinio kapitalo kilmės tyrimą, galima padaryti tokias išvadas:

1. Lietuvos atveju dėl staigios bankų griūties 1994-1995 metais, visuomenė ėmė nepasitikėti nacionalinio kapitalo bankais, dėl ko užsienio kapitalo bankų įdėjimai į lietuviškus komercinius bankus buvo ne tik skatinami įstatyminės bazės, tačiau ir palaikomi visuomenės, vėlesniais laikotarpiais jie įgijo vis didesnę pasitikėjimą bei skatino komercinių bankų konkurencingumą šalyje, o tuo pačiu ir – efektyvesnę bankų veiklą.

3. Lietuvoje bankų priežiūros institucijų vaidmenį atlieka Lietuvos bankas ir Vertybinių popierių depozitoriumas. LR bankų įstatyme nustatyti bankų veiklos riziką ribojantys normatyvai, kuriuos privalo vykdyti Lietuvos komerciniai bankai: kapitalo pakankamumo, likvidumo, maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais, maksimalios paskolos vienam skolininkui, didelių paskolų bei kiti priežiūros institucijos teisės aktų nustatyti normatyvai. Taipogi yra skaičiuojami komercinių bankų veiklos rodikliai pagal Hiubnerio reikalavimus.

4. Komercinis bankas, siekdamas veiklos efektyvumo, turi laikytis pelningumo, likvidumo ir saugumo principų suderinamumo savo veikloje, kuri vadinama auksine bankininkystės (harmonijos arba konkordancijos) taisykle.

5. Kredito reitingo agentūros, vykdydamos bankų veiklos efektyvumo priežiūrą ir atlikdamos jų analizę, pabrėžia institucijos vadovybės bei kokybinių veiksnių įvertinimo svarbą. Išoriniai vertinimo rodikliai bankų veikloje parodo ne tik veiklos pelningumą, tačiau ir rizikos valdymą. Pagrindiniai bankų pelningumą atspindintys rodikliai yra turto ir akcinio kapitalo grąža bei pelningumo indeksas, pagrindinis bankų rinkos vertę atspindintis rodiklis yra akcijos kainos – pelningumo (P/E) santykis.

6. Teorija bei užsienio šalių praktika rodo, kad atėjęs užsienio kapitalas suteikia Lietuvos bankams didesnes galimybes paskolų teikimo, investicijų srityse, taipogi gerina bankų veiklos efektyvumo rodiklius. Yra manoma, kad kartu su užsienio kapitalu į Lietuvą ateina ir bankinių produktų naujovės, šalia bankų kuriasi dukterinės įmonės, kurių kapitalas didele dalimi priklauso tiems patiems bankams. Lietuvoje SEB, Hansabankas, NORD, Parex ir Snoro bankai yra laikomi užsienio kapitalo bankais, o Šiaulių, Ūkio ir Medicinos bankai yra skaitomi lietuviško kapitalo bankais. Todėl minėtų komercinių bankų pavyzdžiu buvo vertinta, ar nuo banko kapitalo kilmės priklauso jų pelningumo rodikliai, o tuo pačiu ir bankų veiklos efektyvumas.

7. Tarp Lietuvos komercinių bankų ženkliai didesnę turto, įsipareigojimų, paskolų bei indėlių rinkos dalį turi užsienio kapitalo bankai, įregistruoti Lietuvoje. Turtas bei įsipareigojimai lietuviško kapitalo bankuose augo mažesniu didesniu tempu nei užsienio kapitalo bankuose. Įsipareigojimų dalis bendroje turto sumoje lietuviško kapitalo bankuose mažėjo, o užsienio kapitalo bankuose – didėjo. Paskolų portfelis lietuviško kapitalo bankų veikloje didėjo didesniu tempu nei užsienio kapitalo bankų, tačiau jos čia sudarė mažesnę turto dalį nei užsienio kapitalo bankuose. Indėliai lietuviško kapitalo bankuose taipogi didėjo didesniu tempu nei užsienio kapitalo bankuose, ir nuo 2007 metų pradžios jie sudarė didesnę įsipareigojimų dalį nei užsienio kapitalo bankuose. Tai gali liudyti apie lietuviško kapitalo bankų vykdytas efektyvias programas, siekiant persivilioti klientus iš užsienio kapitalo bankų arba apie apyvartinių lėšų trūkumą. Tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankų finansinių rezultatų augimo tempai 2008 metais stabilizavosi ir nebeaugo taip sparčiai, kaip ankstesniais laikotarpiais – pasaulinės ekonominės krizės pasekmės. Lietuviško kapitalo bankai, nors bendroje sumoje ir uždirbo mažesnę grynojo pelno dalį dėl mažesnės jų rinkos dalies, tačiau jų pelno augimo tendencijos buvo didėjančios.

8. Analizuojamu laikotarpiu lietuviško ir užsienio kapitalo bankai išpildo visus veiklos rodiklius pagal Hiubnerio reikalavimus, išskyrus kapitalo pakankamumo rodiklį tam tikrais 2007 metų ketvirčiais.

9. Lietuviško kapitalo bankuose tiek ROE, tiek ROA rodiklių svyravimai buvo ženklesni. Bendros analizuojamo laikotarpio ROA ir ROE rodiklių tendencijos – didėjančios. Geresnė ROE rodiklio situacija fiksuojama užsienio kapitalo bankuose, tuo tarpu ROA rodiklis intensyviau augo lietuviško kapitalo bankuose. Tai reiškia, kad komerciniai bankai susitvarko su savo mokumo rizika net ir ekonominės krizės metu ir moka ją tinkamai valdyti (išskyrus Parex banką, kuris 2008 metais patyrė nuostolį). Iš palūkaninės veiklos tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankai generavo pelną, o iš nepalūkaninės – nuostolį. Grynoji procentinė marža mažėjo vienodomis tendencijomis tiek lietuviško, tiek užsienio kapitalo bankų veikloje, o grynoji neprocentinė marža lietuviško kapitalo bankų veikloje didėjo (tai reiškia, kad bankai ieško būdų taupyti lėšas iš ūkinės bankų veiklos). Grynojo pelningumo rodiklio tendencijos buvo labai panašios ir analizuojamu laikotarpiu išliko vienodame lygyje. EPS rodiklio tendencijos komercinių bankų veikloje – didėjančios, šiek tiek didesnę grynąją pelną, tenkantį vienai akcijai, generavo užsienio kapitalo bankai. Užsienio kapitalo bankų darbuotojai uždirba daugiau grynojo pelno nei lietuviško kapitalo bankų darbuotojai.

10. Iškelta hipotezė dėl komercinių bankų akcinio kapitalo dydžio ir efektyvumo rodiklių, priklausomai nuo akcinio kapitalo kilmės, priklausomybės nepasitvirtino, nes atlikus koreliacinę analizę, nustatyta, kad nors ir su kai kuriomis išlygomis, tačiau tarp komercinių bankų akcinio kapitalo sumos ir bankų efektyvumo rodiklių priklausomybinių ryšių nėra.

11. Iškelta hipotezė dėl akcinio kapitalo pelningumo, turto pelningumo bei grynojo pelningumo priklausomybės nuo akcinio kapitalo kilmės, atlikus vienfaktorinę dispersinę analizę, nepasitvirtino, nes nei ROE, nei ROA, nei grynojo pelningumo rodiklių neįtakoja bankinio kapitalo kilmė. Vadinasi, nuomonė, kad kartu su bankiniu užsienio kapitalu į Lietuvą atėjusi darbinė patirtis bei efektyvesni bankų veiklos valdymo metodai įtakoja bankų pelningumą, yra tik mitas.

LITERATŪRA

1. AB DnB NORD banko interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.nord.lt.
2. AB Medicinos banko interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.medbank.lt.
3. AB Parex banko interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.parex.lt.
4. AB SEB banko interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.seb.lt.
5. AB banko „Snoras“ interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.snoras.lt.
6. AB Swedbank interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.swedbank.lt.
7. AB Šiaulių banko interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.sb.lt.
8. AB Ūkio banko interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.ub.lt.
9. Basle Committee on Banking Supervision (BCBS). (2000). Principles for the Management of Credit Risk, Basle, September.
10. Basle Committee on Banking Supervision (BCBS). (2004). Principles for the Management and Supervision of Interest Rate Risk, Basle, July.
11. Bankų kapitalas ir priežiūros sistema – kriterijai, rodikliai (2007). Vilnius: Mykolo Riomerio Universitetas [žiūrėta 2008 m. lapkričio 20 d.]. Prieiga per internetą: www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/bankininkystes_ir_investiciju_katedra/2007_m/paskaitos/bankuprieziurossystema.ppt].
12. CEBS. (2004). The Application of the Supervisory Review Process under Pillar 2. Consultation paper No. 3, May.
13. Crouhy M., Galai D., Mark R. (2000). A comparative analysis of current credit risk models // Journal of banking and finance 24, p. 59 – 117.
14. Čekanavičius V., Murauskas G. *Statistika II ir jos taikymai*. Vilnius: TEV leidykla.
15. Dictionary of banking terms. (2000). Barron's Education Series, 3rd edition, 2000.
16. ES direktyva dėl kredito įmonių ir investicinių įmonių kapitalo pakankamumo Nr. 93/6/EB.
17. ES direktyva dėl kredito įmonių veiklos vykdymo Nr. 2000/12/EB.

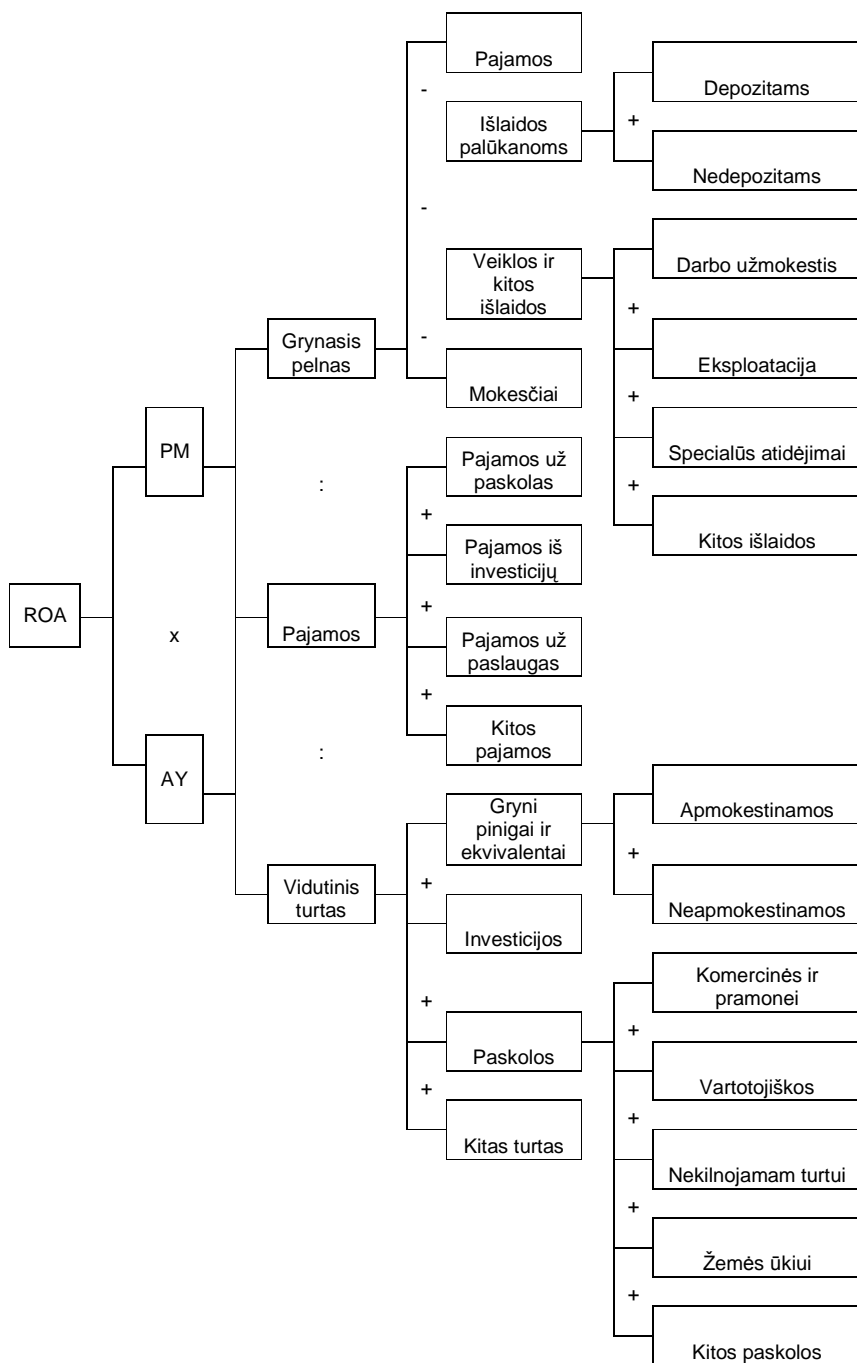
18. Ivaškevičius, D., Sakalas, A. (1997). Bankų vadyba. Kaunas: Technologija.
19. Jočienė, K., Staškevičius, J., A. (1998). Komercinių bankų sistemos įtaka šalies ūkio raidai // Ekonomika, Nr. 43.
20. Kamienas I., Valvonis V. (2004). Paskolų registro naudojimas kredito rizikai valdyti // Pinigų studijos, Lietuvos bankas, Nr. 1, p. 5-30.
21. Kancerevyčius, G. (2004). Finansų analizė. Kaunas: „Smaltija“.
22. Katkus V. (1998). Šiuolaikinės bankininkystės principai. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas.
23. Kėdaitis V. (2005). Koreliacinės-regresinės analizės pagrindai. Vilnius: VU leidykla
24. Koch, T., W., MacDonald, S., S. (2000). Bank Management. 4th Edition. N.Y.: Harcourt.
25. Kropas, S., Šidlauskas, G., Čiapas, L., Vengraitis, D. (1998). Banko finansų valdymas. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas.
26. Lietuvos banko interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.lb.lt.
27. Lietuvos bankų asociacijos interneto svetainė. [žiūrėta 2008 m. sausio-vasario mėn.] prieiga per internetą: www.lb.lt.
28. Lietuvos banko valdybos nutarimas „Dėl Lietuvos banko valdybos 1996 m. kovo 7 d. nutarimo Nr. 54 „Dėl banko veiklos riziką ribojančių normatyvų“ dalinio pakeitimo“ // Valstybės Žinios, 2001, Nr. 114.
29. Lietuvos banko valdybos nutarimas „Dėl kapitalo pakankamumo skaičiavimo bendrųjų nuostatų“ // Valstybės Žinios, 2006, Nr. 138.
30. Lietuvos banko valdybos nutarimas „Dėl Lietuvos banko valdybos 2004 m. sausio 29 d. nutarimo Nr. 1 „Dėl likvidumo normatyvų skaičiavimo taisyklių“ pakeitimo“ // Valstybės Žinios, 2008, Nr. 87.
31. Lietuvos banko valdybos nutarimas „Dėl maksimalios atviros pozicijos užsienio valiuta ir tauriaisiais metalais normatyvo skaičiavimo taisyklių“ // Valstybės Žinios, 1999, Nr. 197.
32. Lietuvos banko valdybos nutarimas „Dėl maksimalios paskolos sumos vienam skolininkui ir didelių paskolų apskaičiavimo taisyklių“ // Valstybės Žinios, 2000, Nr. 76.
33. Lileikienė, A., Martinkienė, J. (2004). Komercinių bankų aktyvų ir pasyvų valdymo strategijos // Strateginė savivalda 2004, Nr. 1.
34. Lileikienė, A., Martinkienė, J. (2005). Bankininkystė (mokomoji knyga). Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
35. LR Akcinių bendrovių įstatymas // Valstybės Žinios, 2007, Nr. 68.
36. LR Civilinis kodeksas // Valstybės Žinios, 2000, Nr. 99-3516 su vėlesniais pakeitimais.
37. LR Komercinių bankų įstatymas // Valstybės Žinios, 2004, Nr. 54.

38. LR įmonių įstatymas // Valstybės Žinios, 2001, Nr. 52.
39. LR įmonių registro įstatymas // Valstybės Žinios, 2001, Nr. 55.
40. Lietuvos Respublikos Seimas (LRS). (2001). Kapitalo pakankamumo skaičiavimo taisyklės // Valstybės žinios 35 – 13.
41. Mačerinskienė, I., Ivaškevičiūtė, L. (2000). Banko paskolų portfelio valdymo tyrimo metodologiniai aspektai // Socialiniai mokslai, Nr. 5, p. 45.
42. Pagonytė, B. (2007). Komerčių bankų pagrindinės veiklos pinigų srauto rizikos šaltiniai, juos veikiantys veiksniai ir priemonės // Jaunųjų mokslininkų konferencija „Verslas XXI amžiuje“. Vilnius.
43. Pukelienė, V., Vidauskaitė, S. (2002). Konkurencijos pokyčių Lietuvos bankų sistemoje vertinimas integruojantis į ES // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Vilnius.
44. Strumickas M., Valančienė L. (2006). Bankų vidinio vertinimo efektyvumo didinimas // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, Nr. 37.
45. Taraila, S. (2001). Kreditavimas: teorija ir praktika. Vilnius: Lietuvos bankininkystės, draudimo ir finansų institutas.
46. Vaškelaitis, V. (2003). Pinigai: komerciniai bankai ir jų rizikos valdymas. Vilnius: Lietuvos mokslas.
47. Кидуев, Д., С., Петерсон, Р., Л., Блекует П. (2001). Финансовые институты, рынки и деньги. Москва.

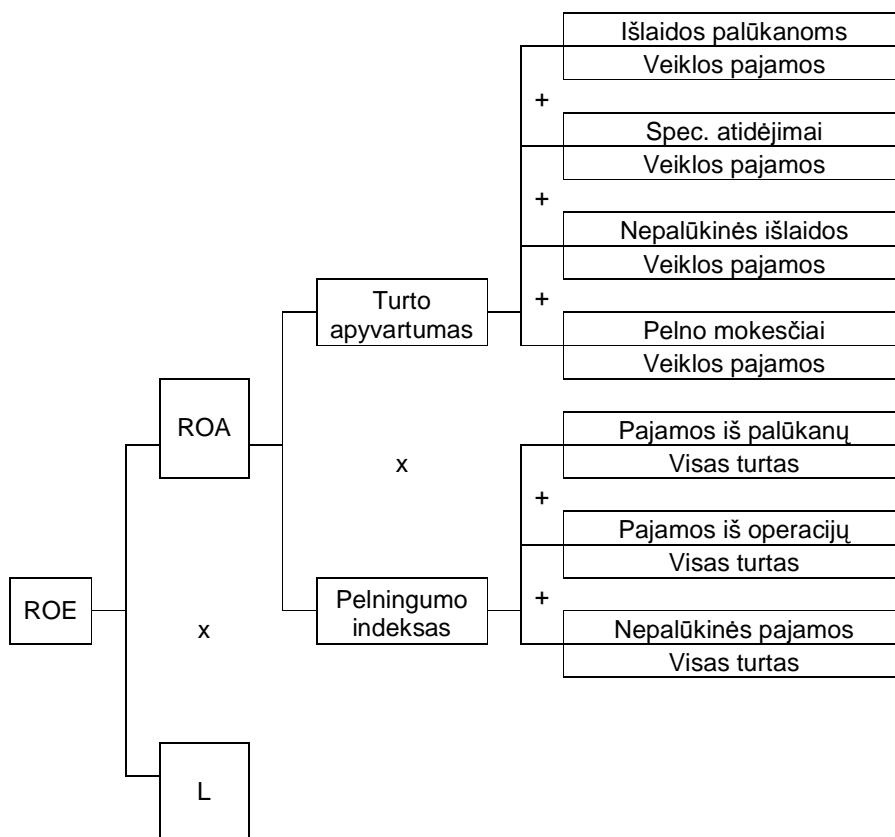
PRIEDAI

1 priedas

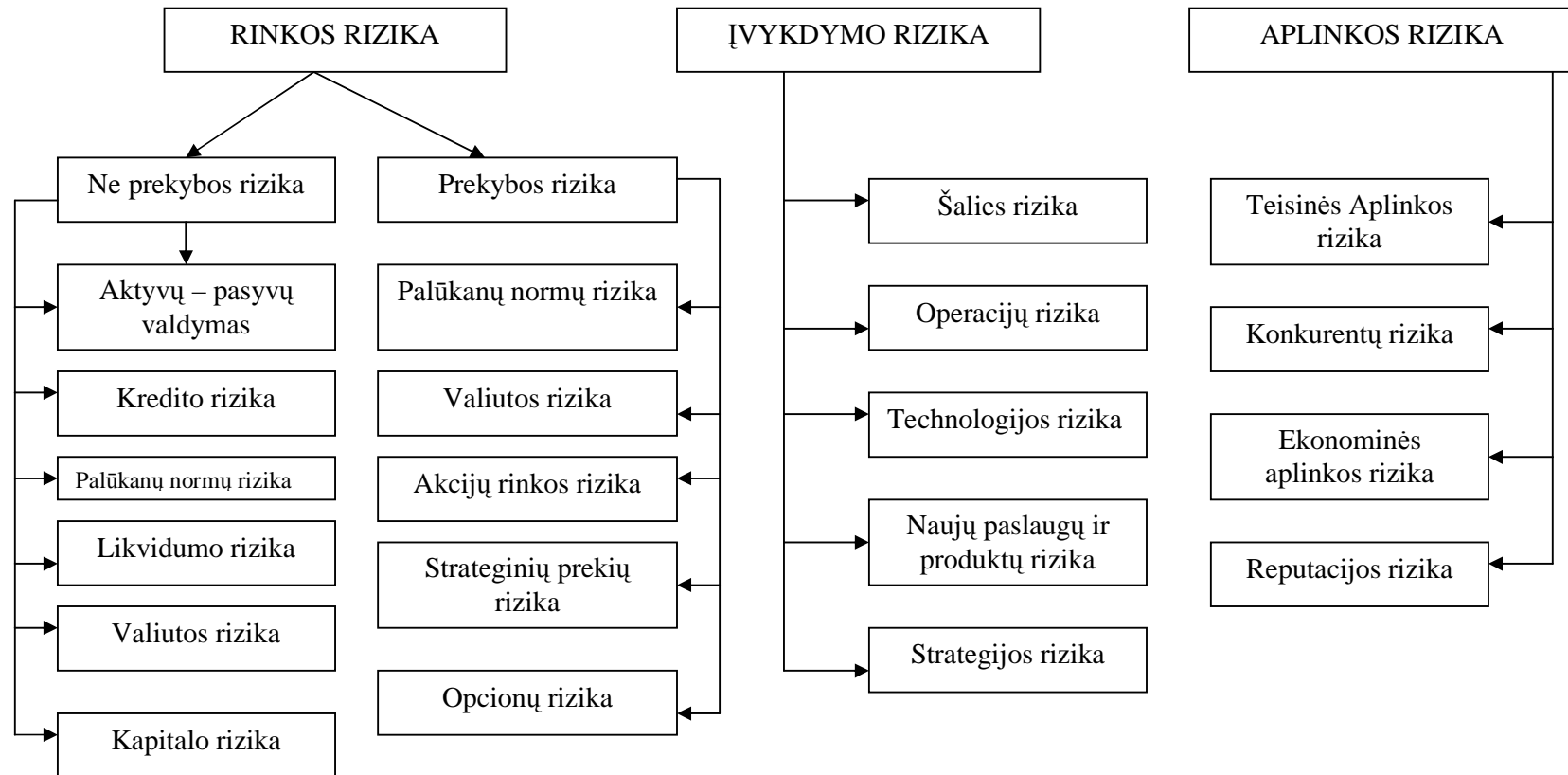
1P. Išplėstinė banko turto pelningumo analizė

Šaltinis: Sudaryta autorės

2P. Išplėstinė banko nuosavybės pelningumo analizė

Šaltinis: Sudaryta autorės

3P. Komercinio banko patiriamos rizikos klasifikacijos schema

Šaltinis: Vaškeļaitis V. (2003). Pinigai: komerciniai bankai ir jų rizikos valdymas. Vilnius: Lietuvos mokslas.

<i>Turtas, mln. Lt</i>	<i>2006 I ketv.</i>	<i>2006 II ketv.</i>	<i>2006 III ketv.</i>	<i>2006 IV ketv.</i>	<i>2007 I ketv.</i>	<i>2007 II ketv.</i>	<i>2007 III ketv.</i>	<i>2007 IV ketv.</i>	<i>2008 I ketv.</i>	<i>2008 II ketv.</i>	<i>2008 III ketv.</i>
AB SEB bankas	14690	16207	17338	19063	20129	21349	22808	24695	24556	25027	25895
AB DnB NORD bankas	5659	6379	6915	7510	7837	8632	9575	10631	11958	12657	12933
AB bankas „Hansabankas“	12582	13504	12010	14070	14590	15678	17166	19390	19038	19665	20063
AB bankas „Snoras“	3352	3250	3260	4212	4594	4626	4967	5754	5818	5797	5864
AB Parex bankas	499	621	777	760	921	1121	1381	1614	1677	1759	1779
AB Ūkio bankas	3250	3498	3950	3850	4210	4197	4600	3852	4520	4890	4880
AB Šiaulių bankas	1099	1217	1303	1348	1448	1654	1882	2013	2063	2116	2154
UAB Medicinos bankas	271	332	361	427	502	567	618	708	733	777	806
Magistro darbe neanalizuoti bankai	5474	6010	6583	7481	8200	8683	9531	11139	11681	13302	15268
Viso turtais, mln. Lt	47265	51399	52577	58903	62752	66796	72856	79964	82345	86210	89896
<i>Paskolos, mln. Lt</i>											
AB SEB bankas	9809	11090	12258	14006	14730	15982	16636	18535	19429	19972	21285
AB DnB NORD bankas	4320	4871	5376	5839	6306	6977	7893	8743	9567	10259	10947
AB bankas „Hansabankas“	6962	7645	8435	9243	10041	10990	12473	13382	13743	14249	14482
AB bankas „Snoras“	756	796	981	1260	1427	1577	1808	2300	2493	2714	2945
AB Parex bankas	313	383	462	544	659	874	1054	1266	1416	1480	1480
AB Ūkio bankas	1002	1050	1265	1000	1365	1498	1897	1980	2050	2100	2256
AB Šiaulių bankas	748	808	795	991	992	1156	1299	1541	1569	1625	1655
UAB Medicinos bankas	145	162	193	296	326	349	375	447	488	526	520
Magistro darbe neanalizuoti bankai	4304	4771	5298	6114	6744	7439	8214	9355	9904	11264	12293
Viso paskolos, mln. Lt	28625	31849	35265	39554	42893	47097	51843	57753	60781	64384	68065
<i>Įsipareigojimai, mln. Lt</i>											
AB SEB bankas	13239	14915	15967	17615	18567	19689	21044	22759	22482	22849	23630
AB DnB NORD bankas	5000	5716	6094	6545	6901	7565	8631	9800	10800	11430	11820
AB bankas „Hansabankas“	11430	12214	10750	12754	13797	14750	16202	18191	17708	18290	18656
AB bankas „Snoras“	3052	2985	2960	3896	4200	4225	4562	5298	5400	5355	5495
AB Parex bankas	457	547	701	684	844	992	1246	1420	1484	1565	1594
AB Ūkio bankas	2950	3120	3660	3421	3990	3888	4310	3350	4220	4499	4460
AB Šiaulių bankas	987	1103	1186	1196	1288	1484	1616	1744	1785	1835	1871
UAB Medicinos bankas	227	287	315	379	453	517	566	655	643	683	711
Magistro darbe neanalizuoti bankai	4001	4200	4980	5661	6088	7007	7785	8690	9208	9980	11520
Viso įsipareigojimai, mln. Lt	37342	40887	41632	46490	50040	53111	58177	63217	64522	66506	68237
<i>Indėliai ir akredityvai, mln. Lt</i>											
AB SEB bankas	7984	8412	8821	10078	9994	10356	10355	11718	11216	11170	11467
AB DnB NORD bankas	2725	2932	2828	3295	3690	4235	4685	5057	4829	4911	5010
AB bankas „Hansabankas“	8132	8502	8784	9878	10500	10864	11320	12314	12260	12746	12476
AB bankas „Snoras“	2512	2719	2611	3073	3492	3284	3640	4088	4386	4423	4662
AB Parex bankas	303	297	336	411	465	446	505	674	716	744	763
AB Ūkio bankas	1522	1896	1965	1789	2500	2456	2321	2300	2536	2530	2600
AB Šiaulių bankas	752	874	951	936	1030	1069	1141	1217	1287	1358	1412
UAB Medicinos bankas	145	180	188	252	225	251	256	441	468	516	527
Magistro darbe neanalizuoti bankai	1315	1590	1909	1956	1802	2038	2334	2505	2657	3228	3072
Viso indėliai ir akredityvai, mln. Lt	25938	28033	29139	32401	34212	35583	37230	40914	40612	42114	42041

4P. Komercinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, pagrindiniai rodikliai 2006-2008 m. III

ketv., mln. Lt

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

<i>Likvidumas</i>	2006 I ketv.	2006 II ketv.	2006 III ketv.	2006 IV ketv.	2007 I ketv.	2007 II ketv.	2007 III ketv.	2007 IV ketv.	2008 I ketv.	2008 II ketv.	2008 III ketv.
AB SEB bankas	41%	42%	40%	40%	37%	34%	15%	41%	37%	32%	33%
AB DnB NORD bankas	30%	33%	35%	36%	34%	31%	31%	30%	29%	27%	27%
AB bankas „Hansabankas“	31%	31%	32%	30%	30%	30%	30%	29%	31%	29%	29%
AB bankas „Snoras“	75%	73%	85%	80%	73%	82%	84%	72%	45%	41%	33%
AB Parex bankas	53%	72%	86%	44%	49%	47%	52%	45%	30%	31%	33%
AB Ūkio bankas	33%	32%	28%	37%	30%	32%	30%	30%	30%	30%	30%
AB Šiaulių bankas	27%	27%	27%	32%	26%	28%	23%	34%	33%	32%	31%
UAB Medicinos bankas	80%	89%	84%	42%	74%	82%	89%	51%	43%	41%	41%
<i>Sunkiai realizuotinių aktyvų dalis</i>											
AB SEB bankas	0,45%	0,79%	0,20%	0,21%	0,19%	0,17%	0,16%	0,16%	0,16%	0,16%	0,17%
AB DnB NORD bankas	1,03%	0,95%	0,92%	0,87%	0,97%	0,75%	0,69%	0,69%	0,74%	0,64%	0,58%
AB bankas „Hansabankas“	0,53%	0,50%	0,67%	0,56%	0,54%	0,49%	0,45%	0,40%	0,41%	0,40%	0,39%
AB bankas „Snoras“	0,98%	1,04%	1,40%	1,08%	1,30%	1,36%	1,40%	1,29%	1,27%	1,28%	1,41%
AB Parex bankas	3,54%	2,83%	2,26%	2,29%	1,76%	1,45%	1,59%	0,95%	0,91%	0,87%	0,85%
AB Ūkio bankas	0,93%	0,84%	0,78%	0,82%	0,76%	0,80%	0,76%	0,93%	0,79%	0,72%	0,72%
AB Šiaulių bankas	2,03%	1,86%	1,73%	1,89%	1,79%	1,64%	1,53%	1,57%	1,57%	1,52%	1,51%
UAB Medicinos bankas	1,94%	1,58%	1,44%	1,22%	1,03%	0,91%	0,83%	0,72%	0,69%	0,65%	0,63%
<i>Kapitalo pakankumas</i>											
AB SEB bankas	8,25%	7,97%	7,91%	7,59%	7,76%	7,78%	7,74%	7,84%	8,45%	8,71%	8,75%
AB DnB NORD bankas	11,64%	10,39%	11,87%	12,84%	11,95%	12,36%	9,86%	7,82%	9,68%	9,69%	8,61%
AB bankas „Hansabankas“	9,16%	9,55%	10,49%	9,35%	5,44%	5,92%	5,62%	6,18%	6,99%	6,99%	7,01%
AB bankas „Snoras“	8,95%	8,15%	9,20%	7,50%	8,58%	8,67%	8,15%	7,92%	7,18%	7,62%	6,29%
AB Parex bankas	8,50%	11,92%	9,88%	10,37%	8,37%	11,45%	9,77%	11,98%	11,50%	11,01%	10,45%
AB Ūkio bankas	9,23%	10,81%	7,34%	11,14%	5,23%	7,36%	6,30%	13,03%	6,64%	8,00%	8,61%
AB Šiaulių bankas	10,15%	9,37%	8,99%	11,29%	10,99%	10,31%	14,16%	13,39%	13,47%	13,29%	13,14%
UAB Medicinos bankas	19,39%	13,37%	12,38%	10,97%	9,77%	8,82%	8,39%	7,43%	12,26%	12,07%	11,79%
<i>Daiktinių įdėjimų dalis</i>											
AB SEB bankas	0,09	0,18	0,05	0,06	0,05	0,05	0,05	0,06	0,05	0,06	0,06
AB DnB NORD bankas	0,21	0,21	0,22	0,23	0,19	0,16	0,17	0,18	0,15	0,13	0,12
AB bankas „Hansabankas“	0,17	0,17	0,20	0,20	0,20	0,19	0,19	0,19	0,13	0,13	0,13
AB bankas „Snoras“	0,47	0,47	0,51	0,51	0,34	0,35	0,39	0,42	0,42	0,43	0,47
AB Parex bankas	0,32	0,33	0,33	0,35	0,12	0,12	0,18	0,12	0,12	0,13	0,11
AB Ūkio bankas	0,24	0,24	0,25	0,25	0,23	0,24	0,25	0,26	0,26	0,25	0,25
AB Šiaulių bankas	0,29	0,30	0,30	0,33	0,23	0,24	0,26	0,28	0,26	0,26	0,26
UAB Medicinos bankas	0,20	0,20	0,19	0,22	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11
<i>Likvidumo rizika</i>											
AB SEB bankas	0,07	0,06	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04	0,04
AB DnB NORD bankas	0,07	0,06	0,06	0,05	0,07	0,07	0,06	0,05	0,07	0,07	0,07
AB bankas „Hansabankas“	0,05	0,04	0,05	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04
AB bankas „Snoras“	0,05	0,05	0,05	0,04	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04	0,04
AB Parex bankas	0,12	0,10	0,08	0,08	0,20	0,16	0,13	0,11	0,11	0,10	0,10
AB Ūkio bankas	0,05	0,05	0,04	0,05	0,05	0,05	0,04	0,05	0,04	0,04	0,04
AB Šiaulių bankas	0,10	0,09	0,08	0,08	0,11	0,10	0,09	0,08	0,09	0,09	0,08
UAB Medicinos bankas	0,13	0,10	0,10	0,08	0,14	0,12	0,11	0,10	0,09	0,09	0,09

4P. Lietuviško ir užsienio kapitalo bankų, įregistruotų Lietuvoje, veiklos rodikliai pagal

Hiubnerio reikalavimus

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Lietuvos komercinių bankų internetiniais puslapiais: www.seb.lt, www.nord.lt, www.swedbank.lt, www.snoras.lt, www.ub.lt, www.sb.lt, www.parex.lt, www.medbank.lt.

<i>ROE</i>	<i>2006 I ketv.</i>	<i>2006 II ketv.</i>	<i>2006 III ketv.</i>	<i>2006 IV ketv.</i>	<i>2007 I ketv.</i>	<i>2007 II ketv.</i>	<i>2007 III ketv.</i>	<i>2007 IV ketv.</i>	<i>2008 I ketv.</i>	<i>2008 II ketv.</i>	<i>2008 III ketv.</i>
AB SEB bankas	0,0370	0,0674	0,0548	0,0543	0,0743	0,0628	0,0583	0,0893	0,0645	0,0559	0,0378
AB DnB NORD bankas	0,0251	0,0428	0,0060	0,0043	0,0258	0,0292	0,0265	0,0331	0,0325	0,0253	0,0271
AB bankas „Hansabankas“	0,0152	0,0178	0,0269	0,0269	0,0815	0,0856	0,0850	0,0737	0,0773	0,0749	0,0668
AB bankas „Snoras“	0,0618	0,0326	0,0127	0,0346	0,0349	0,0468	0,0086	0,0783	0,0405	0,0018	0,0017
AB Ūkio bankas	0,0651	0,0259	0,0348	0,0184	0,0659	0,1619	0,0131	0,0283	0,0536	0,0884	0,0924
AB Šiaulių bankas	0,0538	0,0213	0,0272	0,0133	0,0576	0,0667	0,0137	0,0113	0,0400	0,0139	0,0085
AB Parex bankas	0,0527	0,0154	0,0173	0,0023	0,0026	-0,0112	0,0541	-0,0311	0,0026	0,0017	-0,0172
UAB Medicinos bankas	0,0115	0,0140	0,0375	0,0135	0,0368	0,0245	0,0333	0,0154	0,0286	0,0423	0,0143
ROA											
AB SEB bankas	0,0031	0,0054	0,0043	0,0041	0,0058	0,0049	0,0045	0,0070	0,0054	0,0049	0,0033
AB DnB NORD bankas	0,0029	0,0044	0,0007	0,0006	0,0031	0,0036	0,0026	0,0026	0,0031	0,0024	0,0023
AB bankas „Hansabankas“	0,0014	0,0017	0,0028	0,0025	0,0044	0,0051	0,0048	0,0046	0,0054	0,0052	0,0047
AB bankas „Snoras“	0,0055	0,0027	0,0012	0,0026	0,0030	0,0041	0,0007	0,0062	0,0029	0,0001	0,0001
AB Ūkio bankas	0,0060	0,0028	0,0026	0,0020	0,0034	0,0119	0,0008	0,0037	0,0036	0,0071	0,0079
AB Šiaulių bankas	0,0055	0,0020	0,0024	0,0015	0,0063	0,0069	0,0019	0,0015	0,0054	0,0018	0,0011
AB Parex bankas	0,0045	0,0018	0,0017	0,0002	0,0002	-0,0013	0,0053	-0,0037	0,0003	0,0002	-0,0018
UAB Medicinos bankas	0,0022	0,0019	0,0046	0,0015	0,0036	0,0022	0,0028	0,0011	0,0035	0,0051	0,0017

6P. Komerinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, ROE ir ROA dinamika 2006-2008 m. III

ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės.

<i>Grynoji procentinė marža</i>	<i>2006 I ketv.</i>	<i>2006 II ketv.</i>	<i>2006 III ketv.</i>	<i>2006 IV ketv.</i>	<i>2007 I ketv.</i>	<i>2007 II ketv.</i>	<i>2007 III ketv.</i>	<i>2007 IV ketv.</i>	<i>2008 I ketv.</i>	<i>2008 II ketv.</i>	<i>2008 III ketv.</i>
AB SEB bankas	58,61%	49,24%	58,96%	49,61%	47,60%	40,95%	46,17%	55,96%	41,45%	38,33%	33,91%
AB DnB NORD bankas	57,87%	66,57%	56,14%	40,72%	51,78%	51,44%	50,48%	48,40%	43,07%	39,26%	36,47%
AB bankas „Hansabankas“	56,49%	48,79%	52,59%	55,85%	68,66%	66,12%	64,79%	61,25%	50,10%	50,83%	52,32%
AB bankas „Snoras“	41,97%	45,97%	36,09%	53,19%	52,81%	44,99%	39,87%	39,94%	34,25%	28,22%	29,95%
AB Ūkio bankas	42,18%	46,38%	36,72%	40,17%	53,24%	51,27%	50,29%	48,37%	41,29%	39,00%	35,81%
AB Šiaulių bankas	54,90%	50,40%	47,47%	48,21%	41,29%	40,03%	38,86%	39,08%	33,90%	33,68%	25,79%
AB Parex bankas	65,71%	59,07%	51,49%	31,59%	45,97%	40,18%	40,02%	29,78%	35,21%	28,44%	23,75%
UAB Medicinos bankas	48,12%	56,84%	63,15%	46,92%	55,17%	49,29%	53,50%	45,61%	43,92%	42,53%	39,83%
<i>Grynoji neprocentinė marža</i>											
AB SEB bankas	-41,82%	24,19%	-32,19%	-5,60%	24,35%	28,46%	-23,53%	7,46%	9,73%	-0,03%	-28,11%
AB DnB NORD bankas	-71,02%	-92,47%	-216,65%	-156,07%	-83,75%	-98,12%	-121,02%	-149,37%	107,90%	-	-177,44%
AB bankas Hansabankas	-50,05%	-49,96%	-47,66%	-64,21%	-41,27%	-23,31%	-45,79%	-50,29%	15,00%	19,37%	-49,12%
AB bankas „Snoras“	-67,03%	-41,05%	-54,69%	-56,26%	-47,05%	-6,34%	-202,35%	31,15%	18,42%	77,25%	-163,02%
AB Ūkio bankas	-27,76%	-20,25%	-9,23%	-21,38%	-10,49%	40,22%	-13,24%	-19,47%	20,49%	31,26%	29,73%
AB Šiaulių bankas	-13,92%	-100,82%	-91,35%	-136,58%	19,71%	26,32%	-100,11%	-172,49%	4,05%	151,47%	-122,29%
AB Parex bankas	-24,76%	-54,44%	-53,96%	-46,61%	-86,60%	-121,48%	6,66%	-37,70%	138,20%	-	-164,62%
UAB Medicinos bankas	-30,66%	-36,64%	-19,71%	-78,15%	-52,86%	-56,57%	-92,14%	-110,19%	52,09%	19,18%	-89,46%

7P. Komerinių bankų, įregistruotų Lietuvoje, grynosios procentinės ir neprocentinės maržos rodiklių dinamika 2006-2008 m. III ketv.

Šaltinis: sudaryta autorės.

<i>Grynasis pelningumas</i>	<i>2006 I ketv.</i>	<i>2006 II ketv.</i>	<i>2006 III ketv.</i>	<i>2006 IV ketv.</i>	<i>2007 I ketv.</i>	<i>2007 II ketv.</i>	<i>2007 III ketv.</i>	<i>2007 IV ketv.</i>	<i>2008 I ketv.</i>	<i>2008 II ketv.</i>	<i>2008 III ketv.</i>
AB SEB bankas	25,63%	36,04%	31,10%	23,16%	35,04%	31,85%	29,03%	31,82%	28,15%	31,38%	20,08%
AB DnB NORD bankas	21,60%	30,05%	5,80%	3,60%	20,37%	22,96%	15,60%	15,09%	18,65%	13,96%	13,75%
AB bankas „Hansabankas“	9,41%	12,07%	16,01%	15,68%	27,48%	29,07%	27,19%	25,39%	27,30%	27,81%	24,61%
AB bankas „Snoras“	33,16%	14,61%	6,47%	16,74%	19,51%	22,55%	4,88%	32,13%	14,48%	0,75%	0,60%
AB Ūkio bankas	32,13%	14,05%	13,79%	10,49%	19,06%	57,96%	4,20%	14,06%	17,94%	30,20%	30,76%
AB Šiaulių bankas	29,97%	12,89%	15,83%	9,54%	30,87%	33,40%	11,81%	8,77%	25,24%	10,23%	6,08%
AB Parex bankas	23,10%	10,21%	9,93%	1,18%	1,29%	-7,60%	21,73%	-24,85%	1,52%	0,88%	-9,66%
UAB Medicinos bankas	10,18%	8,74%	20,01%	6,87%	16,96%	9,86%	13,02%	5,07%	14,62%	18,77%	6,68%
EPS											
AB SEB bankas	0,04	0,08	0,07	0,08	0,11	0,10	0,10	0,17	0,13	0,12	0,08
AB DnB NORD bankas	0,04	0,07	0,01	0,01	0,04	0,05	0,04	0,05	0,04	0,04	0,03
AB bankas „Hansabankas“	0,03	0,04	0,06	0,06	0,11	0,14	0,14	0,16	0,12	0,12	0,11
AB bankas „Snoras“	0,12	0,05	0,02	0,07	0,05	0,07	0,01	0,14	0,07	0,00	0,00
AB Ūkio bankas	0,11	0,06	0,06	0,04	0,07	0,25	0,02	0,07	0,08	0,18	0,20
AB Šiaulių bankas	0,06	0,02	0,03	0,02	0,06	0,07	0,02	0,02	0,06	0,02	0,01
AB Parex bankas	0,04	0,02	0,02	0,00	0,00	-0,01	0,04	-0,03	0,00	0,00	-0,02
UAB Medicinos bankas	0,02	0,02	0,05	0,02	0,03	0,02	0,03	0,01	0,04	0,06	0,02

**8P. Komerčių bankų, įregistruotų Lietuvoje, grynojo pelningumo ir EPS rodiklių
dinamika 2006-2008 m. III ketv.**

Šaltinis: sudaryta autorės.

